

ALGEMENE PRAKTISCHE RECHTSVERZAMELING

NATIONALITEIT

Mieke VAN DE PUTTE

Jan CLEMENT

2001

E.Story-Scientia

ISBN 90 5583 816 0
D 2001 2664 76
© 2001 Kluwer
Santvoortbeeklaan 21-25
2100 Antwerpen
Tel.: 0800-145 00 (gratis nummer)

Behoudens de uitdrukkelijk bij Wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande en schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

INHOUD	Blz.
AFKORTINGEN EN CITEERWIJZEN	V
LITERATUURLIJST	IX
	XI
	Nrs.
Titel I ALGEMENE BEGRIPPEN EN BEGINSELEN	1-53
Hfdst. I NATIONALITEIT EN GRONDWETTELIJK KADER	1-15
Hfdst. II NATIONALITEIT ALS FUNDAMENTEEL MENSENRECHT	16-29
Afd. I <i>DE NOODZAKELIJKHEID VAN EEN NATIONALITEIT</i>	16-27
§ 1. Staatloosheid	16-20
§ 2. Het hebben van een nationaliteit als fundamenteel mensenrecht	21-27
Afd. II <i>WIJZIGBAARHEID VAN DE NATIONALITEIT</i>	28-29
Hfdst. III ALGEMENE KENMERKEN VAN HET BELGISCH NATIONALITEITSRECHT	30-38
Afd. I <i>UNIFORMITEIT</i>	30-31
Afd. II <i>ENKELVOUDIGHEID</i>	32-36
Afd. III <i>OPENBARE ORDE</i>	37-38
Hfdst. IV ALGEMENE BEGINSELEN VAN HET BELGISCH NATIONALITEITSRECHT	39-53
Afd. I <i>HET VERWERVEN EN HET VERLIES VAN DE BELGISCHE NATIONALITEIT</i>	39-42
Afd. II <i>NIET-RETROACTIVITEIT</i>	43
Afd. III <i>MEERDERJARIGHEID, VERTEGENWOORDIGING EN VOLMACHT</i>	44-50
Afd. IV <i>HOOFDVERBLIJFPLAATS</i>	51-53
Titel II TOEKENNING VAN DE BELGISCHE NATIONALITEIT	54-103
Hfdst. I ALGEMEEN	54-56
Hfdst. II TOEKENNING VAN DE BELGISCHE NATIONALITEIT OP GROND VAN DE NATIONALITEIT VAN DE VADER OF DE MOEDER	57-67

	Nr.
Afd. I <i>AFSTAMMING</i>	57-60
Afd. II <i>TOEKENNING AAN IN BELGIË GEBOREN KINDEREN</i>	61
Afd. III <i>TOEKENNING AAN IN HET BUITENLAND GEBOREN KINDEREN</i>	62-67
§ 1. In België geboren ouder	63
§ 2. In het buitenland geboren ouder	64
A. Na een verklaring van de ouder	65-66
B. Als het kind anders staatloos zou zijn	67
Hfdst. III TOEKENNING VAN DE BELGISCHE NATIONALITEIT OP GROND VAN ADOPTIE	68-71
Hfdst. IV TOEKENNING VAN DE BELGISCHE NATIONALITEIT OP GROND VAN DE GEBOORTE IN BELGIË	72-102
Afd. I <i>AUTOMATISCHE TOEKENNING</i>	72-80
§ 1. Kinderen die anders staatloos zouden zijn	73-75
§ 2. De alloctonen van de derde generatie	76-78
§ 3. Kinderen die geadopteerd zijn door een vreemde ouder die zelf in België geboren is	79-80
Afd. II <i>TOEKENNING NA EEN VERKLARING VAN DE OUDERS OF DE ADOPTANTEN</i>	81-102
§ 1. Grondvoorwaarden om een verklaring te kunnen afleggen	81-83
§ 2. Wie legt de verklaring af?	84-89
§ 3. Toezichtsmechanisme	90
§ 4. Procedure	91-100
§ 5. Ouder of adoptant heeft geen hoofdverblijf meer in België	101-102
Hfdst. V TOEKENNING VAN DE BELGISCHE NATIONALITEIT ALS GEZAMENLIJK GEVOLG VAN EEN AKTE VAN VERKRIJGING	103
Titel III VERKRIJGING VAN DE BELGISCHE NATIONALITEIT	104-211
Hfdst. I ALGEMEEN	104-110
Hfdst. II VERKRIJGING VAN DE BELGISCHE NATIONALITEIT DOOR NATIONALITEITSVERKLARING	111-138
Afd. I <i>GRONDVOORWAARDEN</i>	111-116
Afd. II <i>TOEZICHTSMECHANISME</i>	117-124
Afd. III <i>PROCEDURE</i>	125-138
Hfdst. III VERKRIJGING VAN DE BELGISCHE NATIONALITEIT DOOR NATIONALITEITSKEUZE	139-158
Afd. I <i>GRONDVOORWAARDEN</i>	140-149

Afd. II	<i>TOEZICHTSMECHANISME</i>	150-154
Afd. III	<i>PROCEDURE</i>	155-158
Hfdst. IV	NATIONALITEITSKEUZE NA HUWELIJK MET EEN BELG OF EEN BELGISCHE	159-175
Afd. I	<i>ALGEMEEN</i>	159-162
Afd. II	<i>DE TWEE CATEGORIEËN</i>	163-166
Afd. III	<i>HUWELIJK EN SAMENWOONSTVERPLICHTING</i>	167-175
Hfdst. V	NATIONALITEITSKEUZE WEGENS HET BEZIT VAN DE STAAT VAN BELG	176-181
Hfdst. VI	VERKRIJGING VAN DE BELGISCHE NATIONALITEIT DOOR NATURALISATIE	182-211
Afd. I	<i>ALGEMEEN</i>	182-190
Afd. II	<i>VOORWAARDEN</i>	191-197
	§ 1. Leefijds- en verblijfsvoorwaarden	191-193
	§ 2. Andere voorwaarden	194-197
Afd. III	<i>PROCEDURE</i>	198-211
	§ 1. Autonome procedure	199-210
	§ 2. Procedure bij omzetting van een nationaliteitsverklaring of nationaliteitskeuze in een naturalisatieaanvraag	211
Titel IV	VERLIES EN HERKRIJGING VAN DE BELGISCHE NATIONALITEIT	212-233
Hfdst. I	VERLIES	212-230
Afd. I	<i>AFSTAND</i>	213-216
Afd. II	<i>ONVRIJWILLIG VERLIES</i>	217-230
	§ 1. Onvrijwillig verlies waarbij het gedrag van de betrokkene geen rol speelt	218-225
	A. Nationaliteitsverlies van de ouder of adoptant	219
	B. Wijziging van het persoonlijk statuut	220-224
	1. Afstamming die niet langer blijkt vast te staan	221-223
	2. Adoptie door een vreemdeling	224
	C. Toekenning van een vreemde nationaliteit	225
	§ 2. Vervallenverklaring	226-230
Hfdst. II	HERKRIJGING	231-233
Titel V	NATIONALITEIT EN BEWIJS	234-249
Hfdst. I	BEWIJS VAN NATIONALITEIT	234-239

	Nr.
Hfdst. II NATIONALITEIT EN BEWIJSSTUKKEN	240-249
	Blz.
ZAAKREGISTER	103

AFKORTINGEN EN CITEERWIJZEN

De afkortingen en citeerwijzen gebeurden volgens de aanbevelingen van de *Interuniversitaire Commissie Juridische verwijzingen en afkortingen*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1997, 3de uitgave.

LITERATUURLIJST

I. ALGEMENE BOEKWERKEN

- ALEN, A., *Algemene beginselen en grondslagen van het Belgisch Publiek recht. Boek I: De Instellingen*, Brussel, E. Story-Scientia, 1988.
- ALEN, A., m.m.v. CLEMENT, J., VAN HAEGENDOREN, G. en VAN NIEUWENHOVE, J., *Handboek van het Belgisch Staatsrecht*, Deurne, Kluwer Rechtswetenschappen, 1995.
- BAETEMAN, G., *Overzicht van het personen- en gezinsrecht*, Deurne, Kluwer Rechtswetenschappen, 1993.
- DELPÉRÉE, F., *Droit constitutionnel*, t. I, *Les données constitutionnelles*, Brussel, Larcier, 1987.
- DE PAGE, H. en MASSON, J.P., *Traité élémentaire de droit civil belge*, Tome deuxième, I, Brussel, Bruylant, 1990.
- HEYVAERT, A., *Het personen- en gezinsrecht ont(k)leed*, Gent, Mys & Breesch, 2000.
- SCHERMERS, H.G. en VAN HOUTTE, H., *Internationaal en Europees recht. Compendium voor de rechtspraktijk*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1985.
- SENAEVE, P., *Compendium van het Personen-en Familierecht*, Leuven, Acco, 2000.
- VAN BOGAERT, E.R.C., *Volkenrecht*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1982.
- VANDE LANOTTE, J., m.m.v. GOEDERTIER, G., *Inleiding tot het Publiek Recht. Deel 2. Overzicht van het publiek recht*, Brugge, Die Keure, 1997.
- WIGNY, P., *Droit constitutionnel: principes et droit positif*, Brussel, Bruylant, 1952.
- WIGNY, P., *Cours de droit constitutionnel*, Brussel, Bruylant, 1973.

II. BIJZONDERE BOEKWERKEN

A. Internationaal

- BAR-YAACOV, N., *Dual nationality*, Londen, Stevens & Sons, 1961.
- DE GROOT, G.-R., *Staatsangehörigkeitsrecht im wandel. Eine rechtsvergleichende Studie über Erwerbs- und Verlustgründe der Staatsangehörigkeit*, 's-Gravenhage, T.M.C. Asser Instituut, 1988.
- DE GROOT, G.R. en TRATNIK, M., *Nederlands nationaliteitsrecht*, Deventer, W.E.J. Tjeenk Willink, 1998.
- HALL, S., *Nationality, Migration Rights and citizenship of the Union*, Dordrecht, Martinus Nijhoff, 1995.
- HEUS, E., *Selectie bij naturalisatie: de rol van taalkennis als eis voor het nederlanderschap*, Nijmegen, Katholieke Universiteit Nijmegen, 1988.
- HEUS, E., *Van vreemdeling tot Nederlander. De verlening van het Nederlanderschap aan vreemdelingen 1813-1992*, Utrecht, Het Spinhuis, 1995.
- KAMMANN, K., *Probleme mehrfacher Staatsangehörigkeit unter besonderer Berücksichtigung des Völkerrechts*, Frankfurt am Main, Peter Lang, 1984.
- KO SWAN SIK, *De meervoudige nationaliteit*, Leiden, Sijthoff, 1957.
- LAGARDE, P., *La nationalité française*, Parijs, Dalloz, 1997.
- MARX, R., *Kommentar zum Staatsangehörigkeitsrecht*, Frankfurt am Main, Luchterhand, 1997.
- PLENDER, R., *International migration law*, Dordrecht, Nijhoff, 1988.
- POORTMAN, C.S., *Rechterlijke vaststelling van het bezit van de nationaliteit in Nederland en Duitsland*, Lelystad, Koninklijke Vermande, 1996.
- NASCIMBENE, B. (ed.), *Nationality laws in the European Union. Le droit de la nationalité dans l'Union Européenne*, Londen, Butterworth, 1996.
- VAN PANHUY, H.F., *The rôle of nationality in international law*, Leiden, Sythoff, 1959.
- VERWILGHEN, M. (dir.), *Nationalité et statut personnel. Leur interaction dans les traités internationaux et dans les législations nationales*, Brussel, Bruylant, 1984.
- WEIS, P., *Nationality and statelessness in international law*, Alphen aan den Rijn, Sijthoff en Noordhoff, 1979.

B. België

- ANDRIEN, D., BATSELÉ, D., DERRIKS, E. EN SCARCEZ, M., "Comprendre les statuts et les droits des étrangers par les textes. Commentaire, lois et règlements", in *Les indispensables du droit*, Brussel, Bruylant.
- BEAUTHIER, G.H., *Le droit des étrangers et le code de la nationalité*, Brussel, Vie Ouvrière, 1984.
- CLOSSET, C.-L., *Traité pratique de la nationalité belge*, Brussel, Bruylant, 1970.
- CLOSSET, C.-L., *Traité de la nationalité en droit belge*, Brussel, Larcier, 1993.
- DENYS, L., *Vreemdelingenrecht Commentaar*, Kortrijk, UGA, 1998, losbl.
- HEYVAERT, A., *De Belgische nationaliteit: korte commentaar op het Wetboek van Belgische nationaliteit*, Antwerpen, Kluwer, 1986.
- KONINKLIJK COMMISSARIAAT VOOR HET MIGRANTENBELEID, *Integratie(beleid): een werk van lange adem*, Deel I, *Bakens en eerste voorstellen*, 1989.
- MOREAUX, S. en LAGASSE, J.-P., *Le statut des étrangers en Belgique*, Brussel, Larcier, 1982.
- NAYER, A., *Introduction aux statuts de l'étranger*, Brussel, Story-Scientia, 1991.
- VAN DEN ECKHOUT, V., *De wet toepasselijk op het huwelijk en de huwelijksontbinding van nationaliteits-gemengde partners. De impulsen van de confrontatie van het I.P.R. met 'gemengde' partnerrelaties voor de ontwikkeling van het conflictenrecht*, Leuven, proefschrift K.U. Leuven, 1997.
- VAN DEN ECKHOUT, V., *Huwelijk en echtscheiding in het Belgische conflictenrecht: een analyse vanuit de invalshoek van de nationaliteitsgemengde partnerverhouding*, Antwerpen, Intersentia, 1998.
- VANHEULE, D., *Vluchtelingen. Een overzicht*, Libri nr. 2 in de reeks Publiekrechtelijke Kronieken, Gent, Mys & Breesch, 1998.
- VERWILGHEN, M., *Le Code de la nationalité belge*, Brussel, Bruylant, 1985.
- X., *Het juridisch statuut van de vreemdeling in België*, XXI° Rechtscongres Leuven, Leuven, Standaard Wetenschappelijk Uitgeverij, 1969.

III. ARTIKELN, BIJDRAGEN IN VERZAMELWERKEN EN NOTEN**A. Internationaal**

- CHAN, J.M.M., "The right to nationality as a human right", *H.R.L.J.* 1991, nr. 1-2, 1-14.
- DE GROOT, G.R., "Eenenveertig jaren nationaliteitsrecht. Toespraak gehouden ter gelegenheid van het afscheid van Frans Zilverentant op 15 mei 1998", *Burgerzaken en Recht* 1998, nr. 6, 146-152.
- HALL, S., "The European Convention on Nationality and the right to have rights", *E.L.Rev.* 1999, 586-602.
- JESSURUN D'OLIVEIRA, H.U., "Het Europees Verdrag inzake Nationaliteit. Straatsburg, 6 november 1997. Een verkenning", in JESSURUN D'OLIVEIRA, H.U. (red.), *Trends in het nationaliteitsrecht. Nationaal en internationaal*, Den Haag, Sdu, 1998, 7-47.
- MAKAROV, A.N., "Règles générales du droit de la nationalité", *R.C.A.D.I.* 1949, I, 269.
- MULDER, L., "Taal en burgerschap", *T.B.P.* 1997, 147-151.
- VAN BOGAERT, E., "De volkenrechtelijke regelingen in verband met de nationaliteit", *T.B.P.* 1970, 495-499.

B. België

- BRINKMAN, C., "De Belgische nationaliteitswet", *Het personeel Statuut* 1985, 35-37.
- CALLENS, P., "Taal en nationaliteit", *Vl. Jurist* 1995, 2-3.
- CARLIER, J.Y. EN GOFFIN, S., "Le droit belge de la nationalité", in *Nationality laws in the European Union. Le droit de la nationalité dans l'Union Européenne*, NASCIMBENE, B. (ed.), Londen, Butterworth, 1996, 95-167.
- CHAPAUX, B. en MUBERUKA, J.C., "La naturalisation dans le droit belge de la nationalité", *Rev.dr.étr.* 1998, 14-35.
- CLOSSET, CH.-L., "Nationalité et statut personnel dans le droit positif de la nationalité belge", in VERWILGHEN, M. (ed.), *Nationalité et statut personnel. Leur interaction dans les traités internationaux et dans les législations nationales*, Brussel, Bruylant, 1984, 327-350.
- CLOSSET, CH.-L., "La nationalité belge: commentaire des dispositions de la loi du 28 juin 1984 instituant

- le Code de la nationalité belge” in *Répertoire notarial. 14: Droit public et administratif* 6, BAUGNIET, J. en GENIN, A. (eds.), Brussel, Larcier, 1986, 218 p.
- DEBROUX, C., “L'accès à la nationalité belge”, in *Le droit des étrangers. Statuts, évolution européenne, droits économiques et sociaux*, JADOU, P. en MIGNON, E. (eds.), Brussel, Publications des Facultés universitaires Saint-Louis, 1993, 159-182.
- DEBROUX, D., noot onder Bergen 20 april 1995, *R.R.D.* 1996, 531-534.
- DE CEUSTER, J., “Enkele bedenkingen rond de interpretatie van de Belgische nationaliteitswetgeving”, *T.Vreemd.* 1982, 79-88.
- DE DECKER, M. en SUYKERBUYK, M., “Nationaliteit en integratiewil”, in VELAERS, J. (ed.), *Recht en verdraagzaamheid in de multiculturele samenleving*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 1993, 283-302.
- DE GUCHT, K., “Inburgering door verplicht aanleren van de streektaal en de bescherming van de mensenrechten”, *T.B.P.* 1997, 151-159.
- DE HEMRICOURT DE GRUNNE, M., “Reconnaissance et statut des apatrides en Belgique”, *Ann. dr. Louvain* 1999, nr. 3, 343-388.
- DE MOFFARTS, G. en BERCKMANS, M., “De wet van 28 juni 1984, korte inhoud”, *T.Vreemd.* 1984, 77-82.
- DE MOFFARTS, G., “L'option de nationalité, le 'volonté d'intégration' et la connaissance de la langue de la région”, noot onder Brussel 27 juni 1995, *Rev. dr. étr.* 1995, 311-312.
- DE MOFFARTS, G., “De betekenis van de 'integratiewil' in het Wetboek van de Belgische nationaliteit”, *T.Vreemd.* 1987, nr. 43, 27-31.
- DE VALKENEER, R., “Conditions des étrangers et Code de la nationalité belge”, *Rev.not.b.* 1984, 407-419.
- DEWULF, K. en STOKX, R., “Verkrijging van de Belgische nationaliteit door de vreemde echtgenoot van een Belg”, *T.Vreemd.* 1993, nr. 2, 104-106.
- FOBLETS, M.-C., “Een nieuw nationaliteitsrecht? De Wet van 1 maart 2000 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de Belgische nationaliteit”, *R.W.* 2000-01, 1145-1161.
- GUILLAIN, C. en VAN ACKERE, A., “La modification des procédures d'acquisition de la nationalité belge par la loi du 22 décembre 1998”, *Rev. dr. étr.* 1999, 498-506.
- GUILLAIN, C., “La loi du 1er mars 2000 modifiant certaines dispositions relatives à la nationalité belge: un nouveau pas vers la citoyenneté”, *Rev.dr.étr.* 2000, 249-257.
- HOBIN, V., “Wetboek inzake de Belgische nationaliteit”, *T.Vreemd.* 1984, nr. 31, 146-153.
- HOBIN, V., “Nationaliteit”, in HUBEAU, B. (ed.), *Vreemdeling in het Belgisch Recht*, Brugge, Die Keure, 1988, 1- 47.
- HOBIN, V., “Nationaliteit”, in *Administratieve wegwijzer voor vreemdelingen, vluchtelingen en migranten*, deel II, Diegem, Kluwer, 1994.
- LAMBEIN, K., “De wet van 13 juni 1991 tot wijziging van het Wetboek van Belgische Nationaliteit”, *R.W.* 1991-92, 548-550.
- LAMBEIN, K., “De wet van 6 augustus 1993 tot wijziging van het Wetboek van de Belgische nationaliteit en van de wetten betreffende de naturalisatie”, *R.W.* 1993-94, 965-966.
- LAMBEIN, K. en WOUTERS, W., “De verkrijging van de Belgische nationaliteit overeenkomstig artikel 12bis van het Wetboek van de Belgische nationaliteit (W.B.N.)”, noot onder Brussel 19 oktober 1995, *A.J.T.* 1995-96, 311-312.
- LAMBEIN, K., “De verkrijging van de Belgische nationaliteit overeenkomstig artikel 16 Wetboek van de Belgische nationaliteit (W.B.N.)”, noot onder Brussel 16 april 1996, *A.J.T.* 1996-97, 141-142.
- LAMBEIN, K., “De verkrijging van de Belgische nationaliteit door nationaliteitskeuze”, noot onder Luik 25 maart 1997 en Brussel 9 september 1997, *A.J.T.* 1998-99, 230-231.
- LAMBEIN, K., “De vereiste van samenleving bij de nationaliteitsverkrijging overeenkomstig artikel 16 § 2 Wetboek Belgische Nationaliteit”, noot onder Cass. 10 februari 2000, *A.J.T.* 2000-01, 210-211.
- LAMBEIN, K., “Nationaliteitskeuze en gewichtige feiten, die een ernstig beletsel kunnen vormen”, noot onder Antwerpen 10 oktober 2000, *A.J.T.* 2000-01, 364-365.
- LEBOUTTE, J., “La loi du 6 août 1993 modifiant le Code de la nationalité belge et les lois relatives à la naturalisation”, *Mouv. comm.* 1993, 463-465.
- LIÉNARD-LIGNY, M., “Nationalité belge et belge bipatride – Une nouvelle étape”, *Act. dr.* 1992, 769-791.
- LIÉNARD-LIGNY, M., “Nationalité belge. Les lois de 1991”, *Rev. dr. étr.* 1991, 325-335.
- LIGNY, M., “A propos du code de la nationalité belge”, *B.T.I.R.* 1984-85, 649-671.

- LIGNY, M., "Nationalité belge et statut personnel depuis la loi du 28 juin 1984", *Ann. dr. Liège* 1985, 195-236.
- LOUIS, B., "La nationalité et la citoyenneté à l'aune des droits de l'homme. A propos de quelques proposition de loi", *Rev.dr.étr.* 1995, 14-26.
- LOUIS, B., "La genèse des réformes de 1998-1999 relatives à la citoyenneté et à la nationalité", *A.P.T.* 1999, 119-182.
- MARESCAUX, M.-H. en TAVERNE, M., "Le droit des étrangers, moteur du Code de la nationalité?", *J.T.* 1984, 625-636.
- MEULDERS, E., "Huwelijk van illegalen", *De Burg. St.* 1995, 173.
- MEULDERS, E., "Nationaliteit. Nieuw art. W.B.N. Termijnen", *De Burg. St.* 1994, 13-14.
- MEULDERS, E., "Art. 11bis, 12bis en 16 van het Wetboek van Belgische Nationaliteit", *De Burg. St.* 1998, 550.
- MEULDERS, E., "Nationaliteit - Veranderingen ingevolge de wet van 22 december 1998 tot wijziging van het Wetboek van de Belgische nationaliteit wat de naturalisatieprocedure betreft", *De Burg. St.* 1999, nr. 2, 3-12.
- MIGNON, E., "Verwerven van de Belgische nationaliteit. Enkele bemerkingsen bij de toepassing van het nieuwe nationaliteitswetboek 4 jaar na de inwerkingtreding", noot onder Bergen 20 december 1988, *T.Vreemd.* 1989, nr. 56, 25-33.
- NAESSENS, F., "Apatrides, exiles, réfugiés ... A la recherche d'un statut pour la diaspora palestinienne", *Rev. dr. étr.* 1997, nr. 92, 105-118.
- NUYTS, D., "Belgische nationaliteit in uitverkoop", *De Juristenkrant* 2000, nr. 8, 5.
- NUYTS, D., "Nog meer werk voor de vrederechter", *De Juristenkrant* 2000, nr. 8, 5.
- RENAULD, B., "Quand les juges ont à évaluer l'intégration...", *Agenda Interculturel* 1995, nr. 137, 12-14.
- RENAULD, B., "La Nationalité", in *Guide de la personne étrangère*, Diegem, Kluwer editorial, losbl., 2.1./1
- RENAULD, B., "La naturalisation est accordée par le pouvoir législatif fédéral", *Rev. b. dr. const.* 1997, 249-265.
- RENAULD, B., "La loi du 22 décembre 1998 sur la nationalité belge: une réforme partielle et contrastée", *Rev. b. dr. const.* 1999, 137-148.
- RENAULD, B., "La loi du 1er mars 2000 modifiant certaines dispositions relatives à la nationalité belge. De réformes en réformes", *Rev. b. dr. const.* 2000, 43-53.
- RENDERS, D., "La Cour d'Arbitrage et les lois de naturalisation", *Rev. dr. étr.* 1998, nr. 99, 320-324.
- SAROLEA, S., "L'apatridie: du point de vue interétatique au droit de la personne", *Rev. dr. étr.* 1998, nr. 98, 182-211.
- SAROLEA, S., "Le ministère de la justice et l'apatridie", noot onder Brussel 24 februari 2000, *Rev.dr.étr.* 2000, nr. 108, 107-108.
- SLUYS, E., "Het gerechtelijk toezicht op de nationaliteitskeuze", *T.P.R.* 1991, 1089-1126.
- STANDAERT, R., tw. *Nationalité belge*, in *Les nouvelles. Droit civil 1*, Brussel, Larcier, 1938, 35-173.
- STOKX, R., "De snel-Belg wet of de Wet van 1 maart 2000 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de Belgische nationaliteit", *Administratieve wegwijzer vreemdelingen-vluchtelingen-migranten, Actuele voorinformatie* 2000, nr. 72, 4-11.
- VAN DEN EYNDE, K., "De wet van 6 augustus 1993 tot wijziging van het wetboek van de Belgische nationaliteit en van de wetten betreffende de naturalisatie", *R.W.* 1993-94, 534-538.
- VAN DEN EYNDE, K., "Verkrijging van nationaliteit: integratiewil of assimilatiewil?", noot onder Antwerpen 24 april 1991, *R.W.* 1993-94, 88-92.
- VAN DE PUTTE, M., "Gemakkelijker Belg worden? De jongste wijzigingen van de Belgische nationaliteitswetgeving", *Kultuurleven* 1999, nr. 1, 62-65.
- VANDERVEEREN, C., "De Belgische nationaliteitswetgeving", *Jura Falc.* 1982-83, 557-592.
- VANHEULE, D., "Raakpunten van het vreemdelingen- en het burgerlijk recht", in *Publiekrecht. De doorwerking van het publiekrecht in het privaatrecht*, Postuniversitaire cyclus Willy Delva 1996-97, Gent, Mys & Breesch, 1997, 361-421.
- VERBEEK, M., "Nationaliteit. Vreemdelingen", in *Oranjeboek. Deel 5. Burgerlijke stand*, Brugge, Vanden Broele, 1999, 1-77.
- VERHELLEN, J., "Dubbele nationaliteit en het onderzoek naar de effectieve nationaliteit", noot onder

Vred. Antwerpen 27 maart 1997 en 9 oktober 1997, *R.W.* 1997-98, 1397-1400.

VERSCHUEREN, H., "De ontwikkelingen in de Belgische nationaliteitswetgeving belicht vanuit het Europees en internationale recht", in DE FEYTER, K., FOBLETS, M.-C. en HUBEAU, B., *Migratie en migrantenrecht*, Brugge, Die Keure, 1995, 241-263.

VERWILGHEN, M., "Nationalité et statut personnel dans les projets de réforme du droit de la nationalité belge", in VERWILGHEN, M. (ed.), *Nationalité et statut personnel. Leur interaction dans les traités internationaux et dans les législations nationales*, Brussel, Bruylant, 1984, 351-441.

VERWILGHEN, M., "Droit de la nationalité", in *A.D.D.E. Formation en droit des étrangers*, jaar 1990-91.

VERWILGHEN, M., CARLIER, J.Y., DEBROUX, C. en DE BURLET, J., *L'adoption internationale en droit belge*, Brussel, Bruylant, 1991, 137-149, nrs. 171-194.

VERWILGHEN, M. en DEBROUX, C., "Le nouveau visage de la nationalité belge", *J.T.* 1992, 2-12.

VERWILGHEN, M., "Le renouveau de l'adoption internationale", in VERWILGHEN, M. en DE VALKENEEER, R., *Relations familiales internationales*, Brussel, Bruylant, 1993, 135-190.

VERWILGHEN, M. en POPA-TUDORAN, E., "Nationalité, Multipatridie et apatridie des mineurs", *Rev. dr. étr.* 1994, speciaal nummer 19-20 mei 1994, 49-68.

WALLEYN, L. en TORFS, D., "Staatloosheid in het Belgisch Recht", noot onder Brussel 27 april 1995, *T. Vreemd.* 1995, 279-285.

X., tw. *Nationalité*, in *R.P.D.B., Tome huitième*, Brussel, Bruylant, 1951, 448-469.

X., tw. *Nationalité*, in *R.P.D.B., Complément, Tome troisième*, Brussel, Bruylant, 1969, 781-835.

IV. OVERZICHTEN VAN RECHTSPRAAK EN ARTIKELSGEWIJZE COMMENTAREN

ERAUW, J., BOUCKAERT, F., CLAEYS, M., LAMBEIN, K., WAUTERS, W. en WYLLEMAN, B., "Internationaal privaatrecht en Nationaliteit", *T.P.R.* 1993, 520-526.

FOBLET, M.-C., *Burgerlijk Wetboek - Bijzondere wetgeving*, Brugge, Die Keure, 1999-2000, 169-186.

HEYVAERT, A. en VANCRAENENBROECK, R., Personen- en familierecht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer, deel Nationaliteit, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1996, 145 p.

LIÉNARD-LIGNY, M., "Jurisprudence belge de droit international privé-nationalité et relations familiales 1990-1994- choix de décisions", *B.T.I.R.* 1995/2, 695-696.

MASSON, J.P. en MASSAGER, N., *Droit des personnes. Chronique de jurisprudence 1994-1998*, Brussel, Larcier, 2000.

PANIER, C. en VAN NUFFEL, G., "Inédits de droit de la famille", *J.L.M.B.* 1996, 948-966.

VERHELLEN, J., "Overzicht van rechtspraak. De nationaliteit", *T.P.R.* 1998, 1378-1389.

TITEL I

ALGEMENE BEGRIPPEN EN BEGINSELEN

HOOFDSTUK I

NATIONALITEIT EN GRONDWETTELIJK KADER

1 Naast een grondgebied en een georganiseerd gezag is een bevolking één van de drie materiële elementen die aanwezig moet zijn opdat er sprake zou kunnen zijn van een staat. De bevolking van een staat bestaat uit de onderhorigen, dit zijn de rechts- en natuurlijke personen die door de nationaliteitsband met de staat verbonden zijn, en de vreemdelingen die zich op zijn grondgebied bevinden (A. ALEN, *Algemene beginselen en grondslagen van het Belgisch Publiek recht. Boek I: De Instellingen*, Brussel, E. Story-Scientia, 1988, 35).

Uit het feit dat de nationaliteit één van de constitutieve elementen van een staat aanduidt, leidt bepaalde rechtsleer af dat de nationaliteit een instelling van publiek recht is, zij het met niet te verwaarlozen gevolgen op het vlak van het privaatrecht (tw. *Nationalité*, in *R.P.D.B. VIII*, Brussel, Bruylant, 1951, 451, nrs. 9-10; R. STANDAERT, "La nationalité belge", in *Les Nouvelles: Droit civil*, I, Brussel, Larcier, 1938, nr. 2 en 3; C. VANDERVEEREN, "De Belgische nationaliteitswetgeving", *Jura Falc.* 1982-83, 557-592). Andere rechtsleer verdedigt dan weer de stelling dat het feit dat aan de nationaliteit bepaalde publiekrechtelijke gevolgen verbonden zijn, geenszins inhoudt dat de materie zelf tot het publiekrecht zou behoren (P. SENAËVE, *Compendium van het Personen- en Familierecht*, Leuven, Acco, 2000, 159, nr. 345).

2 Nationaliteit is een rechtsband die een individu als onderdaan verbindt aan een staat (E.R.C. VAN BOGAERT, *Volkenrecht*, Antwerpen, Kluwer Rechts-wetenschappen, 1982, 313, nr. 648; zie ook Ch.-L. CLOSSET, *Traité pratique de la nationalité belge*, Brussel, Bruylant, 1970, nr. 1; Ch.-L. CLOSSET, *Traité de la nationalité en droit belge*, Brussel, Larcier, 1993, 1-5; B. RENAULD, "La Nationalité", in *Guide de la personne étrangère*, Kluwer Editorial, Diegem, losbl., 2.1./1 en P. WEIS, *Nationality and statelessness in international law*, Alphen aan den Rijn, Sijthoff en Noordhoff, 1979, 31-32).

Voor BATIFFOL en LAGARDE is nationaliteit "l'appartenance juridique d'une personne à la population constitutive d'un Etat" (H. BATIFFOL en P. LAGARDE, *Droit international privé*, I, Parijs, Librairie générale de droit et de jurisprudence, 1974, nr. 59; zie R. PLENDER, *International migration law*, Dordrecht, Nijhoff, 1988, 39-40) en voor DE PAGE "le lien qui rattache une personne à une nation, à un Etat déterminé" (H. DE PAGE en J.P. MASSON, *Traité élémentaire de droit civil belge*, Tome deuxième, I, Brussel, Bruylant, 1990, 200). VANDERVEEREN stelt dat laatstgenoemde definitie dubbelzinnig is, omdat, door respectievelijk te spreken van natie en staat, het begrip "nationaliteit" in twee betekenissen wordt gebruikt, namelijk in ethnologisch-sociologische betekenis ("nationaliteit in feite") en in juridische betekenis ("nationaliteit in rechte") (C. VANDERVEEREN, a.w., *Jura Falc.* 1982-83, 559).

3 Het behoort tot de soevereine bevoegdheid van iedere staat in zijn wetgeving te bepalen wie zijn onderdanen zijn. Deze wetgeving moet door de andere staten worden erkend, voor zover zij in overeenstemming is met de internationale verdragen, de internationale gewoonte en de algemeen erkende rechtsbeginselen ter zake van nationaliteit (art. 1 van het Verdrag van 12 april 1930 nopens zekere vragen betreffende de wetsconflicten inzake nationaliteit, getekend te 's Gravenhage, goedgekeurd bij Wet van 20 januari 1939, *B.S.* 13 augustus 1939).

In principe mag dus iedere staat vrij de wettelijke maatregelen treffen waardoor zijn nationaliteit wordt verleend (Ch.-L. CLOSSET, *Traité de la nationalité en droit belge*, Brussel, Larcier, 1993, 13; G.-R. DE GROOT, *Staatsangehörigkeitsrecht im wandel. Eine rechtsvergleichende Studie über Erwerbs- und Verlustgründe der Staatsangehörigkeit*, 's Gravenhage, T.M.C. Asser Instituut, 1988, 3; M. VERWILGHEN, *Le Code de la nationalité belge*, Brussel, Bruylant, 1985, 208; E.R.C. VAN BOGAERT, *a.w.*, 314; P. WEIS, *a.w.*, 65-70 en H.G. SCHERMERS en H. VAN HOUTTE, *Internationaal en Europees recht. Compendium voor de rechtspraktijk*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1985, 158; zie ook Cass. 20 januari 1921, *Pas.* 1921, I, 32; Rb. Luik 18 december 1924, *B.J.* 1925, 122, Rb. Charleroi 5 april 1919, *J.T.* 1919, 243 en Rb. Brussel 20 januari 1919, *J.T.* 1919, 102). Het internationaal recht legt wel beperkingen op aan de bevoegdheid van de staten om hun nationaliteitsrecht te bepalen (H.F. VAN PANHUYS, *The role of nationality in international law*, Leiden, Sythoff, 1959, 149-180). Zo blijkt uit het arrest *Nottebohm* van het Internationaal Gerechtshof van 6 april 1955 (*I.C.J. Reports* 1955, 3, 23) dat de nationaliteitsband gesteund moet zijn op feitelijke omstandigheden en dat zij wederzijdse rechten en plichten in het leven dient te roepen. In de internationale rechtspraktijk worden deze criteria enkel nog gehanteerd voor personen met een meervoudige nationaliteit, zodat er geen staatloosheid door wordt gecreëerd (H.G. SCHERMERS en H. VAN HOUTTE, *a.w.*, 159). Elk land kan ook soeverein het verlies of de ontneming van de nationaliteit regelen, voor zover de fundamentele mensenrechten worden gerespecteerd en het niet gaat om collectieve of massale uitburgering. Er wordt gedacht aan de beslissing van het Britse House of Lords (1976, AC, 249) die de rechtsgevolgen weigerde te erkennen van de wetten van Nazi-Duitsland die de Duitse nationaliteit ontnamen aan joodse burgers (L. WALLEYN en D. TORFS, "Staatloosheid in het Belgisch Recht", noot onder Brussel 27 april 1995, *T. Vreemd.* 1995, 280).

4 De bevoegdheid inzake nationaliteit berust in België bij de federale overheid en niet bij de gemeenschappen.

In Zwitserland is, net zoals in Duitsland tot in 1945 en in Oostenrijk tot in 1938, de nationaliteit van de deelstaat dominant: wie de deelstaat-nationaliteit verwerft, krijgt automatisch de nationaliteit van de bond (P. WEIS, *a.w.*, 14-15). In het huidige Duitse recht zijn de deelstaten belast met de uitvoering van de federale *Reichs- und Staatsangehörigkeitsgesetz*; de *Länder* verlenen de naturalisatie, zij het dat telkenmale de toestemming moet worden verkregen van de Minister van Binnenlandse Zaken van de Bond (C.S. POORTMAN, *Rechterlijke vaststelling van het bezit van de nationaliteit in Nederland en Duitsland*, Lelystad, Koninklijke Vermande, 1996, 287).

In België blijkt uit de artikelen 8 en 9 van de Grondwet dat de federale overheid exclusief bevoegd is inzake nationaliteit. Uiteraard behoort de nationaliteitswetgeving niet tot de bevoegdheid die de gemeenschappen, krachtens artikel 5, § 1, II, 3° van de Bijzondere Wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, hebben voor "het beleid inzake onthaal en integratie van inwijkelingen" (A. ALÉN m.m.v. J. CLEMENT, G. VAN HAEGENDOREN en J. VAN NIEUWENHOVE, *Handboek van het Belgisch Staatsrecht*, Deurne, Kluwer Rechtswetenschappen, 1995, 368, voetnoot 107 en M. VAN DE PUTTE en J. CLEMENT, *Het migrantenbeleid*, in G. VAN HAEGENDOREN en B. SEUTIN (eds.), *De bevoegdheidsverdeling in het federale België*, Brugge, Die Keure, 2000, 22).

Uit het feit dat de Vlaamse en de Franse Gemeenschap in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad enkel bevoegd zijn t.a.v. instellingen en niet rechtstreeks t.a.v. personen blijkt dat de Grondwetgever er bij elke Staatshervorming angstvallig heeft over gewaakt elke sub-nationaliteit te weren (A. ALÉN, *Handboek*, 372). Volgens Marc UYTENDAELE komt het verbod op het indienen van tweetalige lijsten bij de verkiezingen voor de Brusselse Hoofdstedelijke Raad (art. 17 van de Bijzondere Wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse instellingen) neer op de creatie van een vorm van communautaire sub-nationaliteit, die daarenboven een onherroepelijk karakter heeft gekregen (M. UYTENDAELE, *Le fédéralisme inachevé*, Brussel, Bruylant, 1991, 382; zie ook M. VERDUSSEN, "L'élection régionale et ses préliminaires", in *La région de Bruxelles-Capitale*, Brussel, Bruylant, 1989, 130-131 en H. DUMONT en X. DELGRANGE, noot bij Arbitragehof nr. 65/93, 15 juli 1993, *J.T.* 1994, 10-11). Daarbij moet evenwel worden opgemerkt dat deze regeling enkel geldt voor (kandidaat)politici, die bovendien zelf kunnen kiezen (zij het éénmalig) voor welke taalgroep ze opkomen.

In het internationaal recht wordt het lidmaatschap van een deelstaat van een federale staat niet als een volwaardige nationaliteit aanvaard (tw. *Nationalité*, in *R.P.D.B., Complément III*, Brussel, Bruylant, 1969, 790, nr. 14; H.F. VAN PANHUYS, *a.w.*, 34-35; anders A.N. MAKAROV, “*Règles générales du droit de la nationalité*”, *R.C.A.D.I.* 1949, I, 269, nr. 8). Het is, zoals VANDERVEEREN het uitdrukt, iets dat erop gelijkt (C. VANDERVEEREN, *a.w.*, *Jura Falc.* 1982-83, 559).

5 De artikelen 8 en 9 van de Grondwet vereisen dat de federale wetgevende macht, en niet de federale uitvoerende macht, beslist wie zich Belg kan noemen, door de algemene regels inzake nationaliteit vast te stellen én in individuele gevallen naturalisatie te verlenen (A. ALEN, *Handboek*, 471). De algemene regels inzake nationaliteit zijn vastgelegd in het Wetboek van de Belgische nationaliteit (hierna verkort geciteerd als W.B.N.), ingevoerd bij de Wet van 28 juni 1984 (*B.S.* 12 juli 1984) en gewijzigd bij de Wetten van 13 juni 1991 (*B.S.* 3 september 1991), 6 augustus 1993 (*B.S.* 23 september 1993), 13 april 1995 (*B.S.* 10 juni 1995), 20 december 1995 (*B.S.* 23 december 1995), 22 december 1998 (*B.S.* 6 maart 1999) en 1 maart 2000 (*B.S.* 6 april 2000).

6 In het opschrift van Titel II van de Grondwet worden de onderhorigen die door de nationaliteitsband met de staat verbonden zijn, aangeduid als “de Belgen”. Daartegenover staat de categorie van de vreemdelingen, die meestal negatief worden gedefinieerd als “de personen die geen onderdaan van de staat zijn” (C. VANDERVEEREN, *a.w.*, *Jura Falc.* 1982-83, 557).

Volgens artikel 1 van de Wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen wordt verstaan onder vreemdeling “al wie het bewijs niet levert dat hij de Belgische nationaliteit bezit” (zie B. HUBEAU, “De verblijfswetgeving als onderdeel van het vreemdelingenstatuut: algemene inleiding en begrippen”, in *Migratie- en migrantenrecht* 3, M.-Cl. FOBLETS en B. HUBEAU (eds.), Brugge, Die Keure, 1999, 14-15).

7 Aan de term “burgerschap” kan een beperkte en een ruime betekenis worden gegeven. In de beperkte betekenis is burgerschap de mogelijkheid om door de uitoefening van politieke rechten te participeren aan het staatsbestuur. In ruime betekenis verleent het burgerschap rechtsbescherming t.o.v. de staat (H. DUMONT, “*Etat, Nation et Constitution. De la théorie du droit public aux conditions de viabilité de l’Etat belge*”, in H. DUMONT, Ch. FRANCK, F. OST en J.L. DE BROUWER, *Belgitude et crise de l’Etat belge*, Brussel, Facultés universitaires Saint-Louis, 1989, 93). Men kan stellen dat de Belgische Grondwet met betrekking tot beide betekenissen van burgerschap een onderscheid maakt tussen de Belgen en de vreemdelingen.

Het door het Verdrag van Maastricht van 7 februari 1992 ingestelde burgerschap van de Europese Unie is slechts een embryonale vorm van burgerschap (W. DEVROE en J. WOUTERS, *De Europese Unie*, Leuven, Peters, 1996, 147; zie ook S. HALL, *Nationality, Migration Rights and Citizenship of the Union*, Dordrecht, Martinus Nijhoff, 1995). Daar burger van de Unie is “eenieder die de nationaliteit van een lidstaat bezit”, is de definiëring van nationaliteitscriteria uitsluitend aan de nationale wetgeving voorbehouden (zie B. HUBEAU, “Het Europese Unieburgerschap: naar een Europees grondrechtensysteem?”, in S. PARMENTIER (ed.), *Mensenrechten tussen retoriek en realiteit*, Gent, Mys & Breesch, 1994, 57-86). Volgens SENAEVE belet dit op zich nochtans niet de toekomstige

ontwikkeling van een supranationale Europese nationaliteit, samengesteld uit de nationaliteiten van de 15 lidstaten van de Unie (P. SENAEVE, *a.w.*, 159, nr. 346). Door het Verdrag van Amsterdam van 2 oktober 1997 wordt in het nieuwe artikel 17, § 1 van het EG-Verdrag uitdrukkelijk gesteld dat het burgerschap van de Unie het nationale burgerschap aanvult, doch niet in de plaats daarvan komt.

8 Wat het burgerschap in zijn enge betekenis betreft maakt de Grondwet een onderscheid tussen Belgen en vreemdelingen met betrekking tot het actief en het passief kiesrecht (*ius suffragii*) en de benoeming tot burgerlijke en militaire bedieningen (*ius honorum*), doch niet met betrekking tot het betalen van belastingen (*ius tributi*).

In de rechtsleer is het feit dat de vreemdelingen op dezelfde manier belastingen betalen als de Belgen aangehaald als één van de argumenten om de toekenning van kiesrecht aan vreemdelingen te bepleiten (B. LOUIS, "La nationalité et la citoyenneté à l'aune des droits de l'homme. A propos de quelques propositions de loi", *Rev. dr. étr.* 1995, 15-16 (14-26) en B. LOUIS, "La participation politique des personnes d'origine immigrée. A propos de quelques propositions de loi et des projets de 'constitutions' flamande et wallonne", in *Wallonie, terre de couleurs*, Luik, Institut Jules Destrée, 1997, 81 (74-137)). Het is inderdaad moeilijk aanvaardbaar dat iemand verplicht wordt financieel bij te dragen, zonder dat hij inspraak heeft, weze het via de volksvertegenwoordiging, in de wijze waarop de bijdragen gebruikt zullen worden (P. LEMMENS en L. VAN SCHOUBROECK, "Kiesrecht van vreemdelingen als een fundamenteel recht", *R. W.* 1990-91, 1150 (1145-1158)).

9 Artikel 8, tweede lid, van de Grondwet vereist de staat van Belg om het actief en het passief kiesrecht te kunnen uitoefenen.

Deze bepaling heeft betrekking op de verschillende politieke gemeenschappen van het Rijk, met inbegrip van de gemeenteraden (A. ALEN, *Handboek*, 477-478; R.v.St., afd. wetg., advies van 22 oktober 1980, *Parl. St. Kamer* 1985-86, nr. 262/2, 3-10 en R.v.St., afd. wetg., algemene vergadering, advies van 6 mei 1992, *Parl. St. Kamer* 1991-92, nr. 482/1, 69-72).

10 Artikel 8, derde lid, van de Grondwet, stelt dat in afwijking van het tweede lid, de wet het stemrecht kan regelen van de burgers van de Europese Unie die niet de Belgische nationaliteit hebben, overeenkomstig de internationale en supranationale verplichtingen van België.

Het EG-Verdrag kent aan iedere burger van de Unie die verblijf houdt in een lidstaat het actief en passief kiesrecht toe bij gemeenteraadsverkiezingen (zie P. D'ARGENT, "Le droit de vote et d'éligibilité aux élections municipales et européennes comme attribut de la citoyenneté de l'Union", *Ann. dr.* 1993, 221-234; P. FOUBERT, "Gemeentekiesrecht voor EU-burgers", *T.B.P.* 1998, 79-84; B. HUBEAU, "Politieke participatie via het burgerschap en de politieke rechten: perspectieven vanuit het Europees burgerschap", in *Politieke participatie van allochtonen*, B. HUBEAU en M.-Cl. FOLETS (eds.), Leuven, Acco, 1997, 47-68; K. LEUS, "Actief en passief kiesrecht voor Europese burgers bij de gemeenteraadsverkiezingen in de Lid-Staat van verblijf", in E. WITTE (ed.), *Brusselse thema's. 1. De Brusselse rand*, Brussel, VUB-press, 1993, 450-471; A. TOURAINE, "De politieke participatie van en het lokaal stemrecht voor migranten: perspectieven vanuit het Europees burgerschap", *T. Vreemd.* 1995, 237-241 en J. VERHELST, "Actief en passief kiesrecht voor het Europees Parlement en voor de gemeenteraad", *Jura Falc.* 1996-97, 213-222). Bij arrest van 9 juli 1998 veroordeelde het Hof van Justitie België wegens het niet tijdig omzetten van de Richtlijn nr. 94/80/EG van de Raad van de Europese Unie van 19 december 1994 tot vaststelling van de wijze van uitoefening van het actieve en het passieve kiesrecht bij gemeenteraadsverkiezingen ten behoeve van de burgers van de Unie die verblijven in een lidstaat waarvan zij de nationaliteit niet bezitten (*P.B.* 1994, L.368/38). Door de grondwetsherziening van 11 december 1998 (*B.S.* 15 december 1998) werd het aangehaalde

derde lid in artikel 8 van de Grondwet opgenomen. Hoewel hierin enkel sprake is van het stemrecht, moet men aannemen dat de Grondwetgever het kiesrecht heeft bedoeld, dat naast het stemrecht ook het recht om verkiesbaar te zijn omvat (bij de parlementaire voorbereiding stelde de Eerste Minister als "opmerking op wetgevingstechnisch vlak" dat "aangezien het door het Verdrag van Maastricht ingevoegde artikel 8 B van het Verdrag van Rome het begrip 'actief en passief kiesrecht' vermeldt, de notie 'stemrecht' zeker zowel het actief als het passief kiesrecht dekt" (*Parl. St. Kamer* 1995-96, nr. 354/5). Richtlijn nr. 94/80/EG werd omgezet door de Wet van 27 januari 1999 tot wijziging van de Wet van 19 oktober 1921 tot regeling van de provincieraadsverkiezingen, van de nieuwe Gemeentewet en van de Gemeentekieswet, en tot uitvoering van de Richtlijn van de Raad van de Europese Unie nr. 94/80/EG van 19 december 1994 (*B.S.* 30 januari 1999).

11 Ten vroegste op 1 januari 2001 kan het in artikel 8, derde lid, van de Grondwet bedoelde stemrecht (nr. 10) door de wet worden uitgebreid tot de in België verblijvende niet-Europese Unie onderdanen, onder de voorwaarden en op de wijze door haar bepaald (art. 8, vierde lid, van de Grondwet en de overgangsbepaling, zoals ingevoegd bij de grondwetswijziging van 11 december 1998, *B.S.* 15 december 1998).

Uit het gebruik van de woorden "het stemrecht bedoeld in het vorige lid" in artikel 8, vierde lid, van de Grondwet, moet blijkbaar worden afgeleid dat aan "de in België verblijvende niet-Europese Unie onderdanen" enkel kiesrecht kan worden toegekend voorzover "de internationale en supranationale verplichtingen van België" het regelen van het kiesrecht voor de burgers van de Europese Unie noodzakelijk maakt (in deze zin B. LOUIS, "La genèse des réformes de 1998-1999 relatives à la citoyenneté et à la nationalité", *A.P.T.* 1999, 147). Als politiek lichaam waarvoor de burgers van de Unie actief en passief kiesrecht genieten zijn voor België de gemeenten aangeduid, met uitzondering van de OCMW- en de districtsraden (*T.B.P.* 2000, 470). Het gevolg van dit alles lijkt te zijn dat zolang "de internationale en supranationale verplichtingen van België" terzake ongewijzigd blijven, in uitvoering van de nieuwe grondwetsbepaling, enkel gemeentekiesrecht kan worden toegekend en geen kiesrecht voor de provincieraden, de raden van de gemeenschappen en de gewesten en het federale parlement.

Het sterkste argument om inzake de toekenning van kiesrecht aan vreemdelingen prioriteit aan het lokale niveau te verlenen ligt in het feit dat voor lokaal kiesrecht het ingezetenenprincipe (men ontleent rechten aan het feit dat men ergens woont) logisch gezien primeert op het lidmaatschapsprincipe (men ontleent rechten aan het feit dat men formeel deel uitmaakt van een gemeenschap), dat dan weer primeert bij de verkiezingen voor het federale parlement. JACOBS stelt dat vanuit dezelfde logica ook de toekenning van het kiesrecht aan vreemdelingen op provinciaal en gewestniveau te rechtvaardigen valt. Voor het provinciale niveau noemt hij nog het additioneel argument dat gemeenteraads- en provincieraadsverkiezingen voortaan samenvallen (D. JACOBS, "Nieuwkomers in de politiek. Bedenkingen over politieke participatie van vreemdelingen", in *CENTRUM VOOR GELIJKHEID VAN KANSEN EN VOOR RACISMEBESTRIJDING, Jaarverslag 1997*, 178-180 (168-184); zie ook D. JACOBS, *Nieuwkomers in de politiek. Het parlementair debat omtrent kiesrecht voor vreemdelingen in Nederland en België (1970-1997)*, Gent, Academia Press, 1998).

12 Artikel 10, tweede lid, van de Grondwet behoudt de burgerlijke en militaire bedieningen in beginsel aan de Belgen voor, maar een wet kan voor bijzondere gevallen uitzonderingen stellen.

Gelet op de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen dient het begrip "burgerlijke en militaire bedieningen" uit artikel 10, tweede lid, van de Grondwet beperkend te worden geïnterpreteerd ten aanzien van de burgers van de Europese Unie (A. ALLEN, *Handboek*, 481-482). Zo kan het niet slaan op betrekkingen die, hoewel afhankelijk van de staat of van andere publiekrechtelijke personen, generlei medewerking aan overheidswerkzaamheden in eigenlijke zin

inhouden (vergelijk met het verslag aan de Koning bij het Koninklijk Besluit van 22 december 2000 tot bepaling van de algemene principes van het administratief en geldelijk statuut van de rijksambtenaren die van toepassing zijn op het personeel van de diensten van de Gemeenschaps- en Gewestregeringen en van de Colleges van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en van de Franse Gemeenschapscommissie, alsook op de publiekrechtelijke rechtspersonen die ervan afhangen, *B.S.* 9 januari 2001; zie G. HOREVOETS, "Nationaliteit als voorwaarde om in aanmerking te komen voor overheidsbetrekkingen", in *Contractuele personeelsleden bij de regionale overheden*, F. DELPÉRIÉ (ed.), Brussel, Bruylant, 1998, 233-258).

13 Wat het burgerschap in zijn ruime betekenis betreft, huldigt artikel 191 van de Grondwet volgende algemene regel: iedere vreemdeling die zich op het grondgebied van België bevindt, geniet de bescherming verleend aan personen en aan goederen, behoudens de bij wet gestelde uitzonderingen.

Zulke wettelijke uitzonderingen moeten uitdrukkelijk en ondubbelzinnig zijn en zij mogen geen afbreuk doen aan de mensenrechtenverdragen waarbij België partij is (A. ALEN, *Handboek*, 725). Een verschil in behandeling dat louter gebaseerd is op nationaliteit is enkel met het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens verenigbaar als er "zeer zwaarwichtige redenen" kunnen worden aangevoerd, waarbij kan worden gedacht aan de toegang tot het grondgebied en de politieke rechten (E. BREMS, "De betekenis van het arrest-Gaygusuz: een commentaar vanuit het internationaal recht van de rechten van de mens", in *Migratie- en migrantenrecht. Recente ontwikkelingen 4*, B. HUBEAU en M.-C. FOBLETS (eds.), Brugge, Die Keure, 2000, 78-79).

Het Arbitragehof heeft gesteld dat de wetgever, wanneer hij met toepassing van artikel 191 van de Grondwet optreedt, het gelijkheidsbeginsel dient te eerbiedigen en bijgevolg geen willekeurig onderscheid mag maken tussen de vreemdelingen en de Belgen (Arbitragehof nr. 61/94, 14 juli 1994, *B.S.* 9 augustus 1994; *T. Vreemd.* 1994, 188, met noot M. VAN DE PUTTE; *Rev. b. dr. const.* 1994, 241 met noot B. BLERO en *R.R.D.* 1994, 447, met noot V. LEMAIRE). Pascal BOUCQUEY stelt dat het Arbitragehof artikel 191 van de Grondwet aldus stilzwijgend heeft herzien vanuit de bekommernis om deze bepaling te verzoenen met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet (gelijkheid en niet-discriminatie) (P. BOUCQUEY, "La Cour d'arbitrage et la protection des droits fondamentaux de l'étranger", *Ann. dr.* 1996, 312 en 314 (289-330)).

14 Eén van de belangrijkste toepassingen van artikel 191 van de Grondwet is de Wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen. Deze wet geeft aan onder welke voorwaarden vreemdelingen toegang krijgen tot België, er kunnen verblijven en zich kunnen vestigen en regelt tevens de verwijdering van het grondgebied. Daar staat tegenover dat ieder die de Belgische nationaliteit bezit het onvervreembare recht heeft om zich in België te vestigen en er te verblijven (A. ALEN, *Handboek*, 483). Krachtens artikel 3 van het Vierde Protocol bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens mag niemand worden verwijderd van het grondgebied van de staat waarvan hij onderdaan is en mag aan niemand het recht worden ontnomen om het grondgebied van de staat waarvan hij onderdaan is te betreden. Krachtens artikel 12.4 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerlijke en Politieke Rechten (hierna verkort geciteerd BUPO) mag niemand willekeurig het recht worden ontnomen naar zijn eigen land terug te keren. Deze laatste bepaling geeft het terugkeerrecht niet alleen aan de Belgen, maar ook aan de vreemdelingen die permanent in België verblijven (H. HANNUM, *The Right to Leave and Return in International Law and Practice*, Dordrecht, Martinus Nijhoff, 1987, 58-59).

De vreemdeling die voldoet aan de wettelijke voorwaarden om de Belgische nationaliteit door een nationaliteitsverklaring of nationaliteitskeuze te verkrijgen, of om ze te herkrijgen, is van rechtswege tot een verblijf van meer dan drie maanden in het Rijk toegelaten (art. 10, eerste lid, 2°, van de Wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen; zie R.v.St. nr. 41.531, 11 januari 1993, *T. Vreemd.* 1993, 210; *R.A.C.E.* 1993, z.p.; *Rev. dr. étr.* 1993, 365 en R.v.St. nr. 42.352, 19 maart 1993, *R.A.C.E.* 1993, z.p.; in tegengestelde zin: R.v.St. nr. 43.134, 2 juni 1993, *T. Vreemd.* 1994, 92, noot L. WALLEYN; *R.A.C.E.* 1993, z.p.; M. DE KOCK, J. DE CEUSTER, J. DE JONGHE en P. VAN NUFFEL, *De nieuwe verblijfsregeling voor vreemdelingen*, Antwerpen, Maarten Kluwer's Internationale Uitgeversonderneming, 1982, 53, nr. 59 en L. DENYS, *Vreemdelingenrecht Commentaar*, Kortrijk, UGA, 1998, 45).

Hoewel een gewone aanvraag tot het verkrijgen van de Belgische nationaliteit op zichzelf geen hinderpaal kan zijn voor de tenuitvoerlegging van een terugwijzingsbesluit (R.v.St. nr. 25.231, 10 april 1985, *Arr. R.v.St.* 1985, z.p. en R.v.St. nr. 28.618, 20 oktober 1987, *R.A.C.E.* 1987, z.p.), is er rechtspraak die het verblijfsrecht erkent van een vreemdeling die aan alle voorwaarden voldoet om de Belgische nationaliteit te verwerven (Bergen 12 december 1996, *T. Vreemd.* 1998, 80-81; zie ook R.v.St. 23 december 1992, nr. 41.500, *Rev. dr. étr.* 1993, 583-584 en de bedenkingen bij dit arrest van J. VERHELLEN, "Overzicht van rechtspraak. De nationaliteit", *T.P.R.* 1998, 1385-1386).

15 Bij de invoering van het W.B.N. in 1984 werd gesteld dat hierdoor een ruimhartig nationaliteitsrecht zou worden uitgebouwd, als tegenhanger van het restrictief toelatingsbeleid.

De wet die het W.B.N. invoerde bevatte daarnaast een aantal maatregelen tot vermindering van de immigratie (V. VAN DEN EECKHOUT, *De wet toepasselijk op het huwelijk en de huwelijksontbinding van nationaliteitsgemengde partners. De impulsen van de confrontatie van het I.P.R. met 'gemengde' partnerrelaties voor de ontwikkeling van het conflictenrecht*, Leuven, proefschrift K.U. Leuven, 1997, 117 en M.-H. MARESCAUX en M. TAVERNE, "Le droit des étrangers, moteur du Code de la nationalité?", *J.T.* 1984, 625-636; zie ook B. RENAULD, "La naturalisation est accordée par le pouvoir législatif fédéral", *Rev. b. dr. const.* 1997, 249). Zo werd het recht op gezinshereniging beperkt. De meest in het oog springende maatregel was de invoering van de mogelijkheid voor de Minister van Justitie om aan gemeenten de toelating te geven om bepaalde categorieën vreemdelingen niet meer in te schrijven (H. VERSCHUEREN, "De ontwikkelingen in de Belgische nationaliteitswetgeving belicht vanuit het Europese en internationale recht", in K. DE FEYTER, M.-CL. FOBLETS en B. HUBEAU, *Migratie en migrantenrecht*, Brugge, Die Keure, 1995, 243). Al waren er in de Wet van 28 juni 1984 inzake nationaliteitsrecht liberale tendensen aanwezig, het ging daarbij wel te verstaan niet om een liberalisering van het toelatingsbeleid (V. VAN DEN EECKHOUT, *a.w.*, 117). Zo wordt, wanneer het W.B.N. voor het bekomen van de Belgische nationaliteit een verblijfsvoorwaarde stelt, enkel rekening gehouden met het wettig verblijf in België (zie verder, nr. 53).

HOOFDSTUK II

NATIONALITEIT ALS FUNDAMENTEEL MENSENRECHT

AFDELING I

DE NOODZAKELIJKHEID VAN EEN NATIONALITEIT

§ 1. Staatloosheid

16 Mensen die niet door een nationaliteitsband met een staat zijn verbonden, zijn apatride of staatl o o s. Staatloosheid kan niet alleen het gevolg zijn van een verschil tussen de nationaliteitswetten van twee staten of van het ontnemen van de nationaliteit krachtens een wettelijke bepaling of een rechterlijke beslissing (E.R.C. VAN BOGAERT, *a.w.*, 320 en H.G. SCHERMERS en H. VAN HOUTTE, *a.w.*, 161), maar ook, en steeds meer, van problemen bij het verdwijnen, ontstaan en opvolgen van staten (men denke aan de voormalige Sovjet-Unie, ex-Joegoslavië en Palestina; zie F. NAESSENS, “Apatrides, exiles, réfugiés ... A la recherche d’un statut pour la diaspora palestinienne”, *Rev. dr. étr.* 1997, 105-118 en M. DE HEMRICOURT DE GRUNNE, “Reconnaissance et statut des apatrides en Belgique”, *Ann. dr. Louvain* 1999, 345).

17 België is partij bij het op 28 september 1954 te New York ondertekende Verdrag betreffende de status van staatlozen (Wet van 12 mei 1960, *B.S.* 10 augustus 1960); hierna verkort geciteerd Staatlozenverdrag.

In ons land is het Commissariaat-Generaal voor de vluchtelingen en de staatlozen bevoegd voor het afleveren van documenten van burgerlijke stand dergelijke aan staatlozen (art. 57/6, eerste lid, 4° Vreemdelingenwet; zie M. DE HEMRICOURT DE GRUNNE, *a.w.*, *Ann. dr. Louvain* 1999, 378-379).

18 Toch is er in ons land geen administratieve procedure voorzien tot erkenning van het statuut van staatloze (L. WALLEYN en D. TORFS, *a.w.*, *T. Vreemd.* 1995, 281 en 284 en M. DE HEMRICOURT DE GRUNNE, *a.w.*, *Ann. dr. Louvain* 1999, 356).

Niettemin is er in artikel 19, eerste lid W.B.N. sprake van “de vreemdeling wiens hoedanigheid (...) van staatloze in België is erkend” en heeft de Raad van State geoordeeld dat enkel diegene die zijn staatloosheid bewijst zich kan beroepen op de bescherming van het door het Staatlozenverdrag gewaarborgde statuut (R.v.St. nr. 15.941, 26 juni 1973, *Arr. R.v.St.* 1973, 579; R.v.St. nr. 22.119, 12 maart 1982, en R.v.St. nr. 39.041, 20 maart 1992, zie hierover A. NAYER, *Introduction aux statuts de l'étranger*, Brussel, Story-Scientia, 1991, 285-286).

19 De rechtbanken van eerste aanleg aanvaardden dat zij binnen hun bevoegdheid inzake de staat van de personen (art. 569, 1° van het Gerechtelijk Wetboek) de hoedanigheid van staatloze kunnen erkennen (S. SAROLEA, “L’apatridie: du point de vue interétatique au droit de la personne”, *Rev. dr. étr.* 1998, 208 en M. DE HEMRICOURT DE GRUNNE, *a.w.*, *Ann. dr. Louvain* 1999, 359-360). Deze erkenning

heeft een louter declaratief karakter. De rechtbank stelt enkel vast dat de betrokkene op een bepaald ogenblik, met de woorden van artikel 1, 1 van het Staatlozenverdrag, “een persoon is die door geen enkele Staat krachtens diens wetgeving als een onderdaan wordt beschouwd” (D. VANHEULE, *Vluchtelingen. Een overzicht*, Libri Publiekrechtelijke Kronieken, nr. 2, Gent, Mys & Breesch, 1998, 254).

Wat de procedure betreft worden er twee wegen gevolgd. Een eerste weg bestaat erin beroep te doen op de willige rechtspraak en dus bij eenzijdig verzoekschrift en zonder tegenpartij de erkenning als staatloze te vragen. In deze gevallen verklaart de rechter het verzoek ontvankelijk (b.v. Rb. Nijvel 7 mei 1998, *Rev. dr. étr.* 1998, 235-238; Rb. Hoei 18 januari 1999, *T. Vreemd.* 2001, ter perse; Rb. Kortrijk 4 februari 1999, *T.W.V.R.* 1999, 63-64; Rb. Nijvel 20 mei 1999, *T. Vreemd.* 2001, ter perse). Een tweede weg bestaat erin de zaak bij de rechter aanhangig te maken door de Belgische Staat te dagvaarden. In deze laatste hypothese is er betwisting geweest of de dagvaarding tot de Minister van Justitie, dan wel tot de Minister van Binnenlandse Zaken gericht moet zijn. In dat verband is gesteld dat met toepassing van artikel 705 van het Gerechtelijk Wetboek de minister die in de zaak betrokken is, niet mag betwisten dat het voorwerp van het geschil tot de bevoegdheid van zijn departement behoort, tenzij hij tevens zijn betreffende collega in de plaats stelt (Rb. Gent 24 november 1994, *R.W.* 1995-96, 25-26, *T. Vreemd.* 1995, 287-289 en *Rev. dr. étr.* 1995, 312; Brussel 27 april 1995, *T. Vreemd.* 1995, 278-279 en *Rev. dr. étr.* 1995, 308-310). In de praktijk blijkt dat wanneer de betrokkene de Belgische Staat dagvaardt en de rechter van oordeel is dat het hier eigenlijk om een vorm van willige rechtspraak gaat, hij de Belgische Staat buiten de zaak zal stellen, doch op grond van artikel 569, 1° van het Gerechtelijk Wetboek toch een beslissing zal nemen over de erkenning van het statuut van staatloze (Brussel 31 maart 2000, *A.J.T.* 2000-01, 434-436; Brussel 24 februari 2000, *A.J.T.* 2000-01, 239-241; Rb. Antwerpen 25 november 1996, *R.W.* 1997-98, 191, *T. Vreemd.* 1996, 393 en Rb. Nijvel 30 juli 1998, *T. Vreemd.* 2001, ter perse; in deze uitspraken werd gesteld dat niettegenstaande de Belgische Staat ten onrechte gedagvaard werd, de vordering niet onontvankelijk was, alhoewel de procedure op eenzijdig verzoekschrift ingeleid had moeten worden; zie S. SAROLEA, *Rev. dr. étr.* 1998, 209-210). In een interessant vonnis van 10 november 1999 heeft de Rechtbank van Eerste Aanleg van Brussel geweigerd om de Belgische Staat buiten de zaak te stellen, onder meer omdat haar aanwezigheid een efficiënter onderzoek van de staatloosheid toelaat door de mogelijkheden die zij heeft om informatie in te winnen bij buitenlandse autoriteiten (Rb. Brussel 10 november 1999, *T. Vreemd.* 2001, ter perse). In datzelfde vonnis werden overigens alle kosten van de procedure ten laste van de Belgische Staat gelegd.

Een partij die een vordering instelt met het oog op de verkrijging van de erkenning van het staatlozenstatuut moet krachtens artikel 16, § 2 van het Staatlozenverdrag kunnen genieten van een vrijstelling van de in artikel 851 van het Gerechtelijk Wetboek bedoelde borgstelling, tenminste voor zover deze vordering een voldoende schijn van gegrondheid heeft (Rb. Namen 2 september 1998, *R.R.D.* 1998, 324).

Uit de praktijk blijkt dat de rechter slechts zal nagaan of de betrokkene niet de nationaliteit van zijn geboorteland, van zijn ouders of echtgenoot, of van zijn verblijfplaats bezit, daar het ondoenbaar zou zijn alle nationaliteitswetten ter wereld te controleren (Rb. Gent 24 november 1994, *R.W.* 1995-96, 25-26, *T. Vreemd.* 1995, 287-289 en *Rev. dr. étr.* 1995, 312; zie verder Rb. Brussel 10 november 1999, *T. Vreemd.* 2001, ter perse; Brussel 28 juni 1996, *T. Vreemd.* 1996, 187-188; Brussel 27 april 1995, *T. Vreemd.* 1995, 278-279; Rb. Brussel 8 december 1981, *T. Vreemd.* 1982, nr. 17, 12; zie D. VANHEULE, “Raakpunten van het vreemdelingen- en het burgerlijk recht”, in *Publiekrecht. De doorwerking van het publiekrecht in het privaatrecht*, Postuniversitaire cyclus Willy Delva 1996-97, Gent, Mys & Breesch, 1997, 369-373 en L. WALLEYN en D. TORFS, *a.w.*, *T. Vreemd.* 1995, 284). ENGLEBERT vermeldt het bestaan van een ‘afdeling inboorlingschap’ (*sic*) bij het Ministerie van Justitie waar men – zonder enig rechtsgevolg – een onderzoek kan laten instellen naar de nationaliteit van een bepaald persoon (FR. ENGLEBERT, *De Burg. St.* 1995, nr. 3, 183).

20 Het Staatlozenverdrag bevat voor staatlozen gelijklopende waarborgen als het Verdrag van Genève betreffende de status van vluchtelingen (H.G. SCHERMERS en H. VAN HOUTTE, *a.w.*, 175-176 en M. DE HEMRICOURT DE GRUNNE, *a.w.*, *Ann. dr. Louvain* 1999, 364). Terwijl een erkende vluchteling van rechtswege tot het verblijf wordt toegelaten (art. 49 Vreemdelingenwet), leidt de erkenning als staatloze evenwel niet automatisch tot een recht op verblijf (D. VANHEULE, "Raakpunten van het vreemdelingen- en het burgerlijk recht", in *Publiekrecht. De doorwerking van het publiekrecht in het privaatrecht*, Postuniversitaire cyclus Willy Delva 1996-97, Gent, Mys & Breesch, 1997, 369).

Niettemin verbiedt artikel 31 van het Staatlozenverdrag om staatlozen die regelmatig op het grondgebied verblijven uit te zetten, behoudens om redenen van openbare orde of nationale veiligheid, en dan nog met inachtneming van een redelijke termijn die de betrokkene in staat moet stellen in een ander land rechtmatig toegelaten te worden. Logischerwijze mag worden aangenomen dat tegenover dit verbod een recht op (verder) verblijf moet staan en dat staatlozen die wettig op het grondgebied verblijven, anders dan de tekst van artikel 98, tweede lid, van het Koninklijk Besluit van 8 oktober 1981 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen stelt, ongeacht de grond van dit verblijfsrecht, aanspraak moeten kunnen maken op een verlenging van hun verblijfsvergunning (Voorz. Rb. Gent 29 augustus 1997, *T. Vreemd.* 1998, 61-63 en *R.W.* 1997-98, 613; zie S. SAROLEA, *a.w.*, *Rev. dr. étr.* 1998, 205-206; zie ook S. MOUREAUX en J.-P. LAGASSE, *Le statut des étrangers en Belgique*, Brussel, Larcier, 1982, 162). Een staatloze die zich daarentegen zonder de noodzakelijke documenten voor toegang of verblijf aanmeldt, kan geen recht op verblijf laten gelden. Hierop bestaat een uitzondering in het geval dat de verwijdering van betrokkene absoluut onmogelijk zou blijken en de weigering van het verblijf zou neerkomen op een onmenselijke of vernederende behandeling (D. VANHEULE, *Vluchtelingen. Een overzicht*, 255, nr. 666 en 256-257, nrs. 671 en 672 en L. WALLEYN en D. TORFS, *a.w.*, *T. Vreemd.*, 1995, 283). In een aantal uitspraken in kort geding werd een recht op voorlopig verblijf erkend in afwachting dat de rechtbank van eerste aanleg uitspraak zou doen over de vordering strekkende tot erkenning van de hoedanigheid van staatloze. De rechter oordeelde dat er bij gebreke van een tegenbewijs van bezit van nationaliteit van een andere staat een schijn van staatloosheid bestond, zodat de staatloze niet kon worden uitgezet (D. VANHEULE, *Vluchtelingen. Een overzicht*, 256; Voorz. Rb. Brussel 11 april 1997, *Rev. dr. étr.* 1997, 262, *T.V.R.* 1997, 63; Voorz. Rb. Brussel 28 oktober 1997, *Recht in de vlucht* 1997, afl. 6, 32; Voorz. Rb. Gent 28 november 1997, *Recht in de vlucht* 1997, afl. 7, 27; zie ook Brussel 17 februari 2000, *J.T.* 2000, 719-721). In een arrest van 23 september 1998 heeft de Raad van State geoordeeld dat wanneer een staatloze het bevel wordt gegeven om het grondgebied te verlaten dit neerkomt op een onmenselijke of vernederende behandeling (*R.v.St.* nr. 75.896, 23 september 1998, *T. Vreemd.* 1998, 181 en *Rev. dr. étr.* 1998, 560; DE HEMRICOURT DE GRUNNE meent dat uit dit arrest geen vaststaande rechtspraak kan worden afgeleid, M. DE HEMRICOURT DE GRUNNE, *a.w.*, *Ann. dr. Louvain* 1999, 367; zie evenwel E. BRIBOSIA, "Chronique de jurisprudence. Droits des étrangers-droits fondamentaux de la personne (1997-1999)", *Rev. dr. étr.* 1999, 758).

§ 2. Het hebben van een nationaliteit als fundamenteel mensenrecht

21 Op internationaal vlak is staatloosheid een *anomalie*, die men zoveel als mogelijk moet uitsluiten (M. VERWILGHEN, *a.w.*, 4).

Artikel 15 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens luidt als volgt:

"1. Ieder mens heeft recht op een nationaliteit.

2. Niemand mag willekeurig worden beroofd van zijn nationaliteit, noch van het recht van nationaliteit te veranderen".

Dat staatloosheid een *anomalie* is blijkt ook uit verschillende bepalingen van het Verdrag van 's Gravenhage van 12 april 1930 nopens zekere vragen betreffende de wetsconflicten inzake

nationaliteit. Zo wordt het verlot tot uittreden uit het staatsverband afhankelijk gesteld van het verwerven van een nieuwe nationaliteit (art. 7). Het verdrag voorziet ook dat een vondeling de nationaliteit van het land van geboorte bezit (art. 14) en dat een kind van ouders zonder nationaliteit of wier nationaliteit onbekend is de nationaliteit van het land van geboorte kan verwerven (art. 15).

22 Uit het internationaal gewoonterecht blijkt dat, hoewel er op de staat, gezien zijn soevereiniteit terzake (nr. 3), geen positieve verplichting rust om zijn nationaliteit toe te kennen aan een vreemdeling, er een negatieve verplichting bestaat om geen staatloosheid te creëren (J.M.M. CHAN, "The right to nationality as a human right", *H.R.L.J.* 1991, nr. 1-2, 11). Bij gebreke van expliciete bepalingen in de door België geratificeerde mensenrechtenverdragen bestaat er geen duidelijkheid over de precieze draagwijdte van het recht op nationaliteit ten aanzien van volwassenen, met uitzondering van het algemeen aanvaarde verbod van discriminatie bij het verwerven en verliezen van nationaliteit (S. SAROLEA, *a.w.*, *Rev. dr. étr.* 1998, 192).

Uit het Verdrag ter vermindering van de staatloosheid van 30 augustus 1961, dat niet door België werd geratificeerd, blijkt dat de bescherming tegen staatloosheid een dubbele component heeft. Naast regels met betrekking tot het toekennen van de nationaliteit bij de geboorte (art. 1 en 4) bevat dit verdrag regels met betrekking tot het verlies van nationaliteit (art. 5 tot 10). Artikel 5, 1 van dit verdrag luidt b.v. als volgt: "*Indien de wetgeving van een Verdragsluitende Staat bepaalt dat iemand zijn nationaliteit verliest als gevolg van een wijziging in zijn burgerlijke staat zoals huwelijk, ontbinding van het huwelijk, wettiging, erkenning of adoptie, wordt dat verlies afhankelijk gesteld van het bezit of het verkrijgen van de nationaliteit van een andere Staat*".

Artikel 7 van het op 6 november 1997 te Straatsburg gesloten Europees Verdrag inzake nationaliteit (*Rev. dr. étr.* 1998, 115-124) laat het verlies van nationaliteit die staatloosheid tot gevolg heeft alleen toe als de nationaliteit bedrieglijk werd verkregen (nr. 228; S. SAROLEA, *a.w.*, *Rev. dr. étr.* 1998, 187-188). België heeft ook dit verdrag niet geratificeerd (*Vr. en Antw. Kamer* 1997-98, 30 januari 1998, nr. 782; *Rev. dr. étr.* 1998, 690-691 en *Parl. St. Kamer* 1999-2000, nr. 292/7, 153).

23 Specifiek ten aanzien van minderjarigen wordt het recht op nationaliteit erkend in twee verdragen, waarbij België partij is, met name het BUPO en het op 20 november 1989 te New York gesloten Verdrag over de Rechten van het Kind. Artikel 24, 3 van het BUPO-Verdrag luidt als volgt: "*Elk kind heeft het recht een nationaliteit te verwerven*".

Artikel 7, 1 van het Verdrag over de Rechten van het Kind stelt onder meer dat het kind vanaf de geboorte het recht heeft een nationaliteit te verwerven. Artikel 7, 2 van het verdrag voegt hieraan toe dat de Verdragsluitende Staten de verwezenlijking van dit recht waarborgen in overeenstemming met hun nationale recht en hun verplichtingen krachtens de desbetreffende internationale akten op dit gebied, in het bijzonder wanneer het kind anders staatloos zou zijn. Krachtens artikel 8, 1 van het verdrag verbinden de Verdragsluitende Staten zich tot eerbiediging van het recht van het kind zijn identiteit te behouden, met inbegrip van nationaliteit, naam en familiebetrekkingen zoals wettelijk erkend, zonder onrechtmatige inmenging. Artikel 8, 2 van het verdrag voegt hieraan toe dat wanneer een kind op niet rechtmatige wijze wordt beroofd van enige of alle bestanddelen van zijn identiteit, de Staten die partij zijn passende bijstand en bescherming verlenen, teneinde zijn identiteit zo snel mogelijk te herstellen.

24 Aan artikel 24, 3 van het BUPO komt in de Belgische rechtsorde directe werking toe. Hetzelfde kan gezegd worden van artikel 7 van het Verdrag over de Rechten van het Kind, in de mate dat deze bepaling het recht waarborgt voor het kind om een nationaliteit te verwerven. Het Hof van Cassatie heeft zich nog niet uitgesproken over de werking van artikel 8 van laatstgenoemd verdrag in de interne rechtsorde. In een arrest van 18 maart 1997 heeft de Raad van State de directe werking van deze bepaling ontkend, doch de zaak had geen betrekking op de nationaliteit van het kind (R.v.St. 18 maart 1997, nr. 65.288, <http://raadvst-consetat.be>).

VERWILGHEN stelt dat artikel 24 van het BUPO-Verdrag een onmiskenbaar verbindend karakter ("*caractère obligatoire indéniable*") heeft (M. VERWILGHEN, *a.w.*, 3-4). CLOSSET daarentegen houdt voor dat al deze verdragsbepalingen louter aanbevelingen aan de verdragsstaten zouden zijn, zonder enige normatieve waarde (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 24-27).

Aan het BUPO komt in de Belgische rechtsorde directe werking toe (A. ALÉN, *Handboek*, *a.w.*, 487; zie J. VANDE LANOTTE en M. VAN DE PUTTE, "De Belgische rechtspraak met betrekking tot het Internationaal Verdrag inzake Burgerlijke en Politieke Rechten", in *De betekenis van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten voor de interne rechtsorde*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 1993, 75-103). Daar de directe werking van het BUPO algemeen wordt erkend en toegepast, mag worden aangenomen dat een bepaling in het Verdrag over de Rechten van het Kind die een grondrecht uit het BUPO herneemt, directe werking heeft (A. ALÉN en W. PAS, "De directe werking van het V.N.-Verdrag inzake de Rechten van het Kind", in E. VERHELLEN, G. CAPPELAERE e.a. (red.), *Kinderrechtengids*, Gent, Mys & Breesch, 1994, deel 1, 1.1., 18, nr. 27; zie ook B. VANLERBERGHE, "Het Hof van Cassatie en de directe werking van het VN-verdrag inzake de rechten van het kind", noot bij Cass. 11 maart 1994, *Jaarboek mensenrechten 1994*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 1995, 323-326; M.-C. FOBLETS, "Kinderen van buitenlandse of onbekende nationaliteit zonder identiteitsdocumenten en/of verblijfstitel in België. Een verkennende studie van enkele interne en internationale rechtsbronnen die de versteviging van de verblijfspositie van deze jongeren in België kunnen bevorderen", in *Jaarboek mensenrechten 1996-97*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 1998, (105) 127-129 en A. VANDAELE, "De directe werking van het V.N.-Verdrag inzake de Rechten van het Kind: een stand van zaken", in E. VERHELLEN, G. CAPPELAERE, e.a. (red.), *Kinderrechtengids*, *a.w.*, 1998, deel 1, 1.1., nr. 1-47). In de mate waarin artikel 7 van het Verdrag over de Rechten van het Kind het recht waarborgt voor het kind om een nationaliteit te verwerven, herneemt het artikel 24, 3 BUPO, en heeft het bijgevolg directe werking. Artikel 8 van het Verdrag over de Rechten van het Kind herneemt geen grondrecht uit het BUPO. Het Hof van Cassatie heeft de directe werking ontkend van verschillende andere "autonome" bepalingen van het Verdrag over de Rechten van het Kind (Cass. 4 november 1999, *R.W.* 2000-01, 232-233, met noot A. VANDAELE en Cass. 31 maart 1999, 4 november 1999 en 10 november 1999, *Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten* 2000, 60-63, met noot K. HANSON). Deze arresten zijn in de rechtsleer kritisch onthaald (A. VANDAELE, "Een vergiftigd verjaardagsgeschenk van het Hof van Cassatie bij de tiende verjaardag van de ondertekening van het IVRK", noot bij Cass. 4 november 1999, *R.W.* 2000-01, 233-238 en K. HANSON, "Directe werking van het IVRK en 'het belang van het kind'", noot bij Cass. 31 maart 1999, 4 november 1999 en 10 november 1999, *Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten* 2000, 63-66). De Raad van State heeft herhaaldelijk geoordeeld dat aan specifieke bepalingen van het Verdrag geen directe werking toekwam (naast het hiervoor vermelde arrest van 18 maart 1997 b.v. ook R.v.St. 21 januari 1999, nr. 78.278 en R.v.St. 11 februari 1999, nr. 78.671, <http://raadvst-consetat.be>) doch in een aantal arresten werd daaraan toegevoegd dat dit niet noodzakelijk impliceert dat alle artikelen van het verdrag directe werking ontberen (R.v.St. 18 maart 1997, nr. 65.288; R.v.St. 21 november 1997, nr. 69.715 en R.v.St. 23 november 1998, nr. 77.081, <http://raadvst-consetat.be>). De overweging in andere arresten dat aan het Verdrag over de Rechten van het Kind in zijn geheel geen directe werking toekomt (R.v.St. 20 maart 1997, nr. 65.348 en R.v.St. 15 maart 1999, nr. 79.263, <http://raadvst-consetat.be>), lijkt ons, in het licht van wat hiervoor werd gesteld, in ieder geval te algemeen. In arrest nr. 87.093 van 9 mei 2000 (

consetat.be) heeft de Raad van State in een schorsingszaak het overheidsoptreden verantwoord met een verwijzing naar artikel 3, § 1 van het verdrag.

25 Bij de voorbereiding van artikel 24, 3 BUPO bestond er een consensus tussen de Verdragsluitende Staten dat elke inspanning zou moeten worden gedaan om staatloosheid bij kinderen te voorkomen (J.M.M. CHAN, *a.w.*, *H.R.L.J.* 1991, nr. 1-2, 4). De bescherming van kinderen tegen staatloosheid is enkel zinvol wanneer men aanneemt dat zij niet alleen betrekking heeft op het toekennen van een nationaliteit bij de geboorte, maar ook op het behouden van die nationaliteit gedurende de minderjarigheid, voor zover er geen andere nationaliteit wordt verworven. Hoewel het Verdrag over de Rechten van het Kind niet verhindert dat er staatloosheid bij kinderen kan ontstaan (V. POULEAU, "A propos de la Convention des droits de l'enfant. L'enfant, sujet de droit: enfin une réalité?", *J.T.* 1990, 621, nr. 24), staat het ontnemen van de nationaliteit aan een kind dat daardoor staatloos wordt op gespannen voet met het in artikel 8 van het verdrag gewaarborgde recht om, zonder onrechtmatige inmenging, zijn identiteit te behouden, met inbegrip van nationaliteit.

HALL meent dat het BUPO aan de Staten geen bijkomende wettelijke verplichtingen oplegt ten gevolge van het feit dat aan kinderen niet de nationaliteit van oorsprong wordt gegarandeerd en dat de Staten er evenmin toe worden verplicht voor kinderen het *ius soli* toe te passen. Dezelfde auteur is van oordeel dat ook artikel 7 van het Verdrag over de Rechten van het Kind de bestrijding van de staatloosheid niet vooruit helpt (S. HALL, "The European Convention on Nationality and the right to have rights", *E.L.Rev.* 1999, 593).

Artikel 8, 1 van het Verdrag waarborgt het recht van het kind om zijn nationaliteit te behouden "zonder onrechtmatige inmenging" ("without unlawful interference"). Bijgevolg moet de inmenging voorzien zijn bij de wet en moet deze wet in overeenstemming zijn met de bepalingen en de doelstellingen van het Verdrag over de Rechten van het Kind, in het bijzonder met het door artikel 3 vooropgestelde "belang van het kind" (Sh. DETRICK, *A Commentary on the United Nations Convention on the rights of the Child*, Den Haag, Martinus Nijhoff Publishers, 1999, 164).

26 Wat de toekenning van de Belgische nationaliteit bij de geboorte betreft is het W.B.N. onmiskenbaar in overeenstemming met de genoemde verdragsbepalingen.

Artikel 8, § 1, eerste lid, 2°, c), W.B.N. kent de Belgische nationaliteit toe aan een in het buitenland geboren kind uit een Belgische ouder op voorwaarde dat het kind geen andere nationaliteit bezit of behoudt tot de leeftijd van achttien jaar of zijn ontvoogding voor die leeftijd (nr. 67). Artikel 10, eerste lid W.B.N. kent de Belgische nationaliteit toe aan het kind geboren in België dat, op gelijk welk ogenblik voor de leeftijd van 18 jaar of voor de ontvoogding voor die leeftijd, staatloos zou zijn, indien het deze nationaliteit niet bezat (nr. 73). In die zin kan men stellen dat artikel 10 W.B.N. verdergaat dan wat het Verdrag over de Rechten van het Kind waarborgt (M.-C. FOLETS, *a.w.*, *Jaarboek mensenrechten 1996-97*, 135).

27 In zoverre het W.B.N. de mogelijkheid openlaat dat kinderen staatloos zouden worden doordat zij de Belgische nationaliteit onvrijwillig verliezen, is het de vraag of het de toets kan doorstaan met de aangehaalde verdragsbepalingen en met het gelijkheidsbeginsel (zie nrs. 221-223).

Het gaat om artikel 8, § 4 W.B.N. krachtens hetwelk men de Belgische nationaliteit verliest indien de afstamming van een Belgische ouder niet langer blijkt vast te staan voor de leeftijd van achttien jaar of de ontvoogding voor deze leeftijd (nrs. 59-60 en 221-222).

AFDELING II

WIJZIGBAARHEID VAN DE NATIONALITEIT

28 Uit het internationaal gewoonterecht blijkt dat er voor de staten een verplichting bestaat om niemand willekeurig te beroven van het recht van nationaliteit te veranderen (J.M.M. CHAN, *a.w.*, *H.R.L.J.* 1991, nr. 1-2, 11).

Artikel 15, 2 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (nr. 21) stelt zulks uitdrukkelijk. Een staat mag niet verhinderen dat een onderdaan een vreemde nationaliteit verwerft, maar kan hieraan wel de consequentie verbinden dat de onderdaan zijn oorspronkelijke nationaliteit verliest (P. SENAËVE, *a.w.*, 161-162, nr. 352).

29 Het W.B.N. respecteert het recht van elke Belg om een andere dan de Belgische nationaliteit aan te nemen (P. SENAËVE, *a.w.*, 161, nr. 352).

Wanneer men, zoals BAETEMAN, gewaagt van een recht om de band tussen een persoon en de staat waartoe hij behoort, te kunnen ontbinden (G. BAETEMAN, *Overzicht van het personen- en gezinsrecht*, Deurne, Kluwer Rechtswetenschappen, 1993, 165), dient er rekening mee te worden gehouden dat dit recht ingeperkt kan worden om staatloosheid te voorkomen (J.M.M. CHAN, *a.w.*, *H.R.L.J.* 1991, nr. 1-2, 8). Gelet op de internationale verplichting om deze anomalie te bestrijden (nrs. 21-27), lijkt er echter géén recht te bestaan om staatloos te worden.

HOOFDSTUK III

ALGEMENE KENMERKEN VAN HET BELGISCH NATIONALITEITSRECHT

AFDELING I

UNIFORMITEIT

30 Er is slechts één soort Belgische nationaliteit (P. SENAËVE, *a.w.*, 162, nr. 353). Alle vroegere opdelingen van Belgen in verschillende categorieën zijn geleidelijk afgeschaft.

Na de onafhankelijkheid van Congo werd het onderscheid tussen onderdanen en burgers afgeschaft (Over dit onderscheid R. STANDAERT, tw. *Nationalité belge, Les nouvelles. Droit civil 1*, Brussel, Larcier, 1938, 50-51). Door de grondwetwijziging van 1 februari 1991 (*B.S.* 15 februari 1991) werd het vroegere onderscheid tussen grote en gewone naturalisatie opgeheven. De Wet van 6 augustus 1993 (*B.S.* 23 september 1993) maakte een einde aan het onderscheid tussen Belgen door geboorte en andere Belgen (K. VAN DEN EYNDE, "De wet van 6 augustus 1993 tot wijziging van het wetboek van Belgische nationaliteit en van de wetten betreffende de naturalisatie", *R.W.* 1993-94, 535).

31 Dit neemt niet weg dat het statuut van Belgen soms kan verschillen, naar gelang van de wijze waarop ze de Belgische nationaliteit hebben verworven.

Zo kunnen Belgen die hun nationaliteit niet hebben verkregen van een ouder die Belg was op de dag van hun geboorte en de Belgen wier nationaliteit niet werd toegekend op basis van artikel 11 W.B.N. van de nationaliteit vervallen worden verklaard (art. 23, § 1 W.B.N.; nrs. 226-229). Zo bepaalt de Besluitwet van 12 oktober 1918 betreffende het verblijf, in België, der vreemdelingen en der personen met vreemden oorsprong dat in oorlogstijd de personen die Belg zijn door naturalisatie binnen de acht dagen van de oorlogsverklaring hun identiteit moeten laten kennen aan de gemeentelijke overheid van hun verblijfplaats, waarna met betrekking tot hun verblijf en bewegingsvrijheid bijzondere maatregelen kunnen worden genomen (A. HEYVAERT en R. VANCRAENENBROECK, *Personen- en familierecht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1996, art. 18-3 W.B.N.).

AFDELING II

ENKELVOUDIGHEID

32 Personen met meer dan één nationaliteit worden *multi patriden* of *polypatriden* genoemd. Personen met twee nationaliteiten worden ook *bipatriden* genoemd. De situatie van meervoudige nationaliteit strijdt met het principe van de enkelvoudigheid van de nationaliteit, volgens hetwelk elk individu slechts één enkele nationaliteit zou mogen hebben. Meervoudige nationaliteit wordt onwenselijk geacht, zij het minder onwenselijk dan staatloosheid (P. WEIS, *a.w.*, 199; zie ook K. KAMMANN, *Probleme mehrfacher Staatsangehörigkeit unter besonderer Berücksichtigung des Völkerrechts*, Frankfurt am Main, Peter Lang, 1984).

Ter verantwoording van het beginsel van de enkelvoudigheid van de nationaliteit schreef WIGNY dat “*les personnes qui appartiennent en même temps à plusieurs collectivités politiques peuvent se trouver devant des conflits de devoirs qui seront parfois l’occasion de tragédies et plus souvent la cause de très graves difficultés. (...) Ce sont des cas malheureux que chaque législateur doit essayer de limiter*” (P. WIGNY, *Droit constitutionnel*, Brussel, Bruylant, I, 1952, 96).

33 Het principe van de enkelvoudigheid van de nationaliteit had in ons nationaliteitsrecht tot op het einde van het decennium 1970 de overhand (M. VERWILGHEN en E. POPA-TUDORAN, “Nationalité, multipatridie et apatridie des mineurs”, *Rev. dr. étr.* 1994, speciaal nummer 19-20 mei 1994, (49) 51 en P. SENAËVE, *a.w.*, 160, nr. 349). De enkelvoudigheid wordt ook gehuldigd door het Verdrag van Straatsburg van 6 mei 1963 betreffende de beperking van gevallen van meervoudige nationaliteit en betreffende militaire verplichtingen in geval van meervoudige nationaliteit (goedgekeurd door de Wet van 22 mei 1991, *B.S.* 6 juli 1991). Sinds dit verdrag werd gesloten is het aantal personen met een meervoudige nationaliteit niettemin sterk gestegen.

Twee gegevens hebben het fenomeen van de multipatridie gestimuleerd. Er is vooreerst de introductie in het Belgische nationaliteitsrecht van het principe van de gelijkheid der geslachten waardoor enerzijds niet alleen de man maar ook de vrouw de Belgische nationaliteit doorgeeft aan de kinderen, en anderzijds zowel de man als de vrouw van een Belgische onderdaan op een relatief soepele wijze de Belgische nationaliteit kunnen bekomen (V. VAN DEN EECKHOUT, *a.w.*, 137 en G.-R. DE GROOT, “Eenenveertig jaren nationaliteitsrecht. Toespraak gehouden ter gelegenheid van het afscheid van Frans Zilverentant op 15 mei 1998”, *Burgerzaken en Recht* 1998, nr. 6, 148). Daarnaast zijn er de afstammelingen van de migranten die sinds het einde van de jaren vijftig naar België werden gehaald, waarvan velen de Belgische nationaliteit cumuleren met de nationaliteit van het land van hun voorouders (zie G.-R. DE GROOT, *a.w.*, *Burgerzaken en Recht* 1998, nr. 6, 149). Men denke in dit verband aan artikel 11, eerste lid W.B.N. (nrs. 76-78) waardoor de Belgische nationaliteit automatisch wordt toegekend aan de allochtonen van de derde generatie.

34 In het internationale recht is het principe van de enkelvoudigheid de laatste decennia onder druk komen te staan. Men kan stellen dat nu eerder een aarzelande houding wordt aangenomen. Staten mogen de meervoudige nationaliteit bestrijden, maar moeten dit zeker niet in alle gevallen doen (G.-R. DE GROOT, *a.w.*, *Burgerzaken en Recht* 1998, nr. 6, 149).

Het uitgangspunt van de enkelvoudigheid, als bedoeld in het Verdrag van Straatsburg van 6 mei 1963, werd aanzienlijk geamendeerd door het op 2 februari 1993 ter ondertekening opengestelde Tweede Protocol hierbij (*Nederlands Tractatenblad* 1994, 265), dat evenwel niet door België werd geratificeerd.

Onder de algemene beginselen van het op 6 november 1997 te Straatsburg gesloten Europees Verdrag inzake nationaliteit (*Rev. dr. étr.* 1998, 115-124), dat evenmin door België werd geratificeerd (nr. 22), komt de bestrijding of ongewenstheid van meervoudige nationaliteit niet voor (H.U. JESSURUN D'OLIVEIRA, “Het Europees Verdrag inzake Nationaliteit. Straatsburg, 6 november 1997. Een verkenning”, in H.U. JESSURUN D'OLIVEIRA (red.), *Trends in het nationaliteitsrecht. Nationaal en internationaal*, Den Haag, Sdu, 1998, 26). De preambule bij laatstgenoemde conventie signaleert de uiteenlopende benaderingen van de staten inzake het vraagstuk van de meervoudige nationaliteit en erkent op dit gebied de vrijheid van de staten.

35 Vooral het bij de Wet van 28 juni 1984 ingevoerde artikel 8 W.B.N. (nrs. 57-67) en de door de Wet van 13 juni 1991 ingevoerde artikelen 11, 11bis en 12bis

W.B.N. (nrs. 76-102 en 111-138) hebben de gevallen waarin multipatridie mogelijk is doen toenemen, zodat men kan stellen dat België het principe van de meervoudige nationaliteit aanvaardt (B. RENAULD, *Guide de la personne étrangère, t.a.p.* 2.3/1-2.3/2). Daarentegen wordt de meervoudige nationaliteit tegengegaan door in artikel 22 W.B.N. (zie verder, nrs. 213-216) het vrijwillig verlies van de Belgische nationaliteit te vergemakkelijken en in meer gevallen van vrijwillig verlies te voorzien (P. SENAËVE, *a.w.*, 161, nr. 349).

CLOSSET is van oordeel dat de Belgische wetgeving de mogelijkheden voor een meervoudige nationaliteit onvoldoende inperkt (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 94-95 en 489). Deze auteur schrijft: “*Il nous paraît que le législateur, en la tolérant de manière excessive, a pris le risque d’un affadissement du sentiment d’appartenance nationale*”. VAN DEN ECKHOUT stelt dat, onder meer als gevolg van een nieuwe inschatting van de belangen van de staten van herkomst, van staten van verblijf en van de betrokkenen, de situatie dusdanig is gewijzigd dat multipatridie langzamerhand plausibel en niet langer verwerpelijk wordt geacht (V. VAN DEN ECKHOUT, *a.w.*, 123 e.v.).

36 Krachtens artikel 3 van het Verdrag van 's Gravenhage van 12 april 1930 (nr. 3) kan een multipatride door ieder van de Staten waarvan hij de nationaliteit heeft, als zijn onderdaan worden beschouwd (Cass. 14 november 1997, *Arr. Cass.* 1997, 1131, nr. 476, *Rev. not. b.* 1998, 99). Hoewel deze bepaling enkel een mogelijkheid en geen verplichting inhoudt (J. VERHELLEN, “Dubbele nationaliteit en het onderzoek van de effectieve nationaliteit”, noot onder Vred. Antwerpen 1° kanton, 9 oktober 1997, *R.W.* 1997-98, 1398), stelde het Hof van Beroep te Brussel in een belastingaangelegenheid dat er in het Belgische recht geen dubbele nationaliteit bestaat. Wanneer een persoon naast de Belgische nationaliteit een buitenlandse nationaliteit bezit, wordt enkel de Belgische nationaliteit erkend en in acht genomen voor de toepassing van de wet (Brussel 9 maart 1993, *F.J.F.* 1993, 513-514).

De regeling van artikel 3 van het Verdrag van 12 april 1930 kan ook worden toegepast m.b.t. staten die geen partij zijn bij het verdrag, nu dit artikel bepaalde beginselen codificeerde die reeds internationaal gewoonterecht uitmaakten (M. VERWILGHEN, “Droit de la nationalité”, in *A.D.D.E., Formation en droit des étrangers*, jaar 1990-91, 1 en J.-Y. CARLIER en S. GOFFIN, “Le droit belge de la nationalité”, in *Nationality Laws in the European Union*, B. NASCIMBENE (ed.), Milaan, Giuffrè Editore, 1996, 101). Binnen het internationaal privaatrecht wordt de traditionele oplossing om met betrekking tot het personeel statuut van een in België verblijvende multipatride, met toepassing van artikel 3 van het verdrag, diens Belgische nationaliteit te laten doorwegen, bekritiseerd door Jinske VERHELLEN, die ervoor pleit dat de rechter een onderzoek zou doen naar de effectieve nationaliteit (J. VERHELLEN, *a.w.*, *R.W.* 1997-98, 1397).

AFDELING III

OPENBARE ORDE

37 De nationaliteitswetten zijn van openbare orde (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 73; M. VERWILGHEN, *a.w.*, 214-216; G. BAETEMAN, *a.w.*, 165; H. DE PAGE en J.-P. MASSON, *a.w.*, 200). De rechter aanvaardt dat het openbaar ministerie ambtshalve de nietigheid van onregelmatige akten met betrekking tot de nationaliteit vordert

(Brussel 2 november 1970, *Pas.* 1971, II, 56 en Rb. Brussel 20 maart 1978, *J.T.* 1979, 445, met noot J. DE BURLET).

Aan het nationaliteitsrecht kan luidens artikel 6 van het Burgerlijk Wetboek “door bijzondere overeenkomsten geen afbreuk worden gedaan” (C. VANDERVEEREN, *a.w.*, *Jura. Falc.* 1982-83, 560-561).

38 Traditioneel wordt gesteld dat het nationaliteitsrecht daarenboven van internationale openbare orde is, zodat daaraan geen afbreuk kan worden gedaan door een buitenlandse wet (C. VANDERVEEREN, *a.w.*, *Jura. Falc.* 1982-83, 561 en Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 74; zie evenwel M. VERWILGHEN, *a.w.*, 216-217).

Daar deze problematiek deel uitmaakt van het internationaal privaatrecht wordt er hier niet verder op ingegaan (zie G. VAN HECKE en K. LENAERTS, *Internationaal Privaatrecht*, in *A.P.R.*, Gent, Story-Scientia, 1989, 2de uitgave).

HOOFDSTUK IV

**ALGEMENE BEGINSELEN VAN HET BELGISCH
NATIONALITEITSRECHT**

AFDELING I

**HET VERWERVEN EN HET VERLIES VAN DE BELGISCHE
NATIONALITEIT**

39 De Belgische nationaliteit kan verworven worden door toekenning of door verkrijging (art. 1 W.B.N.).

Dit door het W.B.N. gemaakte onderscheid heeft geen enkel rechtsgevolg, maar wordt in de rechtsleer wel als dubbelzinnig bekritiseerd (H. DE PAGE en J.-P. MASSON, *a.w.*, 207 en M. VERWILGHEN, *a.w.*, 227-231).

40 De t o e k e n n i n g van de nationaliteit gebeurt los van elke wilsuiting van de betrokkene. Ze heeft enkel betrekking op minderjarigen. In geval van toekenning verwerft de belanghebbende de nationaliteit rechtstreeks, zonder vrijwillige handeling, uit kracht van de wet zelf (b.v. Belg door geboorte in België of via de nationaliteit van één van de ouders). Hieronder vallen ook de gevolgen van door anderen gestelde rechtshandelingen (b.v. adoptie of erkenning van vaderschap).

De toekenning van de nationaliteit wordt hierna behandeld in Titel II (nrs. 54-103).

41 Van v e r k r i j g i n g van nationaliteit wordt gesproken indien de belanghebbende een vrijwillige handeling stelt met het oog op de verwerving van de Belgische nationaliteit. Dit gebeurt b.v. door de aanvraag van de naturalisatie of door de nationaliteitskeuze.

De verkrijging van de nationaliteit wordt hierna behandeld in Titel III (nrs. 104-211).

42 Het W.B.N. bepaalt de gevallen van v e r l i e s van de staat van Belg. In sommige van deze gevallen kan men nadien de Belgische nationaliteit h e r k r i j g e n.

Verlies en herkrijging van de nationaliteit worden hierna behandeld in Titel IV (nrs. 212-233).

AFDELING II

NIET-RETROACTIVITEIT

43 Toekenning, verkrijging, verlies en herkrijging van de Belgische nationaliteit, uit welke oorzaak ook, hebben in de regel alleen gevolg voor de toekomst (art. 2 W.B.N.; G. BAETEMAN, *a.w.*, 167; Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 117-122 en M. VERWILGHEN, *a.w.*, 242).

Op de niet-retroactiviteit wordt een uitzondering gemaakt in artikel 8, § 4 (nr. 59) en in artikel 9 (nr. 68 e.v.) W.B.N. (H. DE PAGE en J.-P. MASSON, *a.w.*, 207 en M. VERWILGHEN, *a.w.*, 243).

AFDELING III

MEERDERJARIGHEID, VERTEGENWOORDIGING EN VOLMACHT

44 De meerderjarigheid is in België, ook inzake nationaliteit, vastgesteld op 18 jaar. De afstamming heeft alleen dan van rechtswege gevolg voor de Belgische nationaliteit indien de afstamming is vastgesteld voordat het kind de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt of ontvoegd wordt voor deze leeftijd (art. 3 W.B.N.).

Zo zal de nationaliteitswijziging van de ouders, nadat hun kind de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt, geen invloed meer hebben op de nationaliteit van het kind (G. BAETEMAN, *a.w.*, 167-168).

45 Daar de vrijwillige rechtshandelingen met betrekking tot het verkrijgen, het herkrijgen en het afstand doen van de Belgische nationaliteit de staat van de persoon raken en dus strikt persoonlijk zijn, kunnen zij in beginsel enkel worden verricht door personen die minstens 18 jaar oud zijn (P. SENAËVE, *a.w.*, 162, nr. 355 en A. HEYVAERT en R. VANCRAENENBROECK, *a.w.*, art. 7-1 en 7-2 W.B.N.).

De leeftijdsvereiste van achttien jaar geldt niet voor de nationaliteitsverklaring door de echtgenoot van een Belg (art. 16 W.B.N.; nrs. 159-175), noch voor de verkrijging van nationaliteit op grond van tienjarig bezit van de staat van Belg (art. 17 W.B.N.; nrs. 176-181).

46 De vertegenwoordiging van personen beneden de 18 jaar wordt in het W.B.N. niet behandeld. Het Hof van Cassatie heeft gesteld dat de belangrijkheid van de wilsuiting bij nationaliteitskeuze en de noodzaak dat ze bij de belanghebbende wordt vastgesteld, bij gebrek aan uitdrukkelijke wettelijke bepalingen, uitsluiten dat ze door vertegenwoordiging kan geschieden (Cass. 9 april 1981, *Arr. Cass.* 1980-81, 916; *R.W.* 1981-82, 1973, noot J. PAUWELS; *Pas.* 1981, I, 897; *Bull.* 1981, 897).

In een noot bij dit arrest heeft PAUWELS de vraag gesteld of men de beslissing van het Hof van Cassatie zo mag verstaan dat het optreden van de wettelijke vertegenwoordigers wel mogelijk is als het kind feitelijk onbekwaam is, aangezien het Hof zich in voorliggend geval uitgesproken scheen te hebben ten aanzien van een feitelijk bekwame minderjarige (J. PAUWELS, "Verklaring tot nationaliteitskeuze, een hoogst persoonlijke handeling", *R.W.* 1981-82, 1977). De stelling van

HEYVAERT en VANCRAENENBROECK dat in beide voornoemde (nr. 45) gevallen waar de leeftijdsvoorwaarde van achttien jaar niet geldt, de nationaliteitsverklaring gedaan kan worden door de vertegenwoordiger van de minderjarige (A. HEYVAERT en R. VANCRAENENBROECK, *a.w.*, art. 7-1 en 7-2), lijkt in ieder geval niet te kunnen worden toegepast ten aanzien van een feitelijk bekwame minderjarige.

47 Personen die onbekwaam zijn uit hoofde van hun geestestoestand, worden, voor het verrichten van rechtshandelingen inzake nationaliteit, vertegenwoordigd door hun wettelijke vertegenwoordiger (art. 7, eerste lid W.B.N.).

De door de vader van een mentaal gehandicapte meerderjarige ingeleide nationaliteitskeuze zou niet geweigerd kunnen worden op grond dat de mentale handicap de betrokkene zou verhinderen blijk te geven van zijn wil tot integratie (Rb. Namen 20 maart 1991, *J.L.M.B.* 1993, 1078).

48 Personen aan wie een voorlopige bewindvoerder is toegevoegd kunnen door deze worden vertegenwoordigd (art. 7, tweede lid W.B.N.).

Anders dan Ch.-L. CLOSSET (*a.w.*, 444), stelt M. VERWILGHEN (*a.w.*, 453) dat het tweede lid van artikel 7 W.B.N. ook toegepast kan worden op personen die om andere redenen dan hun geestestoestand onbekwaam zijn verklaard, zoals b.v. de veroordeelden die in de zin van artikel 23 van het Strafwetboek in staat van wettelijke onbekwaamheid zijn.

49 Voor de toepassing van het W.B.N. wordt ten aanzien van personen die zich in staat van verlengde minderjarigheid bevinden rekening gehouden met hun werkelijke leeftijd. Wel worden zij voor het stellen van rechtshandelingen inzake nationaliteit (vanaf 18 jaar) door hun wettelijke vertegenwoordiger vertegenwoordigd (Parl. Vr. 16 juli 1985, *Vr. en Antw.* Kamer 1984-85, 3903).

50 Iedere rechtshandeling met betrekking tot de toekenning, de verkrijging, het behoud, het verlies of de her verkrijging van de Belgische nationaliteit, kan worden verricht krachtens een bijzondere en authentieke volmacht (art. 6 W.B.N.).

AFDELING IV

HOOFDVERBLIJFPLAATS

51 Herhaaldelijk wordt in het W.B.N. de vereiste gesteld dat men gedurende een bepaalde periode zijn hoofdverblijfplaats in België moet hebben gehad.

52 De hoofdverblijfplaats is de plaats waar een persoon gedurende een bepaalde periode daadwerkelijk woont of zijn centrum van zaken of activiteiten heeft gevestigd, zonder er noodzakelijkerwijze gedomicilieerd te zijn (Rb. Brussel 14 april 1999, *Rev. dr. étr.* 1999, 249 en *J. dr. jeun.* 1999, afl. 192, 44, noot B. VAN KEIRSBIJCK; Rb. Brussel 28 mei 1997, *J.L.M.B.* 1997, 1595; Luik 9 september 1997, *J.L.M.B.* 1997, 1567, *Rev. dr. étr.* 1997, 383; *T. Vreemd.* 1998, nr. 1-2, 54; Brussel 2 december 1997, *T. Vreemd.* 1998, 55-56, *Rev. dr. étr.* 1998, 77 en Rb. Luik 26 juni 1998, *Rev. dr. étr.* 1998, nr. 99, 328). Nu de hoofdverblijfplaats een

feitelijk begrip is, mag het bewijs ervan met alle rechtsmiddelen worden geleverd (Antwerpen 5 november 1996, *R.W.* 1996-97, 823, *T. Vreemd.* 1996, 365 en *J. dr. jeun.* 1997, 183, noot J. JACQMAIN).

In de Omzendbrief van 8 november 1991 betreffende de wijziging van het Wetboek van de Belgische Nationaliteit (*B.S.* 7 december 1991) werd voor een definitie van de 'hoofdverblijfplaats' verwezen naar de bepalingen van de Wet van 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters en de identiteitskaarten (*B.S.* 3 september 1991; zie de tussenkomst van de Minister van Justitie bij de parlementaire voorbereiding van de Wet van 1 maart 2000: *Parl. St. Kamer* 1999-2000, nr. 292/7, 46). Artikel 3, eerste lid van deze wet omschrijft de hoofdverblijfplaats als de plaats waar de leden van een huishouden dat uit verscheidene personen is samengesteld gewoonlijk leven, ongeacht of die personen al dan niet door verwantschap verbonden zijn, of de plaats waar een alleenstaande gewoonlijk leeft (zie P.-J. DEFOORT, "Procedures en beoordelingscriteria voor het vaststellen van de hoofdverblijfplaats", *T. Gem.* 2000, 191-236; ter uitvoering van artikel 3 werden de aanvullende regels voor het bepalen van het hoofdverblijf vastgesteld bij de artikelen 16 tot 20 van het Koninklijk Besluit van 16 juli 1992 met betrekking tot de bevolkingsregisters en het vreemdelingenregister). Door deze verwijzing naar de Wet van 19 juli 1991 geeft de omzendbrief de indruk dat men zijn hoofdverblijfplaats slechts op een bepaalde plaats kan hebben als men er ingeschreven is in de bevolkingsregisters. Nochtans verklaarde de Minister van Justitie tijdens de parlementaire voorbereiding van de desbetreffende bepaling van het W.B.N. dat de hoofdverblijfplaats als feitelijk gegeven met alle bewijsmiddelen kon worden gestaafd. Verder werd gesteld dat de inschrijving in het personen- of vreemdelingenregister of in het Rijksregister weliswaar een belangrijke aanduiding vormt, maar dat de hoofdverblijfplaats ook door andere middelen kan worden gestaafd (*Parl. St. Kamer* 1990-91, nr. 1314/7, 16 en 22 en *Parl. St. Senaat* 1990-91, nr. 1306/2, 12 e.v.; zie M. VERWILGHEN, *a.w.*, 309, K. LAMBEIN, "De wet van 13 juni 1991 tot wijziging van het Wetboek van Belgische Nationaliteit", *R.W.* 1991-92, 548-550 en M. LIÉNARD-LIGNY, "Nationalité belge. Les lois de 1991", *Rev. dr. étr.* 1991, 327). Dit alles brengt CLOSSET tot de conclusie dat in de omzendbrief verkeerdelijk werd verwezen naar de Wet van 19 juli 1991 (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 192-193). Het Koninklijk Besluit van 13 december 1995 (nrs. 127 en 202) heeft deze conclusie bevestigd door voor het bewijs van de hoofdverblijfplaats niet alleen uittreksel(s) uit de bevolkingsregisters, het vreemdelingenregister en het wachtregister, doch ook "ieder ander document" toe te laten (zie het verslag aan de Koning bij het Koninklijk Besluit van 4 oktober 2000 tot wijziging van het Koninklijk Besluit van 13 december 1995, *B.S.* 24 oktober 2000).

53 Tijdens de parlementaire voorbereiding van de bepalingen van het W.B.N. die vereisen dat men gedurende een bepaalde periode zijn hoofdverblijfplaats in België moet hebben gehad, stelde de Minister van Justitie herhaaldelijk dat een onwettig verblijf niet in aanmerking kan worden genomen (*Parl. St. Kamer* 1990-91, nr. 1314/7, 16 en 22 en *Parl. St. Senaat* 1990-91, nr. 1306-2, 12, *Parl. St. Kamer* 1999-2000, nr. 292/1 en 292/3, 10-11 en *Parl. St. Kamer* 1999-2000, nr. 292/7, 7 en 46 en *Parl. St. Senaat* 1999-2000, nr. 308/3, 6; zie ook Omzendbrief van 25 april 2000 inzake de Wet van 1 maart 2000 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de Belgische nationaliteit, *B.S.* 6 mei 2000). Er is niettemin rechtspraak volgens welke een illegaal verblijf in België in aanmerking kan worden genomen, voor zover het verblijf van de belanghebbende in België naderhand is geregulariseerd (nr. 145). Andere rechtspraak stelt een illegaal verblijf in België gelijk met een verblijf in het buitenland waarbij een werkelijke band met België werd behouden (nr. 149).

Bij de parlementaire voorbereiding van de Wet van 1 maart 2000 verklaarde de Minister van Justitie: "Onder het begrip 'hoofdverblijfplaats', moet worden verstaan een verblijf op grond van verschillende

verblijfsvergunningen, te weten een vestigingsmachtiging, een machtiging of een toelating tot verblijf van onbepaalde duur, dan wel een machtiging of een toelating tot verblijf voor bepaalde duur (...). Vanzelfsprekend kan een onwettig verblijf niet in aanmerking worden genomen" (*Parl. St. Kamer* 1999-2000, nr. 292/1 en 292/3, 10-11). Met verwijzing naar deze passage stelde de Minister van Justitie in het verslag aan de Koning bij het Koninklijk Besluit van 4 oktober 2000 tot wijziging van het Koninklijk Besluit van 13 december 1995 (*B.S.* 24 oktober 2000): "In elk geval is het zo dat de onbetwistbare wil van de wetgever erin bestond uit te sluiten dat een onwettig verblijf in aanmerking kon worden genomen voor de berekening van de vereiste verblijfsduur".

RENAULD meent dat het begrip hoofdverblijf niet gelijk gesteld mag worden met het begrip wettig verblijf. Zij wijst erop dat in de memorie van toelichting bij het ontwerp dat de Wet van 1 maart 2000 geworden is enkel met betrekking tot artikel 12*bis* werd gesteld dat onwettig verblijf niet in aanmerking kan worden genomen, en niet met betrekking tot de naturalisatie, zodat het een open vraag blijft of de Kamer hiervoor onwettig verblijf in aanmerking zal nemen (B. RENAULD, "La loi du 1er mars 2000 modifiant certaines dispositions relatives à la nationalité belge. De réformes en réformes", *Rev. b. dr. const.* 2000, 46 en 48, voetnoot 15).

TITEL II

TOEKENNING VAN DE BELGISCHE NATIONALITEIT

HOOFDSTUK I ALGEMEEN

54 De regelgeving inzake het toekennen van de Belgische nationaliteit berust op een tweeledig principe: de afstamming (*ius sanguinis*) en het verblijf (*ius soli*). Op basis van deze twee criteria kan worden uitgemaakt of iemand al dan niet Belg is.

Het *ius sanguinis* dat door de Franse revolutie als algemene regel in de Belgische gewesten was ingevoerd, leidde tot bewijsproblemen (nr. 235) die vooral op het einde van de 19^e eeuw tot talrijke processen aanleiding gaven, gelet op het belang van de nationaliteit voor het kiesrecht (J. GILISSEN, *Historische inleiding tot het recht*, Antwerpen, Kluwer rechtswetenschappen, 1981, 503). De Wet van 8 juni 1909 (B.S. 17 juni 1909) voerde een gemengd systeem in: het *ius sanguinis* bleef gelden, doch werd gecombineerd met een brede toepassing van het *ius soli*, wat meebracht dat tijdens de Eerste Wereldoorlog aan vele Duitsers van rechtswege de Belgische nationaliteit werd toegekend (*ibid.* en H. DE PAGE en J.-P. MASSON, *a.w.*, 222). Door de Wet van 15 maart 1922 (B.S. 25 mei 1922) werd het *ius sanguinis* opnieuw als nagenoeg enige wijze van nationaliteitstoekenning ingevoerd (zie J.-Y. CARLIER en S. GOFFIN, *t.a.p.*, 98; Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 33-60; Ch.-L. CLOSSET, "Nationalité et statut personnel dans le droit positif de la nationalité belge", in M. VERWILGHEN (dir.), *Nationalité et statut personnel. Leur interaction dans les traités internationaux et dans les législations nationales*, Brussel, Bruylant, 1984, 331; B. RENAULD, *a.w.*, *Rev. b. dr. const.* 1997, 254, V. VAN DEN ECKHOUT, *a.w.*, 84 en M. VERWILGHEN, *a.w.*, 15-46). Hierin werd geen wijziging gebracht door de Wet van 15 oktober 1932 (B.S. 4 december 1932). Door de invoering van het W.B.N. in 1984 en de latere wetwijzigingen werd de bloedband als belangrijkste criterium voor de toekenning verlaten en werd een grotere rol toebedeeld aan het *ius soli* (CENTRUM VOOR GELIJKHEID VAN KANSSEN EN VOOR RACISMEBESTRIJDING, *Jaarverslag 1996*, C.G.K.R. 104-105).

55 Zoals de wetgever bij de invoering wenste (*Parl. St. Kamer* 1984-85, M.v.T. nr. 756/1, 13-18), maakt het W.B.N. een onderscheid noch tussen man en vrouw, noch tussen binnen- of buitenhuwelijkse kinderen (A. ALLEN, *Handboek*, 472; V. HOBIN, "Wetboek inzake de Belgische nationaliteit", *T. Vreemd.* 1984, nr. 31, 146; Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 97-102).

Wat de verhouding man-vrouw betreft kenden vele staten vroeger hun nationaliteit automatisch toe aan de vreemde vrouw die huwde met een man die reeds onderdaan was van de betrokken staat. Zoals VAN DEN ECKHOUT stelt hebben verdragsrechtelijke bepalingen ertoe aangezet om enerzijds het huwelijk elk automatisme inzake overdracht of verlies van nationaliteit te ontzeggen en om anderzijds de mogelijkheden voor vrijwillige verwerving van de nationaliteit van de partner te versoepelen (V. VAN DEN ECKHOUT, *a.w.*, 115-116).

56 Daarnaast wil het W.B.N. ingaan tegen de meervoudige nationaliteit (nrs. 32-36) en de staatloosheid (nrs. 16-27), alsmede tegen een aantal specifieke misbruiken zoals schijnhuwelijken omwille van de nationaliteitsverwerving en *legal kidnapping* (over de doelstellingen van het W.B.N., zie Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 86-88 en vooral M. VERWILGHEN, *a.w.*, 137-192).

HOOFDSTUK II

**TOEKENNING VAN DE BELGISCHE NATIONALITEIT
OP GROND VAN DE NATIONALITEIT VAN DE VADER
OF DE MOEDER**

AFDELING I

AFSTAMMING

57 Onder de voorwaarden die hierna zullen worden besproken, wordt de Belgische nationaliteit toegekend aan het kind dat geboren is uit een ouder die zelf de Belgische nationaliteit bezit. De ouder dient voor de toepassing van deze regels de Belgische nationaliteit te bezitten op de geboortedag van het kind, of indien hij overleden is voor deze geboorte, op de dag van zijn overlijden (art. 8, § 2 W.B.N.). Het volstaat dat één van de ouders, moeder of vader, Belg is.

Volgens de traditionele opvatting wordt de inhoud van begrippen zoals 'afstamming', 'ouder' of 'adoptie' enkel door het interne Belgische burgerlijk recht bepaald (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 138 en B. RENAULD, *Guide de la personne étrangère, t.a.p.*, 2.2/2). Er is evenwel gesteld dat deze traditionele opvatting leidt tot incoherenties in ons juridisch systeem en dat de inhoud van dergelijke begrippen soms ook bepaald wordt door de vreemde wet (A. HEYVAERT en R. VANCRAENENBROECK, *a.w.*, art. 3-2 en 3-3 W.B.N.).

58 De Belgische nationaliteit zal worden toegekend wanneer de betrokkene afstamt van een Belg en bovendien:

- hetzij zelf geboren is in België (nr. 61);
- hetzij geboren is in het buitenland uit een ouder die in België is geboren (nr. 63);
- hetzij geboren is in het buitenland uit een ouder die zelf in het buitenland is geboren, maar binnen vijf jaar na de geboorte van het kind een bepaalde verklaring aflegt (nr. 65-66);
- hetzij geboren is in het buitenland, maar tot de leeftijd van achttien jaar of tot de ontvoogding voor deze leeftijd geen andere nationaliteit bezit (nr. 67) (P. SENAËVE, *a.w.*, 163-164, nr. 359).

59 Wanneer de afstammingsband van het kind heeft opgehouden te bestaan, b.v. na een vordering tot betwisting van vaderschap (zie hierover G. BAETEMAN, *a.w.*, 598-610 en 624-627 en P. SENAËVE (ed.), *Het nieuwe afstammingsrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1987, 77-124 en 159-202), maakt het W.B.N. een onderscheid naargelang de persoon aan wie de Belgische nationaliteit van zijn ouder is toegekend al dan niet de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt (of ontvoogd is voor deze leeftijd). Indien de afstamming niet langer blijkt vast te staan na de leeftijd van achttien jaar (of na de ontvoogding voor deze leeftijd) behoudt de betrokkene de Belgische nationaliteit. Indien de afstamming niet langer blijkt vast te staan voor de leeftijd van achttien jaar (of na de ontvoogding voor deze leeftijd), verliest hij de Belgische nationaliteit. Toch kunnen krachtens het W.B.N.

de handelingen die zijn aangegaan toen de afstamming nog vaststond en voor de geldigheid waarvan de staat van Belg vereist was, niet worden betwist enkel en alleen omdat de belanghebbende die nationaliteit niet bezat. Hetzelfde geldt voor de rechten welke zijn verkregen voor de datum waarop de leeftijd van achttien jaar werd bereikt of waarop de betrokkene, voor deze leeftijd, werd ontvoegd (art. 8, § 4 W.B.N.). Verworven rechten, zoals b.v. sociale uitkeringen, blijven behouden (V. HOBIN, *a.w.*, *T. Vreemd.* 1984, nr. 31, 146).

60 Artikel 8, § 4 W.B.N. komt erop neer dat, wanneer de afstammingsband niet langer vaststaat, de meerderjarige zijn Belgische nationaliteit behoudt, doch de minderjarige niet, zelfs als deze daardoor staatloos zou worden. Het is de vraag of deze bepaling de toets met het gelijkheidsbeginsel en met de bepalingen van het BUPO-Verdrag en het Verdrag over de Rechten van het Kind kan doorstaan (zie nrs. 27 en 221-223).

AFDELING II

TOEKENNING AAN IN BELGIË GEBOREN KINDEREN

61 Het W.B.N. kent de Belgische nationaliteit toe aan het kind geboren in België uit een Belgische ouder (art. 8, § 1, eerste lid, 1°).

AFDELING III

TOEKENNING AAN IN HET BUITENLAND GEBOREN KINDEREN

62 Ook aan kinderen die in het buitenland geboren zijn uit een Belgische ouder wordt de Belgische nationaliteit toegekend. Er moet dan wel een onderscheid gemaakt worden naargelang de ouder zelf in België of in het buitenland geboren is.

§ 1. In België geboren ouder

63 De Belgische nationaliteit wordt toegekend aan het kind geboren in het buitenland uit een Belgische ouder die zelf geboren is in België of in gebieden onder Belgische soevereiniteit of onder Belgisch bestuur (art. 8, § 1, eerste lid, 2°, *a* W.B.N.).

§ 2. In het buitenland geboren ouder

64 Aan een in het buitenland geboren kind uit een Belgische ouder die zelf niet in België of in gebieden onder Belgische soevereiniteit of onder Belgisch bestuur geboren is, wordt de Belgische nationaliteit toegekend in twee gevallen.

A. NA EEN VERKLARING VAN DE OUDER

65 Aan het kind geboren in het buitenland uit een Belgische ouder die zelf in het buitenland geboren is, wordt de Belgische nationaliteit toegekend, indien de Belgische ouder(s) binnen vijf jaar na de geboorte een verklaring aflegt waarin hij verzoekt om toekenning van de Belgische nationaliteit aan zijn kind (art. 8, § 1, eerste lid, 2°, *b*).

Volgens het voorontwerp dat tot het W.B.N. geleid heeft, moest worden aangetoond dat de in het buitenland geboren ouder op het ogenblik van de geboorte een reële band met de Belgische samenleving had. De afdeling wetgeving van de Raad van State meende dat deze vereiste rechtsonzekerheid zou creëren en suggereerde daarom het systeem van de verklaring, dat door de regering werd overgenomen. De Raad van State wees er nog op dat de jongere, wanneer geen verklaring zou worden afgelegd voor de leeftijd van vijf jaar, eens de leeftijd van achttien bereikt, alsnog zou kunnen opteren voor de Belgische nationaliteit (*Parl. St. Kamer* 1983-84, nr. 756/1, 35-36).

66 De verklaring wordt afgelegd voor de ambtenaar van de burgerlijke stand van de hoofdverblijfplaats van de belanghebbende of, in het buitenland, ten overstaan van het hoofd van de Belgische diplomatieke zending of consulaire post (art. 22, § 4 W.B.N.). De ambtenaar van de burgerlijke stand dient niet na te gaan of de ouder die de verklaring aflegt, al dan niet het gezag over het kind uitoefent op de dag van de verklaring. Hij zal zich er enkel van moeten vergewissen of er tussen het kind en de verklaarder een naar Belgisch recht geldig vastgestelde afstammingsband bestaat (Omzendbrief van 6 augustus 1984 betreffende het Wetboek van de Belgische Nationaliteit, *B.S.* 14 augustus 1984).

De verklarende ouder put het recht om de verklaring af te leggen rechtstreeks uit zijn staat van Belg; dit recht staat dus los van de uitoefening van het ouderlijk gezag (A. HEYVAERT en R. VANCRAENENBROECK, *a.w.*, art. 8-5 W.B.N.). HEYVAERT en VANCRAENENBROECK (*a.w.*, art. 8-5 en 8-6 W.B.N.) vragen zich af of het wel de bedoeling kan zijn geweest dat de verklaring moet worden afgelegd voor de ambtenaar van de burgerlijke stand van de hoofdverblijfplaats van het belanghebbende kind, in plaats van voor de ambtenaar van de burgerlijke stand van de hoofdverblijfplaats van de ouder.

B. ALS HET KIND ANDERS STAATLOOS ZOU ZIJN

67 Bij gebreke van de hiervoren bedoelde verklaring, wordt aan het kind geboren in het buitenland uit een Belgische ouder die zelf in het buitenland geboren is, de Belgische nationaliteit toegekend indien het kind geen andere nationaliteit bezit of behoudt tot de leeftijd van achttien jaar of zijn ontvoogding voor die leeftijd (art. 8, § 1, eerste lid, 2°, *c*). Deze hypothese is een *residuaire* categorie (*Parl. St. Kamer* 1983-84, nr. 756/21, 102), die tot doel heeft staatloosheid te voorkomen. De toekenning van de Belgische nationaliteit in deze hypothese heeft een precair karakter (zie nr. 225), omdat diegene aan wie aldus de Belgische nationaliteit is toegekend die nationaliteit slechts behoudt zolang niet is aangetoond, voordat hij de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt of ontvoogd is voor die leeftijd, dat hij een vreemde nationaliteit bezit (art. 8, § 1, derde lid W.B.N.).

HOOFDSTUK III

TOEKENNING VAN DE BELGISCHE NATIONALITEIT OP GROND VAN ADOPTIE

68 De adoptie door een Belgische ouder is op zichzelf geen voldoende grondslag voor de toekenning van de Belgische nationaliteit; de wet vereist daarnaast een minimale territoriale band (P. SENAËVE, *a.w.*, 164, nr. 361). Belg wordt de dag dat de adoptie uitwerking heeft, indien het op die dag de leeftijd van 18 jaar niet heeft bereikt of niet ontvoegd is:

- 1°) het kind geboren in België en geadopteerd door een Belg;
- 2°) het kind geboren in het buitenland en geadopteerd:
 - a) door een Belg geboren in België of in gebieden onder Belgische soevereiniteit of onder Belgisch bestuur;
 - b) door een Belg, die binnen een termijn van vijf jaar na de dag dat de adoptie uitwerking heeft, een verklaring heeft afgelegd waarin hij verzoekt om toekenning van de Belgische nationaliteit aan zijn geadopteerd kind dat de leeftijd van achttien jaar niet bereikt heeft of niet ontvoegd is;
 - c) door een Belg, op voorwaarde dat het kind geen andere nationaliteit bezit (art. 9, eerste lid W.B.N.).

Artikel 9 W.B.N. is van toepassing zowel op de adopties die tot stand zijn gekomen in het buitenland als op die welke in België worden gehomologeerd of uitgesproken. Het volstaat dat de adopties – welke ook hun benaming weze – geldig werden gesloten in het buitenland volgens de plaatselijke vormen (*locus regit actum*) en dat het persoonlijk statuut van de partijen werd geëerbiedigd, opdat deze zouden kunnen worden erkend in ons land (Omzendbrief van 6 augustus 1984 betreffende het Wetboek van de Belgische nationaliteit, *B.S.* 14 augustus 1984). In de rechtsleer is gesteld dat deze omzendbrief onvolledig is en actualisering behoeft: wanneer geen specifieke verdragsbepalingen van toepassing zijn, dient de erkenning van de in het buitenland tot stand gebrachte adoptieve afstamming te worden getoetst aan de vereisten van de door de Wet van 27 april 1987 ingevoegde artikelen 343 tot 344 *quater* van het Burgerlijk Wetboek (M. VERWILGHEN, J.-Y. CARLIER, C. DEBROUX en J. DE BURLET, *L'adoption internationale en droit belge*, Brussel, Bruylant, 1991, 147-148, nr. 190; over de totstandkoming van deze wet, zie M. VERWILGHEN, "Le renouveau de l'adoption internationale", in M. VERWILGHEN en R. DE VALKENEEER, *Relations familiales internationales*, Brussel, Bruylant, 1993, 141-142, nrs. 12-13).

Behalve wanneer het gaat om de adoptie van een Belg door een Belg in België wordt de betekenis die moet worden gegeven aan het begrip 'het ogenblik waarop de adoptie uitwerking heeft' bepaald door de regels van het internationaal privaatrecht (A. HEYVAERT en R. VANCRAENENBROECK, *a.w.*, art. 9-4 W.B.N.).

69 De in artikel 9, eerste lid, 2°, b) W.B.N. bedoelde verklaring wordt afgelegd voor de ambtenaar van de burgerlijke stand van de hoofdverblijfplaats van de belanghebbende of, in het buitenland, ten overstaan van het hoofd van de Belgische diplomatieke zending of consulaire post. Ook hier dient de ambtenaar van de burgerlijke stand niet na te gaan of de adoptant die de verklaring aflegt, al dan niet het gezag over het kind uitoefent op de dag van de verklaring. Hij moet er zich slechts van vergewissen dat de adoptie erkend mag worden in België en dat de verklaarder de Belgische nationaliteit heeft op de dag dat de adoptie uitwerking

had (Omzendbrief van 6 augustus 1984 betreffende het Wetboek van de Belgische Nationaliteit, *B.S.* 14 augustus 1984).

De verklaring wordt ingeschreven in het geboorteregister en vermeld op de kant van de geboorteakte die in België wordt opgemaakt of overgeschreven (art. 22, § 4 W.B.N.). Wanneer in het land van herkomst van het geadopteerde kind geen geboorteakte bestaat, kan de rechtbank van eerste aanleg een vonnis verlenen dat zal gelden als akte van geboorte (Rb. Gent 1 februari 1996, *T.G.R.* 1996, 75).

70 De toekenning van de Belgische nationaliteit aan het in het buitenland geboren kind krachtens zijn adoptie door een Belg op voorwaarde dat het kind geen andere nationaliteit bezit, heeft een precair karakter (zie verder, nr. 225), omdat het kind deze nationaliteit slechts behoudt zolang niet is aangetoond, voordat het de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt of ontvoegd is voor deze leeftijd, dat het een vreemde nationaliteit bezit (art. 9, derde lid W.B.N.).

71 Een herroeping van de adoptie heeft geen verlies van de nationaliteit tot gevolg (*Parl. St.* Kamer 1983-84, nr. 756/21, 104-105).

Er bestaat dus geen parallelisme met artikel 8, § 4 W.B.N., krachtens hetwelk het feit dat de afstammingsband niet langer vaststaat, het verlies van nationaliteit meebrengt als de betrokkene de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt of nog niet ontvoegd is voor die leeftijd (nrs. 59 en 60). Zie M. VERWILGHEN, J.-Y. CARLIER, C. DEBROUX en J. DE BURLET, *o.w.*, 148-149, nr. 192.

HOOFDSTUK IV

TOEKENNING VAN DE BELGISCHE NATIONALITEIT OP GROND VAN DE GEBOORTE IN BELGIË

AFDELING I

AUTOMATISCHE TOEKENNING

72 Het W.B.N. kent drie categorieën van kinderen die *a u t o m a t i s c h* Belg worden door hun geboorte in België: kinderen die anders staatloos zouden zijn, de allochtonen van de derde generatie en de kinderen die geadopteerd zijn door een vreemde ouder die zelf in België geboren is.

Ook een kind dat tijdens de vlucht in een Belgisch vliegtuig wordt geboren, wordt geacht in België geboren te zijn (H. DE PAGE en J.-P. MASSON, *a.w.*, 210).

§ 1. Kinderen die anders staatloos zouden zijn

73 Een eerste categorie bestaat uit de kinderen die geboren zijn in België en die, op gelijk welk ogenblik vóór de leeftijd van 18 jaar of vóór de ontvoogding voor die leeftijd, staatloos zouden zijn, indien zij deze nationaliteit niet bezaten (art. 10, eerste lid W.B.N.).

Daarbij kan aan drie gevallen gedacht worden. Vooreerst zijn er de kinderen van staatloze ouders of ouders van onbepaalde nationaliteit (L. WALLEYN en D. TORFS, *a.w.*, *T. Vreemd.* 1995, 284). Uit de parlementaire voorbereiding blijkt niet dat de wetgever in de illegaliteit geboren kinderen het voordeel van deze bepaling heeft willen onttrekken (M.-C. FOBLETS, *a.w.*, *Jaarboek Mensenrechten 1996-97*, 117). Vervolgens zijn er de kinderen die bij hun geboorte in België een vreemde nationaliteit bezitten, maar deze verliezen voor de leeftijd van 18 jaar of voor de ontvoogding voor die leeftijd (Omzendbrief van 6 augustus 1984 betreffende het Wetboek van de Belgische Nationaliteit, *B.S.* 14 augustus 1984). Tot slot zijn er de kinderen die staatloos zijn ten gevolge van een wetsconflict. Zo kent Marokko de nationaliteit toe aan kinderen die afstammen van een Marokkaanse vader, maar deze afstamming moet geldig zijn naar Marokkaans recht. Dit is b.v. niet het geval als een Marokkaanse man een kind heeft bij zijn Belgische echtgenote en zij enkel volgens Belgisch recht gehuwd zijn, of nog, als een Marokkaanse man het kind erkent van zijn Belgische vriendin. Marokko kent het instituut van de vaderlijke buitenhuwelijkse afstamming immers niet. Vroeger (voor de wetswijziging van 1984) bracht dit mee dat dergelijke kinderen apatride waren, want zij konden in beginsel noch de Belgische, noch de Marokkaanse nationaliteit krijgen. Nu is het zo dat ook de Belgische vrouw de Belgische nationaliteit kan doorgeven (zie hierover onder meer: M. TAVERNE, "Quelques réflexions à propos des mariages mixtes en Belgique", *Rev. trim. dr. fam.* 1981, 260-261).

74 Het in België gevonden pasgeboren kind wordt, behoudens tegenbewijs, verondersteld in België te zijn geboren (art. 10, tweede lid W.B.N.).

75 Het kind aan wie de Belgische nationaliteit krachtens artikel 10 W.B.N. is toegekend, behoudt deze nationaliteit, zolang niet is aangetoond, voordat het de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt of ontvoogd is vóór die leeftijd, dat het een vreemde nationaliteit bezit (art. 10, derde lid W.B.N.). Deze nationaliteits-

toekenning is dus precair te noemen (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 183-184; M. VERWILGHEN, *a.w.*, 292 en L. WALLEYN en D. TORFS, *a.w.*, *T. Vreemd.* 1995, 284; zie nr. 222).

§ 2. De allochtonen van de derde generatie

76 Een tweede categorie bestaat uit de kinderen die in België geboren worden uit een ouder die zelf in België is geboren en die er gedurende vijf jaar in de loop van de tien jaren voorafgaand aan de geboorte van het kind zijn hoofdverblijf (nrs. 51-53) heeft gehad (art. 11, eerste lid W.B.N.). Het komt aan de ambtenaar van de burgerlijke stand toe na te gaan of wordt voldaan aan deze verblijfsvoorwaarde (B. RENAULD, *Guide de la personne étrangère, t.a.p.*, 2.2/5).

Daar artikel 11 W.B.N. voorziet in de automatische toekenning van de nationaliteit dient het met betrekking tot de diplomatieke en consulaire agenten van vreemde staten of instellingen in België alsmede met betrekking tot hun familieleden buiten toepassing te worden gelaten (artikelen II van de Protocolen van Wenen betreffende de nationaliteit van 18 april 1961, *B.S.* 6 juni 1968 en 24 april 1963, *B.S.* 14 november 1970, zie hierover: Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 196-197 en Cass. 28 maart 1990, *R.W.* 1990-91, 122, noot, *Arr. Cass.* 1989-90, 1003, *Pas.* 1990, I, 833, concl. adv.-gen. B. JANSSENS DE BISTHOVEN).

77 Door het bij de Wet van 13 juni 1991 ingevoegde artikel 11, eerste lid W.B.N. wilde de wetgever automatisch de Belgische nationaliteit toekennen aan de allochtonen van de derde generatie, dit zijn de kinderen die in België worden geboren uit vreemde ouders van wie minstens één zelf ook in België is geboren (P. SENAËVE, *a.w.*, 165, nr. 363).

De wetgever ging daarmee in op de suggestie van het Koninklijk Commissariaat voor het Migrantenbeleid (*Parl. St. Kamer* 1990-91, nr. 1314/7, 2-3, zie M. DE DECKER en M. SUYKERBUYK, "Nationaliteit en integratiewil", in J. VELAERS (ed.), *Recht en verdraagzaamheid in de multiculturele samenleving*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 1993, 290-291), zij het dat het Commissariaat voorstelde om de Belgische nationaliteit ook toe te kennen bij geboorte in het buitenland van een kind van de derde generatie (Koninklijk Commissariaat voor het Migrantenbeleid, *Integratie(beleid): een werk van lange adem, Deel I, Bakens en eerste voorstellen*, 1989, 53, zie V. VAN DEN EECKHOUT, *a.w.*, 143). Het door de Wet van 13 juni 1991 ingevoerde automatisme betekende een belangrijke vernieuwing in de aanpak van de wetgever: enerzijds werd de integratie(wil) van de betrokkene verondersteld en anderzijds werd aan hem geen keuze meer gelaten (H. VERSCHUEREN, *a.w.*, *Migratie en migrantenrecht*, 249). Wel kan op 18-jarige leeftijd de betrokkene terug afstand doen van de automatisch verworven Belgische nationaliteit (art. 22 W.B.N.; zie nr. 213). Reeds in het oorspronkelijke regeringsontwerp dat in 1984 tot het W.B.N. heeft geleid, was in het principe van de automatische toekenning voorzien, maar dit werd toen tijdens de parlementaire behandeling afgewezen onder meer omdat het beginsel van de individuele vrijheid er zich tegen zou verzetten dat mensen tegen hun wil zouden worden opgenomen in de natie (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 175 en M. VERWILGHEN, *a.w.*, 182). VAN DEN EECKHOUT heeft een overzicht gegeven van de argumenten voor en tegen de automatische toekenning (V. VAN DEN EECKHOUT, *a.w.*, 139-143).

78 De persoon aan wie krachtens artikel 11, eerste lid W.B.N. de Belgische nationaliteit is toegekend, behoudt de nationaliteit indien hij de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt of ontvoegd is op het ogenblik dat zijn afstamming niet langer vaststaat. Is hij noch achttien jaar, noch ontvoegd, dan kunnen de handelingen die

gesteld werden toen de afstamming nog vaststond en waarvoor de staat van Belg vereist was, niet worden betwist enkel en alleen omdat de belanghebbende die nationaliteit niet bezat. Hetzelfde geldt voor de rechten, zoals b.v. sociale uitkeringen, welke zijn verkregen voor die datum (art. 11, vierde lid W.B.N., zie nr. 59).

§ 3. Kinderen die geadopteerd zijn door een vreemde ouder die zelf in België geboren is

79 Een derde categorie bestaat uit de kinderen die in België geboren zijn en geadopteerd worden door een vreemdeling die zelf in België geboren is en die er zijn hoofdverblijf (nrs. 51-53) heeft gehad gedurende vijf jaar in de loop van de tien jaren voorafgaand aan de dag waarop de adoptie uitwerking heeft (art. 11, tweede lid W.B.N.). Deze kinderen worden Belg op de dag waarop de adoptie uitwerking heeft, tenzij zij op die dag de leeftijd van achttien jaar hebben bereikt of ontvoogd zijn.

80 Met betrekking tot het mogelijke conflict tussen biologische en adoptieve afstamming stelt artikel 11, derde lid W.B.N. dat de afstamming vastgesteld ten aanzien van een ouder bedoeld in artikel 11, eerste lid W.B.N. (dit is de hypothese van de derde generatie), ná de datum van het vonnis of het arrest dat de adoptie homologeert of uitspreekt, de Belgische nationaliteit maar aan het kind verleent indien die afstamming wordt vastgesteld ten aanzien van de adoptant of diens echtgenoot.

Concreet betekent dit dat een in België geboren vreemd kind dat door één of twee vreemdelingen geadopteerd wordt, zonder dat het hierdoor de Belgische nationaliteit verwerft (b.v. omdat niet voldaan is aan de voorwaarden van art. 11, tweede lid W.B.N.), niet de Belgische nationaliteit verwerft krachtens artikel 11, eerste lid indien na de adoptie zijn afstamming komt vast te staan van een vreemdeling die noch de adoptant is van het kind, noch de echtgenoot van de adoptant, ook al is deze vreemdeling in België geboren en heeft hij er gedurende vijf jaar in de loop van de tien jaar voorafgaand aan de geboorte van het kind zijn hoofdverblijf gehad (zie Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 190-191 en M. LIÉNARD-LIGNY, "Nationalité belge et belge bipatride – Une nouvelle étape", *Act. dr.* 1992, 777-778).

AFDELING II

TOEKENNING NA EEN VERKLARING VAN DE OUDERS OF DE ADOPTANTEN

§ 1. Grondvoorwaarden om een verklaring te kunnen afleggen

81 Artikel 11*bis*, § 1 W.B.N. kent de Belgische nationaliteit toe aan een in België geboren kind indien de ouders – of in het geval van adoptie de adoptanten – vóór het kind twaalf jaar wordt – een verklaring afleggen om het overeenkomstig die bepaling de Belgische nationaliteit toe te kennen. Deze ouders of adoptanten

moeten hun hoofdverblijfplaats in België hebben gehad gedurende de tien jaren voorafgaand aan de verklaring, en het kind sedert zijn geboorte. Aldus viseert artikel 11*bis* voornamelijk de allochtonen van de tweede generatie (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 198).

Ook met het aannemen van artikel 11*bis* ging de wetgever in op een suggestie van het Koninklijk Commissariaat voor het Migrantenbeleid (*Parl. St. Kamer* 1990-91, nr. 1314/72-3; Koninklijk Commissariaat voor het Migrantenbeleid, *Integratie(beleid): een werk van lange adem, Deel I, Bakens en eerste voorstellen*, 1989, 53; zie M. DE DECKER en M. SUYKERBUYK, *t.a.p.*, 290-291).

82 Artikel 11*bis* W.B.N. stelt dat de ouder zijn hoofdverblijf (nrs. 51-53) in België moet gehad hebben, zonder dit begrip verder te verduidelijken. In de rechtspraak wordt dit verder ingevuld.

Zo voldoet aan de wettelijke voorwaarden welke vereist zijn om hem toe te laten de verklaring af te leggen waarbij hij de toekenning van de Belgische nationaliteit aan zijn kinderen vordert: de ouder die 10 jaar voorlopig in België verblijft, als gevolg van een toelating tot verblijf voor de duur van de studies (Rb. Namen 10 februari 1993, *J.L.M.B.* 1993, 788, noot Chr. PANIER – betrokkene had studies van rechten en een licentie in het notariaat voltooid, bereidde een doctoraat in de rechten voor en was ingeschreven als stagiair aan de Brusselse balie. Dit vonnis werd in beroep bevestigd: Luik 20 september 1993, *J.L.M.B.* 1994, 170, *Pas.* 1992, II, 191 en *Rev. dr. étr.* 1993, 472, in dezelfde zin: Rb. Namen 10 februari 1993, *J.L.M.B.* 1993, 790).

Anders dan artikel 11 W.B.N. situeert artikel 11*bis* de periode waarin de ouders hun hoofdverblijf in België moeten hebben niet in een langere referentieperiode. De oplossing van artikel 11 W.B.N. laat toe dat de periode van hoofdverblijf onderbroken wordt (A. HEYVAERT en R. VANCRAENENBROECK, *a.w.*, art. 11*bis*-5 W.B.N.).

Voldoen eveneens aan de wettelijke voorwaarden om de verklaring af te leggen: ouders die 10 jaar in België hun socio-economische belangen hebben, ook al is één van de ouders een aantal keer naar het buitenland teruggekeerd om er zijn familie te bezoeken en les te geven (Luik 9 september 1997, *J.L.M.B.* 1997, 1567, *Rev. dr. étr.* 1997, 383, *T. Vreemd.* 1998, nr. 1-2, 54).

83 Het kind zelf dient geen instemming met de verwerving van de Belgische nationaliteit te geven.

DE PAGE en MASSON stellen dat het meer aangewezen zou zijn om de leeftijdslimiet op b.v. vijftien jaar te brengen en de instemming van het kind te vereisen (H. DE PAGE en J.-P. MASSON, *a.w.*, 221).

§ 2. Wie legt de verklaring af?

84 De verklaring wordt door beide echtgenoten gezamenlijk afgelegd wanneer de afstamming van het kind ten aanzien van beide vaststaat. De verklaring wordt ook door beide adoptanten afgelegd, indien het kind door twee personen is geadopteerd (art. 11*bis*, § 2, eerste lid W.B.N.).

Door te vereisen dat de verklaring door beide echtgenoten gezamenlijk moet worden afgelegd verschilt artikel 11*bis* W.B.N. van b.v. artikel 8, § 1, eerste lid, 2°, *b* W.B.N. (nrs. 65-66), waarbij het volstaat dat een van de ouders de verklaring aflegt. Tijdens de parlementaire voorbereiding heeft de Minister van Justitie getracht dit verschil te verantwoorden. De minister stelde dat het in het laatste geval ging om een Belgische ouder, terwijl in geval van toepassing van artikel 11*bis* W.B.N. dergelijke band met België niet bestond. De minister voegde hieraan toe dat het hier gaat om een belangrijke

handeling die de staat van de persoon betrof en dat door de gezamenlijke handtekening van beide ouders te vereisen kon worden vermeden dat familiale moeilijkheden het kind in een klimaat van openlijk cultureel conflict zouden doen leven (*Parl. St. Kamer* 1990-91, nr. 1314/7, 23).

85 Er is geen enkel beroep mogelijk tegen de weigering van één der ouders als ze beiden hun hoofdverblijf in België hebben, ook al zijn ze (feitelijk) gescheiden (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 204; M. LIÉNARD-LIGNY, *a.w.*, *Act. dr.* 1992, 780).

86 Op het beginsel dat beide ouders of beide adoptanten gezamenlijk de verklaring dienen af te leggen bestaan een aantal uitzonderingen.

87 Vooreerst volstaat de verklaring van één ouder indien één van de ouders of één van de adoptanten overleden is of zich in de onmogelijkheid bevindt zijn wil te kennen te geven of afwezig is verklaard (art. 11*bis*, § 2, tweede lid W.B.N.).

De onmogelijkheid om zijn wil te kennen te geven kan volgen uit de ontzetting uit de ouderlijke macht, de krankzinnigheid of de afwezigheid sedert enige tijd van een gekende verblijfplaats (Rb. Brussel 14 april 1999, *Rev. dr. étr.* 1999, 249 en *J. dr. jeun.* 1999, afl. 192, 44, noot B. VAN KEIRSILCK).

88 Wanneer de afstamming van het kind slechts ten aanzien van één ouder vaststaat of wanneer het kind slechts door één ouder is geadopteerd, wordt de verklaring door deze ouder of adoptant afgelegd. Is de adoptant evenwel de echtgenoot van de ouder, dan wordt de verklaring door beide belanghebbenden afgelegd (art. 11*bis*, § 2, derde lid W.B.N.).

89 Tot slot gelden bijzondere regels (nrs. 101-102) wanneer één ouder of adoptant geen hoofdverblijf in België meer heeft.

§ 3. Toezichtsmechanisme

90 Vooraleer de Belgische nationaliteit wordt toegekend op grond van een verklaring van de ouders(s) of adoptant(en) wordt een toezichtsmechanisme in werking gesteld. Men wordt maar Belg wanneer de verklaring vermeld en ingeschreven is in de akten van de burgerlijke stand, in voorkomend geval nadat bij een in kracht van gewijsde gegaan vonnis of arrest uitspraak is gedaan over het eventuele verzet van de procureur des Konings. De procureur kan zich tegen de toekenning van de Belgische nationaliteit verzetten wanneer de verklaring een ander oogmerk heeft dan het belang van het kind om zich de Belgische nationaliteit te zien toekennen (art. 11*bis*, § 3 W.B.N.).

Door de rechtbank moet enkel worden nagaan of de voorwaarden vervuld zijn en of dit in het belang is van het kind, zonder dat zij zich vragen hoeft te stellen over de eventuele 'kwelijke' gevolgen van de verwerving van de nationaliteit voor andere personen dan de verkrijger (Rb. Namen 10 februari 1993, *J.L.M.B.* 1993, 788, noot Chr. PANIER; bevestigd in beroep: Luik 20 september 1993, *J.L.M.B.* 1994, 170, *Pas.* 1992, II, 191 en *Rev. dr. étr.* 1993, 472, zie J. VERHELLEN, *a.w.*, *T.P.R.* 1998, 1379). Uit de parlementaire voorbereiding (*Parl. St. Kamer* 1990-91, nr. 1314/5, 2) blijkt dat de wetgever verzet wilde mogelijk maken wanneer de verklaring *uitsluitend* de belangen zou dienen van de

verklaarders (in dezelfde zin: Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 210 en Luik 13 juni 2000, *J.T.* 2001, 5-6). De Omzendbrief van 8 november 1991 betreffende wijziging van het Wetboek van de Belgische Nationaliteit (*B.S.* 7 december 1991) stelt in dat verband: "Om zich tegen de toekenning van de Belgische nationaliteit aan het kind te kunnen verzetten, zal de procureur des Konings moeten aantonen dat de verklaring een ander oogmerk heeft dan het belang van het kind. Tijdens de voorbereidende werkzaamheden werd gepreciseerd dat het kind geen slachtoffer van de daden van zijn ouders mocht worden noch daarvoor aansprakelijk worden gesteld. Omgekeerd heeft het weinig zin om van dit kind een instrument te maken waarmee de ouders andere oogmerken willen nastreven. Indien de aanvraag b.v. tot doel heeft een onwettig of frauduleus verblijf van de ouders te regulariseren, kan de procureur des Konings optreden en kan een rechterlijke beslissing worden genomen (zie *Parl. St.* Kamer 1990-91, nr. 1314/7, 30)". Het verzet van de procureur des Konings tegen de toekenning van de Belgische nationaliteit aan een moeder die het voorwerp uitmaakt van een uitwijzingsbevel is niet gegrond wanneer er uit geen enkel element van het dossier blijkt dat de moeder de verklaring uitsluitend of zelfs voornamelijk in haar eigen belang heeft gedaan (Rb. Nijvel 8 oktober 1998, *J.T.* 1999, 229).

§ 4. Procedure

91 De verklaring wordt afgelegd voor de ambtenaar van de burgerlijke stand van de hoofdverblijfplaats van het kind (art. 11*bis*, § 3, eerste lid W.B.N.).

Het W.B.N. voorziet niet expliciet in de mogelijkheid dat de procureur des Konings een negatief advies kan geven wanneer hij van oordeel zou zijn dat niet aan de grondvoorwaarden (nrs. 81-83) is voldaan (dezelfde lacune bestond tot voor de Wet van 1 maart 2000 in art. 12*bis* W.B.N. dat de verkrijging van de Belgische nationaliteit door nationaliteitsverklaring regelt; zie nr. 128). In de praktijk blijkt dat de ambtenaar van de burgerlijke stand nagaat of aan de grondvoorwaarden voldaan is en dat hij weigert de verklaring te ontvangen wanneer hij van oordeel is dat dit niet het geval is (E. MEULDERS, "Art. 11*bis*, 12*bis* en 16 van het Wetboek van Belgische Nationaliteit", *De Burg. St.* 1998, 550). Eddy MEULDERS stelt dat zowel enkele parketten als het Ministerie van Justitie ten onrechte van mening zijn dat wanneer de ambtenaar van de burgerlijke stand van oordeel is dat aan één der grondvoorwaarden niet is voldaan, hij toch de verklaring zou moeten ontvangen en ze samen met een nota waarin hij zijn opmerkingen vermeldt, zou moeten overmaken aan het parket (E. MEULDERS, *a.w.*, *De Burg. St.* 1998, 550-551).

92 De ambtenaar van de burgerlijke stand maakt onmiddellijk een afschrift van de verklaring over aan het parket van de rechtbank van eerste aanleg van het rechtsgebied. De procureur des Konings geeft hiervan onverwijld ontvangstmelding (art. 11*bis*, § 3, eerste lid).

Er is in geen enkele sanctie voorzien ingeval er een zekere termijn verstrijkt tussen de 'onmiddellijke' overzending door de ambtenaar van de burgerlijke stand en de onverwijldde ontvangstmelding door het openbaar ministerie (Luik 20 september 1993, *J.L.M.B.* 1994, 170, *Pas.* 1992, II, 191 en *Rev. dr. étr.* 1993, 472).

93 De procureur kan zich, binnen een termijn van een maand te rekenen vanaf de ontvangstmelding, verzetten omwille van de hiervoor (nr. 90) aangegeven reden (art. 11*bis*, § 3, tweede lid).

Op deze termijn zijn de artikelen 48 tot 57 van het Gerechtelijk Wetboek van toepassing (zie over art. 54: Rb. Brussel 5 februari 1997, *J.L.M.B.* 1997, 1048).

94 In het geval de procureur des Konings geen verzet aantekent, stuurt hij een attest in die zin naar de ambtenaar van de burgerlijke stand. De verklaring wordt onmiddellijk ingeschreven in het register van de geboorteakten of in het aanvullend register of in een bijzonder in het tweevoud gehouden register en vermeld op de kant van de geboorteakte die in België wordt opgemaakt of overgeschreven. Ook indien er geen antwoord van de procureur komt (bij ontstentenis van verzet of verzending van een attest dat er geen verzet werd aangetekend) binnen de voorziene termijn van een maand volgend op de ontvangstbevestiging, wordt de verklaring op bovenvermelde wijze ingeschreven en vermeld (art. 11*bis*, § 3, derde en vierde lid en 22, § 4 W.B.N.).

95 In het geval de procureur wel verzet aantekent, wordt de met redenen omklede akte van verzet aan de ambtenaar van de burgerlijke stand en bij een ter post aangetekende brief aan de verklaarder(s) betekend (art. 11*bis*, § 4, eerste lid). Alle dagvaardingen en kennisgevingen gebeuren langs de administratieve weg (art. 11*bis*, § 4, derde lid).

96 De rechtbank van eerste aanleg doet, na de verklaarder(s) te hebben opgeroepen of gehoord, uitspraak over de gegrondheid van het verzet, bij een met redenen omklede beslissing (art. 11*bis*, § 4, tweede lid, eerste en tweede zin).

97 De verklaarder(s) wordt in kennis gesteld van de beslissing door toedoen van de procureur des Konings (art. 11*bis*, § 4, tweede lid, derde zin).

98 Een beroepsprocedure staat open voor de belanghebbende en voor de procureur des Konings, dit binnen een termijn van vijftien dagen na de kennisgeving. Het hoger beroep wordt bij verzoekschrift gericht aan het hof van beroep. Na het advies van de procureur-generaal te hebben ingewonnen en de belanghebbende te hebben gehoord of opgeroepen, doet het hof uitspraak. Het beschikkend gedeelte van deze beslissing, wordt aan de ambtenaar van de burgerlijke stand gezonden, die de verklaring zal inschrijven (art. 11*bis*, § 5).

Het ligt voor de hand dat het arrest aan de verklaarder(s) moet worden betekend, hoewel het W.B.N. dit niet uitdrukkelijk voorziet. Het W.B.N. voorziet ook niet expliciet in de mogelijkheid om cassatieberoep in te stellen maar dit is mogelijk krachtens de gemeenrechtelijke regels van gerechtelijk recht (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 212 en A. HEYVAERT en R. VANCRAENENBROECK, *a.w.*, art. 11*bis*-11 W.B.N.).

99 Het beschikkend gedeelte van de “onherroepelijke beslissing” waarbij het verzet wordt opgeheven, wordt door toedoen van het openbaar ministerie aan de ambtenaar van de burgerlijke stand gezonden. De verklaring wordt onmiddellijk ingeschreven en vermeld op de kant van de geboorteakte die in België wordt opgemaakt of overgeschreven (art. 11*bis*, § 5 W.B.N.).

Met een “onherroepelijke beslissing” bedoelt de wetgever een in kracht van gewijsde gegaan vonnis of arrest (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 213).

100 De ambtenaar van de burgerlijke stand geeft de perso(o)n(en) die een verklaring hebben afgelegd kennis van de inschrijving. Vanaf het moment van de inschrijving heeft de verklaring gevolg (art. 11*bis*, § 6 W.B.N.).

§ 5. Ouder of adoptant heeft geen hoofdverblijf meer in België

101 Wanneer een ouder of adoptant zijn hoofdverblijf niet meer in België heeft, maar in de toekenning van de Belgische nationaliteit toestemt, volstaat de verklaring van de andere ouder of adoptant (art. 11*bis*, § 2, tweede lid W.B.N.). De wet bepaalt niet hoe de akte van toestemming van de ouder die niet in België verblijft, moet worden opgemaakt.

Volgens de Omzendbrief van 8 november 1991 (*B.S.* 7 december 1991) kan de toestemming van de ouder of adoptant die zijn hoofdverblijf niet meer in België heeft, naar analogie met de toestemming tot erkenning van vaderszijde, gegeven worden hetzij in de verklaringsakte zelf, hetzij in een afzonderlijke akte die is opgemaakt door een notaris of door de ambtenaar van de burgerlijke stand die de verklaring ontvangt. De omzendbrief stelt verder dat de akte van toestemming in het buitenland kan worden ontvangen door het hoofd van de Belgische diplomatieke zending of consulaire post in wiens ambtsgebied de toestemmende ouder of adoptant zijn hoofdverblijf heeft.

Daar de wet niet bepaalt hoe de toestemming moet worden gegeven voegt de omzendbrief voorwaarden aan de wet toe, waaraan geen enkele dwingende kracht kan worden toegekend (M. LIÉNARD-LIGNY, "Jurisprudence belge de droit international privé-nationalité et relations familiales 1990-1994 – choix de décisions", *B.T.I.R.* 1995/2, 695-696 en A. HEYVAERT en R. VANCRAENENBROECK, *a.w.*, art. 11*bis*-7 W.B.N.).

Het Hof van Beroep te Luik stelde dat de toestemming op geldige wijze te kennen kan worden gegeven in een onderhandse akte, die vervolgens wordt geacteerd door de Belgische ambassadeur in het land waar de toestemmende ouder zijn hoofdverblijf heeft (Luik 20 september 1993, *J.L.M.B.* 1994, 170, *Pas.* 1992, II, 191 en *Rev. dr. étr.* 1993, 472).

102 Wanneer de ouder of adoptant die zijn hoofdverblijf niet meer in België heeft geen toestemming voor de toekenning van de Belgische nationaliteit wil verlenen, voorziet artikel 11*bis*, § 7 W.B.N. in een specifieke procedure waardoor de andere ouder of adoptant alleen de verklaring kan afleggen voor de ambtenaar van de burgerlijke stand van de hoofdverblijfplaats van het kind.

De ambtenaar van de burgerlijke stand maakt die verklaring onverwijld over aan het parket van de rechtbank van eerste aanleg van het rechtsgebied. De procureur des Konings maakt hiervan onmiddellijk een akte op. Op advies van de procureur des Konings en na de ouders of de adoptanten te hebben opgeroepen of gehoord, doet de rechtbank van eerste aanleg uitspraak over de inwilliging van de verklaring, bij een met redenen beklede beslissing. De verklaring wordt ingewilligd indien de rechtbank de weigering tot toestemming een misbruik acht te zijn en indien de verklaring geen ander oogmerk heeft dan het belang van het kind om zich de Belgische nationaliteit te zien toekennen. De ouders of de adoptanten worden in kennis gesteld van deze beslissing. Een beroepsprocedure staat voor hen en voor de procureur des Konings open, dit binnen een termijn van vijftien dagen na de kennisgeving. Het hoger beroep wordt bij verzoekschrift gericht aan het hof van beroep. De dagvaardingen en kennisgevingen gebeuren langs de administratieve weg. Na het advies van de procureur-generaal te hebben ingewonnen en de ouders of de adoptanten te hebben gehoord of opgeroepen, doet het hof uitspraak. Het beschikkend gedeelte van deze beslissing vermeldt de volledige identiteit van het kind en wordt aan de ambtenaar van de burgerlijke stand gezonden, die de verklaring dan dient over te schrijven. Vanaf het moment van de overschrijving heeft de verklaring gevolg.

HOOFDSTUK V

**TOEKENNING VAN DE BELGISCHE NATIONALITEIT ALS
GEZAMENLIJK GEVOLG VAN EEN AKTE VAN VERKRIJGING**

103 Bij vrijwillige verkrijging of herkrijging van de Belgische nationaliteit door een ouder of een adoptant die het gezag uitoefent over een kind dat de leeftijd van achttien jaar niet bereikt heeft of niet ontvoegd is voor deze leeftijd, wordt aan het kind de Belgische nationaliteit toegekend (art. 12 W.B.N.). Indien deze kinderen dit wensen, kunnen ze met toepassing van artikel 22, § 1, 2° W.B.N. vanaf 18 jarige-leeftijd afstand doen van de Belgische nationaliteit, op voorwaarde dat ze hierdoor niet staatloos worden (nr. 213).

CLOSSET meent dat doordat artikel 12 W.B.N. geen betrekking heeft op de gevallen van *toekenning* van Belgische nationaliteit een situatie kan ontstaan die strijdig is met de *ratio legis* van het W.B.N. Zo zal in de veronderstelling dat de afstamming van een minderjarige vreemdeling ten aanzien van een Belgische ouder komt vast te staan ná de geboorte van diens eigen kind, dit kind, in tegenstelling tot zijn vader, geen Belg zijn (CH.-L. CLOSSET, *a.w.*, 172-173).

TITEL III

VERKRIJGING VAN DE BELGISCHE NATIONALITEIT

HOOFDSTUK I ALGEMEEN

104 In beginsel zal het verkrijgen van de Belgische nationaliteit maar zin hebben voor personen aan wie deze nationaliteit niet is toegekend.

Nochtans kan het soms voorkomen dat iemand die reeds de Belgische nationaliteit bezit, toch een procedure van nationaliteitsverkrijging aanwendt. In de rechtspraak (Rb. Namen 6 januari 1986, *J.T.* 1987, 272; zie A. HEYVAERT en R. VANCRAENENBROECK, *a.w.*, art. 16-5 W.B.N.) deed zich het geval voor van een vrouw die de Belgische nationaliteit had verkregen door haar huwelijk met een Belg vóór de invoering van het W.B.N., zodat haar kinderen uit een vorig huwelijk met een vreemdeling de Belgische nationaliteit niet hadden verkregen. Door haar toe te laten de procedure van de nationaliteitsverklaring aan te wenden, werd aan deze kinderen alsnog de Belgische nationaliteit toegekend met toepassing van artikel 12 W.B.N. (nr. 103).

105 Er zijn drie procedures van nationaliteitsverkrijging, nl. de nationaliteitsverklaring, de nationaliteitskeuze en de naturalisatie. Artikel 8, eerste lid van de Grondwet bepaalt dat “de staat van Belg wordt verkregen, behouden en verloren volgens de regelen bij de burgerlijke wet gesteld”. Artikel 9 van de Grondwet stelt dat “naturalisatie wordt verleend door de federale wetgevende macht”. Traditioneel wordt aangenomen dat, met uitzondering van de naturalisatie, de verkrijging van de Belgische nationaliteit in alle andere gevallen een door de “burgerlijke” wet geregeld recht is, in de zin van artikel 8, eerste lid van de Grondwet. De verkrijging van de Belgische nationaliteit door nationaliteitsverklaring of nationaliteitskeuze is een subjectief recht voor wie de voorwaarden vervult en betwistingen hierover worden beslecht door de hoven en rechtbanken van de rechterlijke orde (R.v.St., afd. wetg., 21 september 1998, *Parl. St. Kamer* 1997-98, nr. 1334/7, 12). Daartegenover wordt de in artikel 9 van de Grondwet bedoelde naturalisatie niet opgevat als recht, maar als een gunst, waarover de federale wetgevende macht een soevereine beslissingsbevoegdheid heeft (Arbitragehof nr. 75/98, 24 juni 1998, *B.S.* 7 juli 1998, *Rev. dr. étr.* 1998, nr. 99, 317, noot D. RENDERS en *J.T.* 1998, 710, nr. 184).

LOUIS meent dat de opvatting volgens dewelke de naturalisatie een gunst is moeilijk te verzoenen valt met het feit dat artikel 9 van de Grondwet opgenomen is in titel II van de Grondwet, waarvan het opschrift luidt: “De Belgen en hun rechten” (B. LOUIS, *a.w.*, *A.P.T.* 1999, 152 en 166). Daartegen kan – naast het adagium *rubrica non est lex* – worden ingebracht dat artikel 9 van de Grondwet eerder betrekking heeft op het eerste deel van het opschrift (“De Belgen”) dan op het tweede (“... en hun rechten”), waarop de artikelen 10 tot 32 betrekking hebben.

106 De opdeling van de vormen van nationaliteitsverkrijging in enerzijds de procedures van nationaliteitsverklaring en nationaliteitskeuze, die subjectieve rechten uitmaken die onder de toezichtbevoegdheid van de rechter zijn geplaatst, en anderzijds de procedure van de naturalisatie, die een gunst uitmaakt waarover de wetgevende macht oordeelt, paste traditioneel in een meer algemene rangschikking die van de drie procedures van nationaliteitsverkrijging werd gemaakt. De logica was dat hoe intenser de band van de aanvrager met België

werd geacht, hoe eenvoudiger en korter de te volgen weg voor het verkrijgen van de Belgische nationaliteit was (*Parl. St. Kamer* 1997-98, nr. 1334/11, 13; zie ook CENTRUM VOOR GELIJKHEID VAN KANSEN EN VOOR RACISMEBESTRIJDING, *Jaarverslag* 1995, 123 en *Jaarverslag* 1996, 105). Bij het opstellen van de artikelen 8, eerste lid en 9 van de Grondwet werd de opvatting gehuldigd dat de vrijwillige verkrijging van de nationaliteit, op aanvraag of door nationaliteitskeuze, een hoofdprocedure is, en de naturalisatie een bijkomende procedure, die openstaat voor degenen die op de eerste vorm van verkrijging geen aanspraak kunnen maken (*R.v.St.*, afd. wetg., 10 november 1999, *Parl. St. Kamer* 1999-2000, nrs. 292/1 en 293/1, 42). In die gedachtegang zijn de nationaliteitsverklaring en de nationaliteitskeuze wijzen van vrijwillige verkrijging van de nationaliteit die alleen gelden voor degenen ten aanzien van wie de wet ervan uitgaat dat ze door hun geboorte, hun afstamming of, gewoon, hun verblijf, nauwe banden met België hebben. Om deze redenen kent de wet hen een subjectief recht op verkrijging van de Belgische nationaliteit toe. Degenen die, doordat ze zich niet op deze banden kunnen beroepen, de Belgische nationaliteit wensen te verkrijgen, kunnen de Kamer van volksvertegenwoordigers verzoeken om hun bij wijze van gunst de naturalisatie toe te kennen (*t.a.p.*, 40).

In het W.B.N. van vóór de wijziging door de Wet van 1 maart 2000 was de procedure van de nationaliteitsverklaring de eenvoudigste. De termijn om advies te verlenen voor het parket bedroeg een maand en er werd enkel op toegezien dat er geen beletsel was wegens gewichtige feiten, eigen aan de persoon. Bij de procedure van de nationaliteitskeuze bedroeg de termijn om advies te verlenen voor het parket twee maanden en werd niet alleen toegezien op voornoemde gewichtige feiten, maar ook op de vraag of er redenen waren om te oordelen dat de integratiewil van de belanghebbende onvoldoende was. De naturalisatie werd als de zwaarste procedure aanzien. De Kamer won adviezen in zowel met betrekking tot de eventuele gewichtige feiten als met betrekking tot de integratiewil van de aanvrager.

107 De Wet van 22 december 1998 tot wijziging van het Wetboek van de Belgische Nationaliteit wat de naturalisatieprocedure betreft (*B.S.* 6 maart 1999) heeft de hiervoren beschreven traditionele opdeling van de procedures van nationaliteitsverkrijging voor een eerste keer doorkruist, door te bepalen dat zowel in geval van nationaliteitskeuze als in geval van nationaliteitsverklaring bij een negatief advies van het parket het dossier voortaan wordt overgemaakt aan de Kamer van volksvertegenwoordigers, die uitspraak ten gronde doet, tenzij de betrokkene uitdrukkelijk de wens te kennen geeft dat de rechtbank van eerste aanleg zich uitspreekt (M. VAN DE PUTTE, "Gemakkelijker Belg worden? De jongste wijzigingen van de Belgische nationaliteitswetgeving", *Kultuurleven* 1999, nr. 1, 62-65 en C. GUILLAIN en A. VAN ACKERE, "La modification des procédures d'acquisition de la nationalité belge par la loi du 22 décembre 1998", *Rev. dr. étr.* 1999, 504). De procedure van nationaliteitsverklaring en nationaliteitskeuze die voorheen strikt gerechtelijke procedures waren, hebben nu een 'gemengd' karakter, in de mate dat ze bij een negatief advies van het parket worden omgezet in een naturalisatieprocedure voor de Kamer van volksvertegenwoordigers, dan wel een gerechtelijke procedure blijven wanneer de betrokkene hier uitdrukkelijk om verzoekt (B. RENAULD, "La loi du 22 décembre 1998 sur la nationalité belge: une

réforme partielle et contrastée”, *Rev. b. dr. const.* 1999, 139). Tijdens de parlementaire voorbereiding werd gesteld dat de procedures van nationaliteitskeuze en nationaliteitsverklaring versoepeld, versneld en vereenvoudigd zouden worden door ze bij een negatief advies van het parket om te vormen tot een procedure van naturalisatieaanvraag (*Parl. St.* Kamer 1997-98, nr. 1334/7, 5).

Ten gevolge van de Wet van 22 december 1998 wordt wat in de aanvang een procedure tot erkenning van een subjectief recht is, bij een negatief advies van het parket, omgezet in een procedure voor het bekomen van de gunst van de naturalisatie door de Kamer van volksvertegenwoordigers, tenzij de betrokkene uitdrukkelijk de beslechting door de rechter vraagt (nrs. 135-137). Deze laatste mogelijkheid om het karakter van de procedure als erkenning van een subjectief recht te behouden, werd in de wet toegevoegd nadat de afdeling wetgeving van de Raad van State in zijn advies had opgemerkt dat anders het negatieve advies van het parket als het ware tot gevolg zou hebben om de betrokkene een recht te ontzeggen (R.v.St., afd. wetg., 21 september 1998, *Parl. St.* Kamer 1997-98, nr. 1334/7, 12). Het minste wat men kan zeggen is dat de wetgever voor een originele nieuwigheid heeft gezorgd door met betrekking tot een betwisting over een subjectief recht aan de betrokkene de keuze te geven tussen een beslechting door de rechtbank of een beslissing van het parlement en door bij een negatief advies van het parket zelfs de principiële voorrang te geven aan de omzetting van een procedure tot erkenning van een subjectief recht in een procedure tot het bekomen van een gunst. Het feit dat over de aanvraag van diegene die de Belgische nationaliteit wil bekomen door nationaliteitsverklaring of nationaliteitskeuze bij een negatief advies van het parket voortaan in beginsel uitspraak wordt gedaan door volksvertegenwoordigers die de publieke opinie vertegenwoordigen, laat, zoals RENAULD het heeft uitgedrukt “le commentateur perplexe” (B. RENAULD, *a.w.*, *Rev. b. dr. const.* 1999, 146). Kamerlid BORGINON meende dat de procedure van de omzetting in strijd is met artikel 6 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (nr. 109) omdat de Kamer niet onpartijdig is (*Parl. St.* Kamer 1997-98, nr. 1334/11, 50).

De ingestelde regeling heeft een zeer hybride karakter (zie B. LOUIS, *a.w.*, *A.P.T.* 1999, 166). Enerzijds wordt in de wet gesteld dat wanneer het parket bij procedures van nationaliteitsverklaring en nationaliteitskeuze een negatief advies geeft, de verzending van het dossier van de belanghebbende aan de Kamer van volksvertegenwoordigers “als naturalisatieaanvraag geldt” (art. 12bis, § 3, derde lid en art. 15, § 3, derde lid W.B.N.; nrs. 137 en 158). Bij de behandeling van een naturalisatieaanvraag is de Kamer niet gebonden door de waarborgen van de jurisdictionele geschillenbeslechting (nr. 185). Anderzijds geeft de wet aan de belanghebbende wiens procedure van nationaliteitsverklaring of nationaliteitskeuze is omgezet in een naturalisatieprocedure de mogelijkheid om bij de griffie van de Kamer van volksvertegenwoordigers een “memorie van antwoord” in te dienen (art. 12bis, § 3, tweede lid, art. 15, § 3, tweede lid, en art. 21, § 4, tweede en derde lid W.B.N.; nrs. 136 en 158).

108 De Wet van 1 maart 2000 heeft de traditionele opdeling van de procedures van nationaliteitsverkrijging verder doorbroken door enerzijds ten aanzien van de drie procedures enkel te gewagen van hetzelfde criterium van toezicht, met name de gewichtige feiten, en door anderzijds de procedures van nationaliteitsverklaring en nationaliteitskeuze gelijk te schakelen.

Zowel voor de procedure van nationaliteitsverklaring als voor de procedure van nationaliteitskeuze beschikt het parket nu over een termijn van een maand om advies uit te brengen (nr. 133 en 158).

Het oorspronkelijke regeringsontwerp stelde de meerderjarige vreemdeling die sedert ten minste vijf jaar zijn hoofdverblijfplaats in België had gevestigd in staat de Belgische nationaliteit te verwerven hetzij door nationaliteitsverklaring, hetzij door naturalisatie. De Raad van State merkte hierbij op dat dit inging tegen de opvatting dat de vrijwillige verkrijging van de nationaliteit een hoofdprocedure is en de naturalisatie een bijkomende procedure (R.v.St., afd. wetg., 10 november 1999, *Parl. St.* Kamer 1999-2000, nrs. 292/1 en 293/1, 42; zie nr. 106). Als gevolg van deze opmerking wordt in de Wet van 1 maart 2000 een onderscheid gemaakt tussen de toegangsvoorwaarden voor de procedure

van nationaliteitsverklaring (nrs. 111-116) en de toegangsvoorwaarden voor naturalisatie (nrs. 191-193). Volgens de parlementaire voorbereiding werd het onderscheid in toegangsvoorwaarden doorgevoerd "rekening houdend met de coherentie van het Wetboek van de Belgische Nationaliteit waarbij de procedure des te eenvoudiger is naarmate de band met België groter is" (*Parl. St. Kamer 1999-2000*, nr. 292/7, verslag namens de Commissie voor de justitie, 6).

109 Op internationaal vlak wordt ernaar gestreefd dat de beslissingen inzake het verkrijgen van de nationaliteit schriftelijk met redenen zouden worden omkleed en dat er zou worden voorzien in de mogelijkheid van administratieve of rechterlijke toetsing van dergelijke beslissingen (art. 11 en 12 van het op 6 november 1997 te Straatsburg gesloten Europees Verdrag inzake nationaliteit, dat door België niet werd geratificeerd (nr. 22), *Rev. dr. étr.* 1998, 118). In de rechtsleer heeft met name RENAULD gesuggereerd om de procedure van de naturalisatie, waarbij niet-gemotiveerde beslissingen worden genomen die niet vatbaar zijn voor beroep, zoniet af te schaffen dan toch zoveel mogelijk te beperken (B. RENAULD, *a.w.*, *Rev. b. dr. const.* 1997, 262-263).

Voor JESSURUN D'OLIVEIRA maakt de in artikel 11 van het Europees Verdrag inzake nationaliteit voorziene motiveringsplicht voor landen waar naturalisatie bij wet plaatsvindt de anomalie zichtbaar van individuele besluiten die ingekleed zijn in formele wetgeving: bij de inhoud past motiveringsplicht, en passen ook andere beginselen van behoorlijk bestuur, bij de vorm niet zonder meer. Dezelfde auteur wijst er ook op dat het door artikel 12 voorziene recht op een beroepsinstantie vooral interessant is voor landen zoals België waar naturalisatie bij wet plaatsvindt (H.U. JESSURUN D'OLIVEIRA, *a.w.*, *Trends in het nationaliteitsrecht. Nationaal en internationaal*, Den Haag, Sdu, 1998, 43).

Bij de parlementaire voorbereiding van de Wet van 22 december 1998 meende Kamerlid BORGINON dat de omzetting van de procedures van nationaliteitsverklaring en nationaliteitskeuze in een naturalisatieprocedure in strijd is met artikel 6 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (nr. 107; *Parl. St. Kamer 1997-98*, nr. 1334/11, 50 en C. GUILLAIN en A. VAN ACKERE, *a.w.*, *Rev. dr. étr.* 1999, 505). Daarop stelde de Minister van Justitie dat geschillen met betrekking tot de nationaliteit geen "burgerlijke rechten" in de zin van artikel 6, § 1 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens betreffen (*Parl. St. Kamer 1997-98*, nr. 1334/11, 59 met verwijzing naar A. ALEN, *Handboek*, 552). JESSURUN D'OLIVEIRA meent echter dat de neiging van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens om dit begrip ruim te interpreteren ertoe zou kunnen leiden ook de nationaliteit daaronder te begrijpen, zeker als andere burgerlijke rechten en plichten van het hebben van een nationaliteit afhankelijk worden gesteld (H.U. JESSURUN D'OLIVEIRA, *a.w.*, *Trends in het nationaliteitsrecht. Nationaal en internationaal*, Den Haag, Sdu, 1998, 42).

110 Ondanks het feit dat de afdeling wetgeving van de Raad van State uitdrukkelijk de aandacht heeft gevestigd op het op 6 november 1997 te Straatsburg gesloten Europees Verdrag inzake nationaliteit (R.v.St., afd. wetg., 21 september 1998, *Parl. St. Kamer 1997-98*, nr. 1334/7, 13, voetnoot 1 en R.v.St., afd. wetg., 8 oktober 1999, *Parl. St. Kamer 1999-2000*, nr. 292/1 en 293/1, 29, voetnoot 2) is de Belgische wetgever met de Wetten van 22 december 1998 en 1 maart 2000 de tegenovergestelde richting ingeslagen dan deze die door de internationale ontwikkelingen en door de rechtsleer werd gesuggereerd (zie B. LOUIS, *a.w.*, *A.P.T.* 1999, 166-167). De procedure voor het bekomen van de gunst van de naturalisatie werd tot de hoofdprocedure inzake de verkrijging van de nationaliteit gemaakt, niettegenstaande het feit dat de beslissingen van de Kamer terzake niet worden gemotiveerd (nr. 186) en dat er niet is voorzien in een administratieve of

waarachtige rechterlijke toetsing (over de bevoegdheid van het Arbitragehof, zie nr. 190).

Er is daarenboven herhaaldelijk, ook door de parlementsleden zelf, gewezen op het gevaar van dienstbetoon in hoofde van de leden van de kamercommissie voor naturalisaties (B. LOUIS, *a.w.*, A.P.T. 1999, 166).

HOOFDSTUK II

**VERKRIJGING VAN DE BELGISCHE NATIONALITEIT DOOR
NATIONALITEITSVERKLARING**

AFDELING I

GRONDVOORWAARDEN

111 De eerste grondvoorwaarde om van de procedure inzake nationaliteitsverklaring gebruik te kunnen maken is dat de aanvragende vreemdeling de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt (art. 12bis, § 1 W.B.N.).

Er is slechts sprake van een minimumleeftijd en niet van een maximumleeftijd. Voor de Wet van 1 maart 2000 gold tevens een maximumleeftijd, te weten 30 jaar. In de Omzendbrief van 8 november 1991 betreffende de wijziging van het Wetboek van de Belgische Nationaliteit (B.S. 7 december 1991) werd de leeftijdsgrens van 30 jaar om een verklaring af te leggen verantwoord door te verwijzen naar de leeftijdsgrens die voor de dienstplicht gold. Tijdens de parlementaire voorbereidingen van de Wet van 1 maart 2000 werd gesteld dat aangezien de legerdienst is afgeschaft, de opheffing van de maximumleeftijd van 30 jaar voor de hand ligt (*Parl. St. Senaat 1999-2000, nr. 308/3, verslag namens de Commissie voor de justitie, 17*).

112 Er zijn drie categorieën van vreemdelingen die de leeftijd van achttien jaar hebben bereikt die in aanmerking komen voor de procedure van nationaliteitsverklaring.

In het geval dat een persoon tegelijkertijd de voorwaarden vervult van de eerste (art. 12bis, § 1, 1° W.B.N.) en de derde categorie (art. 12bis, § 1, 3° W.B.N.) komt het aan hem toe om te kiezen voor de toepassing van de ene of de andere. De ambtenaar van de burgerlijke stand kan hem niet dwingen om zijn verklaring af te leggen op basis van artikel 12bis, § 1, 1° of artikel 12bis, § 1, 3° W.B.N. (Omsendbrief van 20 juli 2000 tot aanvulling van de Omzendbrief van 25 april 2000 inzake de Wet van 1 maart 2000 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de Belgische nationaliteit, B.S. 27 juli 2000, tweede uitgave).

GUILLAIN schrijft dat het door de Wet van 1 maart 2000 ingevoegde artikel 12bis, § 1 W.B.N. een discriminatie instelt. Een vreemdeling die in België geboren is uit een ouder met vreemde nationaliteit die nadien Belg is geworden komt niet aanmerking voor de procedure van nationaliteitsverklaring indien de betrokkene na zijn geboorte België heeft verlaten. De vreemdeling die in het buitenland geboren is komt er daarentegen wel voor in aanmerking (C. GUILLAIN, "La loi du 1er mars 2000 modifiant certaines dispositions relatives à la nationalité belge: un nouveau pas vers la citoyenneté", *Rev.dr.étr.* 2000, 251, voetnoot 9).

113 Een eerste categorie die in aanmerking komt voor de procedure van nationaliteitsverklaring is de in België geboren vreemdeling, die er sedert zijn geboorte zijn hoofdverblijf heeft (art. 12bis, § 1, 1° W.B.N.).

Net zoals in artikel 11bis W.B.N. (nr. 81) gaat het in deze eerste categorie om de allochtonen van de tweede generatie. De Wet van 13 juni 1991 (B.S. 3 september 1991) had de eenvoudige verklaring als nieuwe vorm van nationaliteitsverwerving voor de allochtonen van de tweede generatie geïntroduceerd, omwille van hun nauwe band met België. STOKX noemt het revolutionair dat de Wet van 1 maart 2000 de procedure van nationaliteitsverklaring heeft opengesteld voor twee nieuwe

categorieën (nrs. 114 en 115) waarvan de nauwe band met België amper nog bestaande is (R. STOKX, “De snel-Belg-wet of de Wet van 1 maart 2000 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de Belgische nationaliteit”, *Administratieve wegwijzer vreemdelingen-vluchtelingen-migranten, Actuele voorinformatie* 2000, nr. 72, 6).

114 De tweede categorie die in aanmerking komt voor de procedure van nationaliteitsverklaring is de in het buitenland geboren vreemdeling van wie een ouder op het tijdstip van de verklaring de Belgische nationaliteit bezit (art. 12bis, § 1, 2° W.B.N.).

De invoering van deze bepaling door de Wet van 1 maart 2000 had tot doel de in het buitenland verblijvende meerderjarige kinderen aanspraak te laten maken op de Belgische nationaliteit door verklaring. Dit roept de vraag op of een ruimhartig nationaliteitsrecht in specifieke omstandigheden tot een ruimhartig toelatingsbeleid kan leiden. FOGLETS heeft erop gewezen dat artikel 12bis, § 1, 2° W.B.N. betekent dat telkens als in België aan een vreemdeling de Belgische nationaliteit wordt toegekend ook een subjectief recht ontstaat voor de kinderen die in het buitenland verblijven en de leeftijd van achttien jaar hebben bereikt om de Belgische nationaliteit te verkrijgen. Deze auteur schrijft: “Zo ontstaat een soort “cascade”-effect: via de naturalisatie krijgen meerderjarige vreemdelingen, ook zij die in België tot nog toe geen verblijfsrecht hadden, de Belgische nationaliteit (...). Sloganesk samengevat, zou men kunnen stellen dat voortaan naturalisatie, onder omstandigheden weliswaar, tot verblijfsrecht leidt, en niet – zoals men zou verwachten – andersom (M.-C. FOGLETS, “Een nieuw nationaliteitsrecht? De Wet van 1 maart 2000 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de Belgische nationaliteit”, *R.W.* 2000-01, 1158).

Bij de parlementaire voorbereiding van de Wet van 1 maart 2000 werd gesteld dat de toepassing van artikel 12bis, § 1, 2° W.B.N. vereist dat de betrokkene zich persoonlijk aanbiedt bij de ambtenaar van de burgerlijke stand, zodat hij over de nodige reisdocumenten moet beschikken (*Parl. St. Kamer* 1999-2000, nr. 292/7, verslag namens de Commissie voor de justitie, 125).

De voorwaarde vertoont een gelijkenis met de nationaliteitskeuze die in artikel 13, 2° W.B.N. is voorzien voor het in het buitenland geboren kind van wie een adoptant, op het tijdstip van de verklaring de Belgische nationaliteit bezit (nr. 141).

Het verschil tussen beide categorieën ligt hierin dat de meerderjarige in het buitenland geboren vreemdeling, van wie een ouder op het tijdstip van de verklaring de Belgische nationaliteit bezit, anders dan deze in het buitenland geboren vreemdeling, van wie een adoptant op het tijdstip van de verklaring de Belgische nationaliteit bezit, niet onderworpen is aan de bijkomende voorwaarden inzake maximumleeftijd (tweeëntwintig jaar) en inzake de duur van het hoofdverblijf (*Parl. St. Kamer* 1999-2000, nr. 292/7, verslag namens de Commissie voor de justitie, 7 en *Parl. St. Kamer* 1999-2000, nrs. 292/1 en 293/1, memorie van toelichting, 9). Volgens de memorie van toelichting bij het ontwerp dat de Wet van 1 maart 2000 is geworden was een volledige gelijkschakeling tussen beide categorieën niet aangewezen omdat er kan worden gevreesd voor misbruiken en ontduiking van de procedure als de gewone adoptie, tijdens de meerderjarigheid, door een Belg, de geadopteerde vreemdeling de mogelijkheid zou bieden om Belg te worden door nationaliteitsverklaring (*Parl. St. Kamer* 1999-2000, nrs. 292/1 en 293/1, 10). RENAULD bekritiseert de door de Wet van 1 maart 2000 ingevoerde verschillende behandelingen naargelang de afstamming van een Belg biologisch of adoptief is. Volgens haar was beter aan de doelstelling van de regering tegemoet gekomen door personen die tijdens hun meerderjarigheid geadopteerd zijn uit te sluiten van het voordeel van artikel 12bis, waarin voor het overige geen onderscheid zou worden gemaakt tussen biologische en adoptieve afstamming (B. RENAULD, *a.w.*, *Rev. b. dr. const.* 2000, 46-47).

115 De derde categorie die in aanmerking komt voor de procedure van nationaliteitsverklaring is de vreemdeling die sedert ten minste zeven jaar zijn hoofdverblijf in België heeft gevestigd en die, op het tijdstip van de verklaring in het bezit is van een machtiging of toelating tot verblijf van onbeperkte duur of van een vestigingsvergunning (art. 12bis, § 1, 3° W.B.N.).

Voor de toepassing van de derde categorie is de geboorteplaats van de betrokkene (in België of in het buitenland) van geen belang (Omzendbrief van 20 juli 2000, *B.S.* 27 juli 2000, tweede uitgave).

De vereiste dat de vreemdeling op het tijdstip van de verklaring in het bezit moet zijn van een machtiging of toelating tot verblijf van onbepaalde duur of van een vestigingsvergunning was bedoeld om te verhinderen dat personen die de toelating kregen tot een verblijf beperkt in de tijd wegens de aard van hun bezigheden (b.v. studenten en personeel dat tijdelijk wordt gedetacheerd door een buitenlandse onderneming), of wegens de reden van hun verblijf (b.v. asielzoekers) Belg zouden kunnen worden door nationaliteitsverklaring (*Parl. St. Kamer* 1999-2000, nrs. 292/1 en 293/1, memorie van toelichting, 10). De procedure inzake nationaliteitsverklaring staat open voor diplomaten, zakenmensen en studenten uit het buitenland indien ze aan de wettelijke voorwaarden voldoen (*Parl. St. Senaat* 1999-2000, nr. 308/3, verslag namens de Commissie voor de justitie, 16), en ze dus met name voldoen aan de voorwaarde dat ze op het ogenblik van de verklaring gemachtigd zijn tot een verblijf van onbepaalde duur in België. Voor het beoordelen van de voorwaarde dat de aanvrager sedert ten minste zeven jaar op wettelijke wijze in België moet verblijven, worden ook voorlopige verblijfsvergunningen in aanmerking genomen (*Parl. St. Kamer* 1999-2000, nrs. 292/1 en 293/1, memorie van toelichting, 10-11).

116 Wat de voor de eerste en de derde categorie gestelde voorwaarde betreft om respectievelijk sedert de geboorte en sedert ten minste zeven jaar in België zijn hoofdverblijfplaats gehad te hebben, wordt verwezen naar wat eerder over dit begrip werd gezegd (zie boven, nrs. 51-53).

Bepaalde rechtsleer meent dat een hoofdverblijf in België niet doorbroken wordt door verblijf in het buitenland om beroepsredenen of omwille van studies, zelfs al heeft de betrokkene niet het behoud van zijn inschrijving in de bevolkingsregisters gevraagd (M. LIÉNARD-LIGNY, *a.w.*, *Act. dr.* 1992, 783). Een strengere toepassing van de aan de eerste categorie (nr. 113) opgelegde voorwaarde van het onafgebroken verblijf is terug te vinden in andere rechtsleer (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 219-220) en in bepaalde rechtspraak (Antwerpen 12 januari 2000, *A.J.T.* 2000-01, 147-148 en Brussel 19 oktober 1995, *A.J.T.* 1995-96, 311, noot K. LAMBEIN en W. WAUTERS). In dit laatste geval werd het verzoek tot verkrijging van de Belgische nationaliteit, ingediend door een in België geboren en gedomicilieerde Turk, afgewezen omdat hij hier niet onafgebroken verbleef. Betrokkene had zijn middelbare en hogere studies in Turkije gedaan en was aldus 14 jaar afwezig geweest. Hij was nochtans al deze tijd bij zijn ouders in België gedomicilieerd gebleven en kwam elke vakantie en na zijn studies naar België terug. (In andere zin: Rb. Brussel 14 juni 1995, *T. Vreemd.* 1997, 78, noot – een lang verblijf in het buitenland omwille van studies vormt niet noodzakelijkerwijze een onderbreking van het hoofdverblijf; Rb. Brussel 2 februari 1994, *T. Vreemd.* 1997, 46, noot – verblijf in het buitenland van drie jaar om een vorming te volgen, terwijl de inschrijving in de gemeente behouden bleef en elke vakantie in België werd doorgebracht).

AFDELING II

TOEZICHTSMECHANISME

117 Met betrekking tot het verkrijgen van de Belgische nationaliteit door een nationaliteitsverklaring voorziet het W.B.N. in een toezichtsmechanisme. De procureur des Konings kan een negatief advies uitbrengen inzake de verkrijging van de Belgische nationaliteit wanneer de grondvoorwaarden niet zijn vervuld of wanneer er een beletsel is wegens gewichtige feiten, eigen aan de persoon (art. 12bis, § 2, derde lid W.B.N.).

118 Uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat het, om te kunnen gewagen van ernstige feiten, eigen aan de persoon moet gaan om (1) feiten (2) uit de sfeer van de delinquentie die (3) een zwaarwegend of gewichtig karakter hebben en (4) eigen zijn aan de persoon, zodat zij een beletsel vormen voor het verkrijgen van de nationaliteit.

119 Enkel concrete feiten kunnen een beletsel vormen, en niet de subjectieve beoordeling van bepaalde gedragingen.

E. SLUYS daarentegen stelt dat ook "*asociaal gedrag (b.v. louter vegeteren op de sociale voorzieningen van de beschermingsstaat)*" beschouwd zou kunnen worden als een gewichtig feit (E. SLUYS, "Het gerechtelijk toezicht op de nationaliteitskeuze", *T.P.R.* 1991, 1104).

120 Worden als feiten uit de sfeer van de delinquentie aanzien: inbreuken op de veiligheid van de Staat; terroristische activiteiten en spionage; strafrechtelijke veroordelingen, zoals voor drugshandel (Rb. Brussel 27 maart 1996, *T.B.B.R.* 1997, 116), voor pedofiele zedenfeiten (Bergen 12 januari 1999, *J.T.* 1999, 274-275), voor vluchtmisdrijf (Brussel 10 januari 1989, *J.L.M.B.* 1989, 752) of voor andere ernstige misdrijven (Rb. Turnhout 17 september 1992, *Turnh. Rechtsl.* 1992, 162); maatregelen van de jeugdrechtbank (b.v. Brussel 29 juni 1988, *J. dr. jeun.* 1989/7, 41) en uitzettingen of terugwijzingen uit het Belgisch grondgebied (zie het overzicht bij Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 252-259).

De Omzendbrief van 20 juli 2000 (*B.S.* 27 juli 2000, tweede uitgave) stelt:

"Het kan b.v. ook gaan om feiten van zware delinkwentie die al dan niet worden gestraft, om inbreuken op de veiligheid van de Staat, terroristische activiteiten, spionage of uitgesproken weigering om de Belgische wetten na te leven. Zo kan ook een in het buitenland uitgesproken, veroordeling in aanmerking worden genomen".

121 Enerzijds is het niet nodig dat de feiten strafrechtelijk veroordeeld zijn opdat ze in aanmerking zouden worden genomen (*Parl. St. Kamer* 1983-84, nr. 756/1, 22).

De Omzendbrief van 20 juli 2000 (*B.S.* 27 juli 2000, tweede uitgave) stelt dat het beletsel wegens gewichtige feiten eigen aan de persoon kan "bestaan zonder enige strafrechtelijke veroordeling, b.v. de omstandigheid dat tegen belanghebbende een besluit van uitzetting of een maatregel tot terugwijzing uit het Belgische grondgebied is genomen".

Feiten waarvoor de betrokkene veroordeeld is, maar inmiddels in eer en rechten werd hersteld, kunnen nog steeds als gewichtige feiten worden beschouwd (Brussel 25 november 1999, *A.J.T.* 1999-2000, 803-804).

122 Anderzijds is een feit waarvoor men strafrechtelijk veroordeeld werd nog niet automatisch gewichtig (*Parl. St. Kamer* 1983-84, nr. 756/1, 22 en nr. 756/21, 114; *Parl. St. Kamer* 1990-91, nr. 1314/1, 4-6 en nr. 1314/7, 4; *Parl. St. Senaat* 1990-91, nr. 1306/2, 4 en Omzendbrief van 6 augustus 1984 betreffende het Wetboek van de Belgische Nationaliteit, *B.S.* 14 augustus 1984). Een strafrechtelijke veroordeling is dus op zich geen voldoende criterium om de Belgische nationaliteit te weigeren (J. ERAUW, F. BOUCKAERT, M. CLAEYS, K.

LAMBEIN, W. WAUTERS en B. WYLLEMAN, “Internationaal privaatrecht en nationaliteit”, *T.P.R.* 1993, 521). Het gepleegd hebben van strafrechtelijke feiten betekent immers niet automatisch een weigering om zich in de samenleving in te passen (Luik 21 mei 1989, *J.L.M.B.* 1989, 1502 en Rb. Brussel 15 maart 1989, *J.L.M.B.* 1989, 749).

In de Omzendbrief van 20 juli 2000 (*B.S.* 27 juli 2000, tweede uitgave) herinnert de Minister van Justitie eraan dat niet iedere strafrechtelijke veroordeling een beletsel vormt. Hij voegt daaraan toe: “Zo kunnen de anciënniteit van de veroordeling, de mindere ernst of de eventueel verschoonbare aard van de gepleegde inbreuk – naar gelang de omstandigheden – inhouden dat een veroordeling niet constitutief is voor gewichtige feiten eigen aan de persoon”.

Wanneer de belanghebbende, vier jaar vóór de verklaring werd afgelegd, werd veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf voor diefstal van een geldbeugel met geweld of bedreiging, gepleegd bij nacht door twee personen, vormt dit geen beletsel voor de nationaliteitsverkrijging daar deze éénmalige veroordeling niet behoort tot de zware criminaliteit die de wetgever met het begrip gewichtige feiten op het oog had (Gent 2 oktober 1996, *R.W.* 1997-98, 21-22). Wanneer de aanvrager een kassadiefstal heeft gepleegd in een winkel waar hij op leercontract tewerkgesteld was en het blijkt te gaan om een éénmalig feit waarvan de maatschappelijke gevolgen beperkt zijn gebleven, kan dit niet worden aangemerkt als een gewichtig feit dat de nationaliteitsverkrijging belemmert (Antwerpen 3 februari 1998, *T. Vreemd.* 1998, 81). Een in 1987 opgelopen veroordeling voor valsheid in geschrifte voor feiten die teruggaan tot 1984, vormt in 1992 geen gewichtig feit dat de nationaliteitsverkrijging belemmert (Brussel 23 juni 1992, *Rev. dr. étr.* 1992, 304). Een veroordeling tot vier maand gevangenisstraf voor vrijwillige slagen en verwondingen, met drie jaar uitstel, hoeft de nationaliteitsverkrijging niet te belemmeren wanneer blijkt dat de veroordeling lang geleden werd uitgesproken, dat ze inmiddels werd uitgewist en dat de betrokkene zich sindsdien onberispelijk heeft gedragen (Brussel 21 januari 1999, *J.T.* 1999, 606). Veroordelingen voor in 1985, 1987 en 1990 gepleegde diefstallen van respectievelijk kleren, schoenen en parfum, waarvoor de betrokkene inmiddels eerherstel heeft verkregen, kunnen in 1999 niet langer gewichtige feiten zijn die het verkrijgen van de Belgische nationaliteit in de weg staan (Brussel 25 november 1999, *A.J.T.* 1999-2000, 803-804). Daarentegen zijn pedofiele zedenfeiten, waarvoor de betrokkene werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van acht jaar, ernstige feiten die volgen uit een volkomen misprijzen voor de menselijke persoon en die niet getuigen van de wil om in harmonie met de Belgen samen te leven, zodat ze de nationaliteitsverkrijging belemmeren (Bergen 12 januari 1999, *J.T.* 1999, 274-275).

Noch een correctionele veroordeling wegens gebruik van een vervalst verblijfsdocument en onwettig verblijf in België, noch het feit dat het eerste huwelijk van betrokkene in België nietig werd verklaard als schijnhuwelijk, vormen een beletsel wegens gewichtige feiten eigen aan de persoon wanneer betrokkene een regularisatie kreeg van zijn verblijfsstoestand op grond van een nieuw huwelijk (Antwerpen 10 oktober 2000, *A.J.T.* 2000-01, 364, noot K. LAMBEIN).

123 Dat het om feiten moet gaan, “eigen aan de persoon”, betekent dat er geen rekening kan worden gehouden met de handelingen van derden, b.v. familieleden (B. RENAULD, *Guide de la personne étrangère, t.a.p.*, 2.3/4).

124 Men dient bij dit alles voor ogen te houden dat de Belgische nationaliteit geen beloning is voor goed gedrag (Omsendbrief van 6 augustus 1984 betreffende het Wetboek van de Belgische Nationaliteit, *B.S.* 14 augustus 1984). Wel beschouwt de Omzendbrief van 20 juli 2000 (*B.S.* 27 juli 2000, tweede uitgave) de “uitgesproken weigering om de Belgische wetten na te leven” als een gewichtig feit eigen aan de persoon.

De Rechtbank van Eerste Aanleg te Luik oordeelde dat het enkele feit van vóór de meerderjarigheid een kind te hebben buiten het huwelijk, de aanvrager niet onwaardig maakte om de Belgische nationaliteit te verwerven (Rb. Luik 25 november 1983, *J.L.M.B.* 1984, 502-503). Zich prostitueren wordt niet beschouwd als een gewichtig feit, eigen aan de persoon (zie hierover: Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 259 en B. RENAULD, *Guide de la personne étrangère, t.a.p.*, 2.3/12).

AFDELING III

PROCEDURE

125 De verklaring wordt afgelegd voor de ambtenaar van de burgerlijke stand van de plaats waar de belanghebbende zijn hoofdverblijfplaats (nrs. 51-53) heeft (art. 12*bis*, § 2, eerste lid W.B.N.).

De verklaring die werd afgelegd voor de ambtenaar van de burgerlijke stand van de plaats waar men is ingeschreven, maar niet werkelijk verblijft, is nietig (Brussel 3 november 1987, *R.W.* 1987-88, 779). De ambtenaar van de burgerlijke stand akteert de verklaring op een los blad (Omzendbrief van 14 juni 1999 betreffende de wijziging van het Wetboek van de Belgische Nationaliteit, *B.S.* 3 augustus 1999).

126 Bij de behandeling van de verklaring is de ambtenaar van de burgerlijke stand gebonden door de taalwetgeving in bestuurszaken.

Volgens CLOSSET brengt dit enkel mee dat de verklaring in één van de drie officiële talen moet worden opgesteld, daar de op 18 juli 1966 Gecoördineerde Wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken geen andere talen in aanmerking nemen (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 279). VERWILGHEN stelt dat het W.B.N. niet vereist dat de verklaring wordt afgelegd in de taal van het taalgebied, maar raadt dit aan, al is het maar om hierdoor te laten blijken dat men in de samenleving is ingepast (M. VERWILGHEN, *a.w.*, 310). Daarentegen zijn wij van oordeel dat daar het W.B.N. het heeft over een verklaring die de belanghebbende aflegt voor de ambtenaar van de burgerlijke stand, het hier gaat om een betrekking van die particulier met een plaatselijke dienst in de zin van het Decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 30 juni 1981 houdende aanvulling van de artikelen 12 en 33 van de bij Koninklijk Besluit van 18 juli 1966 Gecoördineerde Wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken wat betreft het gebruik van de talen in de betrekkingen tussen de bestuursdiensten van het Nederlands taalgebied en de particulieren. Bijgevolg legt artikel 3 van voornoemd decreet in de gemeenten zonder speciale taalregeling van het Nederlandse taalgebied de verplichting op de verklaring in het Nederlands te doen. In de gemeenten van het Nederlandse of het Franse taalgebied dient de akte waarbij de ambtenaar van de burgerlijke stand de verklaring in ontvangst neemt gesteld te worden in de taal van het taalgebied (art. 13, § 1, eerste lid van de bij Koninklijk Besluit van 18 juli 1966 Gecoördineerde Wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken). In de gemeenten Drogenbos, Kraainem, Linkebeek en Wemmel moet de akte waarbij de ambtenaar van de burgerlijke stand de verklaring in ontvangst neemt opgemaakt worden in het Nederlands of het Frans, naar gelang van de wens van de belanghebbende (art. 28, eerste lid van voornoemde gecoördineerde wetten; Rb. Brussel 29 juni 1988, *Pas.* 1989, II, 25-27).

127 Bij de verklaring moet een geboorteakte worden gevoegd of een document dat door artikel 5 W.B.N. gelijkwaardig wordt bevonden (nr. 242). Verder moeten ook stavingstukken worden toegevoegd om te bewijzen dat voldaan is aan de grondvoorwaarden.

Dit alles is geregeld in het Koninklijk Besluit van 13 december 1995 tot bepaling van de inhoud van het aanvraagformulier inzake naturalisatie en de bij het verzoek om naturalisatie en bij de nationaliteitsverklaring te voegen akten en stavingstukken en tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van de Wet van 13 april 1995 tot wijziging van de naturalisatieprocedure en van het Wetboek van de Belgische Nationaliteit. De stavingstukken om te bewijzen dat voldaan is aan de grondvoorwaarden, verschillen voor elk van de drie categorieën (art. 2bis, 2° van voormeld koninklijk besluit). Voor de eerste categorie van de in België geboren vreemdeling, die er sedert zijn geboorte zijn hoofdverblijf heeft (art. 12bis, § 1, 1° W.B.N.; nr. 113), gaat het om uittreksel(s) uit de bevolkingsregisters, het vreemdelingenregister, het wachtregister of ieder ander document als bewijs van een onafgebroken hoofdverblijf in België sinds de geboorte en een eensluitend met het origineel verklaarde fotokopie van de verblijfstitel van de belanghebbende. Voor de tweede categorie van de in het buitenland geboren vreemdeling van wie een ouder op het tijdstip van de verklaring de Belgische nationaliteit bezit (art. 12bis, § 1, 2° W.B.N.; nr. 115) gaat het om het bewijs dat één van de ouders van de belanghebbende de Belgische nationaliteit bezit op het ogenblik van de verklaring, alsook een document van die aard dat het de afstammingsband tussen de belanghebbende en de Belgische ouder vaststelt. Voor de derde categorie van de vreemdeling die sedert ten minste zeven jaar zijn hoofdverblijf in België heeft gevestigd en die, op het tijdstip van de verklaring in het bezit is van een machtiging of toelating tot verblijf van onbepaalde duur of een van vestigingsvergunning (art. 12bis, § 1, 3° W.B.N.; nr. 114) gaat het om uittreksel(s) uit de bevolkingsregisters, het vreemdelingenregister, het wachtregister of ieder ander document als bewijs van een zevenjarig onafgebroken hoofdverblijf in België, welk verblijf aan het afleggen van de verklaring onmiddellijk moet voorafgaan en een eensluitend met het origineel verklaarde fotokopie van de verblijfstitel, waaruit blijkt dat de belanghebbende op het tijdstip van de verklaring gemachtigd is of toegelaten werd tot een verblijf van onbepaalde duur in het Rijk of toegelaten werd om er zich te vestigen.

Met betrekking tot de vereiste uittreksels uit het bevolkings- of vreemdelingenregister stelt de Minister van Justitie in de Omzendbrief van 20 juli 2000 (B.S. 27 juli 2000, tweede uitgave) dat het voor de hand ligt "dat de gemeentelijke overheden van de woonplaats van de aanvrager aan hem een uittreksel uit het register afleveren, dewelke een volledig historiek van adressen bevat".

Krachtens artikel 12bis, § 2, tweede lid W.B.N. kan de belanghebbende alle bijkomende documenten, die hij nuttig acht ter staving, ervan, bij zijn verklaring voegen. De voorlegging van documenten die niet zijn voorzien in het Koninklijk Besluit van 13 december 1995 kan niet worden gevraagd (Omsendbrief van 20 juli 2000, B.S. 27 juli 2000, tweede uitgave).

128 Artikel 12bis, § 2, eerste lid van het W.B.N. bepaalt dat een afschrift van de verklaring door de ambtenaar van de burgerlijke stand onmiddellijk voor advies wordt overgezonden aan het parket van de rechtbank van eerste aanleg van het rechtsgebied, dat hiervan onverwijld ontvangstmelding geeft. Uit de parlementaire voorbereidingen van de Wet van 1 maart 2000 kan worden afgeleid dat het woord 'onmiddellijk' in voornoemde wetsbepaling niet betekent dat het hierbij om een automatische doorverwijzing gaat. De Minister van Justitie verklaarde dat het dossier wordt aangeboden bij de ambtenaar van de burgerlijke stand, die een eerste controle verricht, omdat hij dienaangaande een specifieke eigen verantwoordelijkheid heeft (*Parl. St.* Senaat 1999-2000, nr. 308/3, 40-41).

Uit de context van de geciteerde verklaring van de Minister van Justitie kan worden afgeleid dat de taak van de ambtenaar er in de eerste plaats in bestaat na te gaan of de verklaring volledig is en voorzien is van al de vereiste stukken (*Parl. St.* Senaat 1999-2000, nr. 308/3, 40-41). In de Omzendbrief van 20 juli 2000 (B.S. 27 juli 2000, tweede uitgave) stelt de Minister van Justitie dat het aan de procureur des Konings toekomt om na te gaan of de voor de procedure vereiste grondvoorwaarden zijn vervuld. Tot voor de Wet van 1 maart 2000 ging de ambtenaar van de burgerlijke stand na of aan de door artikel 12bis, § 1 W.B.N. gestelde grondvoorwaarden was voldaan (Ch.-L. CLOSSET, a.w., 221 en A. HEYVAERT en R. VANCRAENENBROECK, a.w., art. 12bis-5 W.B.N.).

en E. MEULDERS, "Art. 11bis, 12bis en 16 van het Wetboek van Belgische Nationaliteit", *De Burg. St.* 1998, 550). Nu door de Wet van 1 maart 2000 uitdrukkelijk in artikel 12bis, § 2 derde lid W.B.N. is ingeschreven dat de procureur des Konings een negatief advies kan geven wanneer hij van oordeel zou zijn dat niet aan de grondvoorwaarden is voldaan, kan niet langer de vroegere stelling verdedigd worden dat het onderzoek of aan deze voorwaarden is voldaan aan de ambtenaar van de burgerlijke stand werd overgelaten omdat ervan werd uitgegaan dat dit onderzoek niet delicaat is (zie R.v.St., afd. wetg., 21 september 1998, *Parl. St.* Kamer 1997-98, nr. 1334/7, 13). Op grond hiervan zou men kunnen argumenteren dat de ambtenaar van de burgerlijke stand die van oordeel is dat niet is voldaan aan de grondvoorwaarden, de verklaring toch moet ontvangen en dient over te maken aan het parket, eventueel vergezeld van een nota waarin de ambtenaar zijn bedenkingen formuleert. Toch geeft de Omzendbrief van 25 april 2000 inzake de Wet van 1 maart 2000 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de Belgische nationaliteit (B.S. 6 mei 2000) aan de ambtenaar van de burgerlijke stand terzake een zekere controle-bevoegdheid. Met betrekking tot de derde categorie die in aanmerking komt voor de procedure van nationaliteitsverklaring, met name de vreemdeling die sedert ten minste zeven jaar zijn hoofdverblijf in België heeft gevestigd en die, op het tijdstip van de verklaring in het bezit is van een machtiging of toelating tot verblijf van onbepaalde duur of van een vestigingsvergunning (art. 12bis, § 1, 3° W.B.N.), stelt de omzendbrief: "indien op het moment van het afleggen van de verklaring de belanghebbende (...) alleen in het bezit is van een machtiging tot voorlopig verblijf, kan de ambtenaar van de burgerlijke stand de verklaring niet akteren".

129 Vervolgens beschikt de procureur des Konings over een adviesbevoegdheid. De Minister van Justitie legt de richtlijnen vast met betrekking tot de wijze waarop het parket bij de rechtbank van eerste aanleg het onderzoek verricht met het oog op het verlenen van een dergelijk advies, nadat hij het advies heeft ingewonnen van het college van procureurs-generaal (art. 24bis, eerste zin W.B.N.). De Omzendbrief van 25 april 2000 (B.S. 6 mei 2000) bepaalt dat de ambtenaar van de burgerlijke stand op hetzelfde ogenblik dat hij aan de procureur des Konings een kopie van het dossier overmaakt, hiervan eveneens een kopie zendt aan de Dienst Vreemdelingenzaken en de Dienst Veiligheid van de Staat, die hiervan onverwijld ontvangstmelding geven. De ambtenaar van de burgerlijke stand brengt deze twee laatstgenoemde instanties ervan op de hoogte dat zij hun eventuele opmerkingen binnen de vijftien dagen, te rekenen van de ontvangstmelding, aan de procureur des Konings dienen over te maken.

Bij de parlementaire voorbereiding van de Wet van 1 maart 2000 benadrukte de Minister van Justitie de noodzaak om de Dienst Vreemdelingenzaken en de Dienst Veiligheid van de Staat te raadplegen (*Parl. St.* Kamer 1999-2000, nr. 292/1 en 293/1, 11 en *Parl. St.* Kamer 1999-2000, nr. 292/7, 7 en 89). Vóór de Omzendbrief van 25 april 2000 werden deze diensten in het kader van de procedure van de nationaliteitsverklaring niet automatisch ingeschakeld (R. STOKX, a.w., *Administratieve wegwijzer vreemdelingen-vluchtelingen-migranten, Actuele voorinformatie* 2000, nr. 72, 7).

130 De richtlijnen met betrekking tot de wijze waarop het parket het onderzoek verricht met het oog op het verlenen van het door het W.B.N. voorziene advies, zijn bindend voor alle leden van het openbaar ministerie. Voor de opdrachten die vervuld moeten worden teneinde de procureur des Konings in staat te stellen het advies te verstrekken, zijn de politiediensten onderworpen aan zijn gezag. Het college van procureurs-generaal houdt toezicht op de wijze waarop de parketten de opdrachten zoals beschreven in het W.B.N. uitvoeren (art. 24bis W.B.N., tweede tot vierde zin).

131 Bij de parlementaire voorbereiding van de Wet van 1 maart 2000 is er heel wat te doen geweest over de vraag of de termijn van één maand om advies uit te brengen lang genoeg was.

De Minister van Justitie beklemtoonde dat het de verantwoordelijkheid is van de regering om erover te waken dat het parket de nodige middelen krijgt om zijn taak behoorlijk te vervullen (*Parl. St. Senaat 1999-2000*, nr. 2-308/3, 18). Door de Wet van 22 december 1998 werd voorzien dat de termijn waarbinnen advies dient te worden verleend pas begint te lopen na de ontvangstmelding. RENAULD vreest dat voor overbelaste parketten de verleiding groot zal zijn om te dralen vooraleer een ontvangstmelding te geven (B. RENAULD, *a.w.*, *Rev. b. dr. const.* 1999, 142 en *a.w.*, *Rev. b. dr. const.* 2000, 49-50). Artikel 12bis, § 2, eerste lid W.B.N. schrijft voor dat het parket de ontvangstmelding “onverwijld” geeft (nr. 128). In de Omzendbrief van 25 april 2000 (*B.S.* 6 mei 2000) stelt de Minister van Justitie dat het gebruik van de term “onverwijld” de uitdrukking is van de wil van de wetgever om de verplichting die op de procureur des Konings rust zonder uitstel uit te voeren.

132 Wat de adviesbevoegdheid van de procureur des Konings betreft zijn er in het kader van de procedure van de nationaliteitsverklaring drie hypothesen te onderscheiden. De procureur kan een negatief advies uitbrengen (nrs. 133-137). Hij kan ook een attest opstellen dat er geen negatief advies wordt uitgebracht (nr. 138). Tot slot bepaalt het W.B.N. wat er dient te gebeuren in de “resthypothese”, waarin binnen de vooropgestelde termijn, noch een negatief advies, noch een attest werd overgezonden (nr. 138).

133 In een eerste hypothese brengt de procureur des Konings, binnen één maand te rekenen vanaf de ontvangstmelding, een negatief advies uit inzake de verkrijging van de Belgische nationaliteit, wanneer er een beletsel is wegens gewichtige feiten, eigen aan de persoon, die hij in de motivering van zijn advies dient te omschrijven, of wanneer de grondvoorwaarden, die hij moet aanduiden, niet vervuld zijn (art. 12bis, § 2, eerste lid en § 3, eerste lid, eerste zin W.B.N.). Het negatieve advies moet dus met redenen zijn omkleed (Omsendbrief van 25 april 2000, *B.S.* 6 mei 2000). Het negatief advies van de procureur des Konings wordt aan de ambtenaar van de burgerlijke stand en, bij een ter post aangetekende brief, aan de belanghebbende betekend door toedoen van de procureur des Konings (art. 12bis, § 3, eerste lid, tweede zin W.B.N.).

De mededeling aan de belanghebbende per gewone brief blijft zonder gevolg (Luik 14 oktober 1997, *A.J.T.* 1998-99, 316-317, noot K. LAMBEIN, *J.L.M.B.* 1998, nr. 28, 1215).

Het is noodzakelijk dat het negatieve advies betekend wordt aan belanghebbende bij een ter post aangetekende brief met ontvangstmelding om een vaste datum van ontvangst van het negatief advies te verkrijgen (Omsendbrief van 25 april 2000, *B.S.* 6 mei 2000). De procureur des Konings kan op die manier de ambtenaar van de burgerlijke stand in kennis stellen van de datum van ontvangst van het negatief advies door belanghebbende, zodat de ambtenaar precies weet wanneer de termijn van vijftien dagen begint te lopen waarbinnen de belanghebbende de aanhangigmaking bij de rechtbank kan vragen (Omsendbrief van 20 juli 2000, *B.S.* 27 juli 2000, tweede uitgave).

134 Binnen vijftien dagen na de ontvangst van het negatieve advies kan de belanghebbende bij een ter post aangetekende brief aan de ambtenaar van de burgerlijke stand vragen zijn dossier over te zenden aan de rechtbank van eerste

aanleg (art. 12bis, § 4 W.B.N.). In dat geval zendt de ambtenaar van de burgerlijke stand het dossier van de belanghebbende, alsmede het negatieve advies van de procureur des Konings aan de rechtbank van eerste aanleg, die, na de belanghebbende te hebben gehoord of opgeroepen, een met redenen omklede uitspraak doet over de gegrondheid van het negatieve advies. De procedure is tegensprekelijk in die zin dat de procureur des Konings partij is in het geding en met name als wettelijke tegenpartij van de aanvrager kan worden beschouwd (Cass. 10 februari 1927, *Pas.* 1927, I, 149, Luik 25 maart 1997, *A.J.T.* 1998-99, 230, noot K. LAMBEIN en J.L.M.B. 1998, 1202; zie J. MATTHIJS, *Openbaar Ministerie*, in *A.P.R.*, Gent, Story-Scientia, 1983, 157). Binnen vijftien dagen na de kennisgeving van de beslissing van de rechtbank van eerste aanleg kunnen de belanghebbende en de procureur des Konings hoger beroep instellen bij het hof van beroep, dat uitspraak doet na het advies van de procureur-generaal te hebben ingewonnen en de belanghebbende te hebben gehoord of opgeroepen. Het beschikkend gedeelte van de onherroepelijke beslissing waarbij het negatief advies ongegrond wordt verklaard, wordt door toedoen van het openbaar ministerie aan de ambtenaar van de burgerlijke stand gezonden, die de verklaring onmiddellijk inschrijft in het register van de geboorteakten of in het aanvullend register of in een bijzonder in tweevoud gehouden register. Van de inschrijving door de ambtenaar van de burgerlijke stand wordt kennis gegeven aan de belanghebbende. De verklaring heeft gevolg vanaf de inschrijving (art. 12bis, § 4, zesde lid, *in fine*, *juncto* § 2, vijfde en zesde lid (lees, sinds de Wet van 1 maart 2000: § 2, zesde en zevende lid W.B.N.)).

Naast de kosten voor de zegelrechten waaraan de bij de verklaring te voegen akten en stavingstukken onderworpen zijn ingevolge het Wetboek der Zegelrechten (nr. 245), is de belanghebbende die kiest voor de aanhangigmaking bij de rechtbank van eerste aanleg bovendien griffierechten verschuldigd (Omzendbrief van 25 april 2000, *B.S.* 6 mei 2000). Daarentegen is de procedure van de naturalisatie kosteloos (nr. 204).

135 Indien de belanghebbende niet binnen vijftien dagen na de ontvangst van het negatieve advies van de procureur des Konings vraagt zijn dossier over te zenden aan de rechtbank van eerste aanleg, deelt de procureur des Konings aan de belanghebbende mee dat zijn dossier door de ambtenaar van de burgerlijke stand zal worden overgezonden aan de Kamer van volksvertegenwoordigers (art. 12bis, § 3, tweede lid en § 4, eerste lid W.B.N.).

In de rechtsleer wordt deze termijn van vijftien dagen als tamelijk kort aanzien, vooral als men terzake een deskundige wil raadplegen (B. RENAULD, *a.w.*, *Rev. b. dr. const.* 1999, 143, voetnoot 13).

136 Wanneer de belanghebbende de mededeling ontvangt dat zijn dossier wordt overgezonden aan de Kamer van volksvertegenwoordigers kan hij binnen een maand bij de griffie de Kamer van volksvertegenwoordigers een memorie van antwoord indienen (art. 12bis, § 3, tweede lid W.B.N.). In artikel 21, § 4, tweede en derde lid W.B.N. zijn specifieke procedureregels voorzien indien de aanvrager niet uit eigen initiatief een memorie van antwoord heeft ingediend (nr. 211).

In de memorie van antwoord kan een argumentatie worden ontwikkeld ter weerlegging van de argumenten waarop het negatief advies gegeven is (E. MEULDERS, "Nationaliteit – Veranderingen ingevolge de wet van 22 december 1998 tot wijziging van het Wetboek van de Belgische nationaliteit wat de naturalisatieprocedure betreft", *De Burg. St.* 1999, nr. 2, 8).

137 De ambtenaar van de burgerlijke stand zendt het dossier van de belanghebbende, alsmede het negatief advies van de procureur des Konings, over aan de Kamer van volksvertegenwoordigers. Het W.B.N. bepaalt uitdrukkelijk dat deze verzending als naturalisatieaanvraag geldt. Toch zou, zoals de tekst van de wet zou kunnen doen vermoeden, de procedure van de nationaliteitsverklaring bij een negatief advies van het parket niet automatisch worden omgezet in een naturalisatieaanvraag. Tijdens de voorbereidende werkzaamheden van de Wet van 22 december 1998 verklaarde de Minister van Justitie dat de omvorming tot een naturalisatieaanvraag slechts mogelijk is indien betrokkene voldoet aan de grondvoorwaarden voor de naturalisatie (*Parl. St.* Senaat 1998-99, nr. 1130/3, 10). In de naar aanleiding van de Wetten van 22 december 1998 en 1 maart 2000 door de Minister van Justitie uitgevaardigde omzendbrieven wordt met verwijzing naar dit standpunt kortweg gesteld dat indien niet voldaan is aan de grondvoorwaarden voor een naturalisatieaanvraag de omvorming niet mogelijk is (Omzendbrief van 14 juni 1999 betreffende de wijziging van het Wetboek van de Belgische Nationaliteit, *B.S.* 3 augustus 1999 en Omzendbrief van 25 april 2000 inzake de Wet van 1 maart 2000 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de Belgische Nationaliteit, *B.S.* 6 mei 2000; in dezelfde zin B. LOUIS, *a.w.*, *A.P.T.* 1999, 156). Hoe de procedure dient te verlopen indien de belanghebbende niet voldoet aan de grondvoorwaarden voor de naturalisatie en geen verzending aan de rechtbank van eerste aanleg heeft gevraagd, is niet in de wet geregeld. Men kan zich in laatstgenoemde hypothese moeilijk voorstellen dat de procureur des Konings, zoals dit in artikel 12*bis*, § 3, tweede lid en § 4, eerste lid W.B.N. (nr. 135) voorzien is, aan de belanghebbende zou meedelen dat zijn dossier door de ambtenaar van de burgerlijke stand zal worden overgezonden aan de Kamer van volksvertegenwoordigers. De procureur zou er zich dus, bij voorkeur reeds op het ogenblik van het opstellen van zijn negatief advies, van moeten vergewissen of de betrokkene voldoet aan de grondvoorwaarden voor de naturalisatie. Indien hij oordeelt dat dit niet het geval is, lijkt het aangewezen dat hij, samen met de betekening van het negatieve advies, aan de betrokkene zou meedelen dat aangezien de grondvoorwaarden voor de naturalisatie niet zijn vervuld de omzetting in een naturalisatieaanvraag niet kan gebeuren. Aldus zou de procureur zijn in de Omzendbrief van 25 april 2000 (*B.S.* 6 mei 2000) vervatte opdracht vervullen om wanneer hij het negatieve advies aan de belanghebbende betekent deze laatste zo volledig mogelijk in te lichten over de verschillende mogelijkheden met betrekking tot de voortzetting van de behandeling van zijn verzoek tot verkrijging van de Belgische nationaliteit. Vervolgens zou, wanneer de betrokkene geen verzending aan de rechtbank van eerste aanleg heeft gevraagd, de procureur aan de ambtenaar van de burgerlijke stand de opdracht moeten geven om het dossier over te zenden aan de rechtbank van eerste aanleg. Na deze

overzending kan dan de door artikel 12*bis*, § 4 voorziene procedure (nr. 134) worden gevolgd. Dit alles leidt echter tot de paradoxale situatie dat de procureur een oordeel moet uitspreken over de grondvoorwaarden voor de naturalisatie, hoewel de wet hierover niets voorziet.

De hiervoren gesuggereerde gang van zaken impliceert dat de procureur in bepaalde gevallen binnen de maand waarover hij beschikt om zijn advies uit te brengen niet alleen de voorwaarden voor de nationaliteitsverklaring doch ook de grondvoorwaarden voor de naturalisatie dient te onderzoeken. Dat dit niet altijd even eenvoudig zal zijn kan worden verduidelijkt met het voorbeeld van de in het buitenland geboren vreemdeling van wie een ouder op het tijdstip van de verklaring de Belgische nationaliteit bezit. Het is zeer goed mogelijk dat betrokkene de verblijfsvoorwaarde van drie jaar die in beginsel noodzakelijk is voor het indienen van een naturalisatieverzoek, niet vervult. De omvorming van de nationaliteitsverklaring tot een naturalisatieaanvraag zal dan niet kunnen plaatsvinden, tenzij de belanghebbende bewijst dat hij gedurende de vereiste periode door een werkelijke band met België is verbonden geweest (art. 19, tweede lid W.B.N.). De procureur zou dus de belanghebbende moeten uitnodigen laatstgenoemd bewijs te leveren.

138 In de tweede hypothese zendt de procureur des Konings, binnen één maand te rekenen vanaf de ontvangstmelding, aan de ambtenaar van de burgerlijke stand een attest dat er geen negatief advies wordt uitgebracht. In de derde hypothese wordt binnen één maand te rekenen vanaf de ontvangstmelding noch een negatief advies betekend, noch een attest dat er geen negatief advies wordt uitgebracht toegezonden. In de tweede en de derde hypothese dient de ambtenaar van de burgerlijke stand over te gaan tot de inschrijving van de verklaring in het register van de geboorteakten of in het aanvullend register of in een bijzonder in tweevoud gehouden register.

Van de inschrijving door de ambtenaar van de burgerlijke stand wordt kennis gegeven aan de belanghebbende. De verklaring heeft gevolg vanaf de inschrijving (art. 12*bis*, § 2, zesde en zevende lid W.B.N.).

HOOFDSTUK III

**VERKRIJGING VAN DE BELGISCHE NATIONALITEIT
DOOR NATIONALITEITSKEUZE**

139 In de artikelen 13 tot 15 W.B.N. wordt de nationaliteitskeuze, in de strikte zin van het woord, geregeld. Daarover handelt dit hoofdstuk. Daarnaast zijn er nog andere gevallen waarin men nationaliteitskeuze kan doen, in de ruime zin van het woord, zoals bij het huwelijk met een Belg of een Belgische (zie verder, nrs. 159-175), wegens bezit van staat van Belg (zie verder, nrs. 176-181) of ter herkrijging van de anders dan door vervallenverklaring verloren Belgische nationaliteit (zie verder, nrs. 231-233).

In het verleden zijn er gelegenheidswetten aangenomen die in specifieke gevallen de mogelijkheid van nationaliteitskeuze boden. Al deze wetten werden aangepast door de Wet van 28 juni 1984 (*B.S.* 12 juli 1984) die het W.B.N. invoerde (art. 16, 18 en 21, 9°). Tot slot zijn er verdragen die de mogelijkheid van nationaliteitskeuze bieden (voor een overzicht zie M. VERWILGHEN, *a.w.*, 38 e.v.).

AFDELING I

GRONDVOORWAARDEN

140 Enkel wie aan bepaalde voorwaarden voldoet kan de Belgische nationaliteit verkrijgen door nationaliteitskeuze.

De artikelen 13 en 14 W.B.N. stellen een aantal voorwaarden in verband met de leeftijd en verblijf e.d. waaraan men moet voldoen om nationaliteitskeuze te kunnen doen (nrs. 141-149). Deze voorwaarden worden in artikel 15, § 2, eerste lid W.B.N. aangeduid als “grondvoorwaarden”. Artikel 15, § 2 W.B.N. stelt een toezichtsmechanisme in waardoor de verkrijging van de Belgische nationaliteit geweigerd kan worden, niet alleen wanneer niet voldaan is aan één van de in de artikelen 13 en 14 W.B.N. gestelde grondvoorwaarden maar ook wanneer er een beletsel is wegens gewichtige feiten (nrs. 150-154). Deze laatste weigeringsgrond worden door E. SLUYS (*a.w.*, *T.P.R.* 1991, 1097 en 1101) aangeduid als “subjectieve voorwaarden”, in vergelijking met de “objectieve voorwaarden” die door de artikelen 13 en 14 W.B.N. worden gesteld. De in andere rechtsleer (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 238 en 247 en A. HEYVAERT en R. VANCRAENENBROECK, *a.w.*, art. 14-1 en art. 15-3 W.B.N.) gehanteerde benaming van “grondvoorwaarden” voor wanneer er een beletsel is wegens gewichtige feiten, eigen aan de persoon, tegenover de “ontvankelijkheidsvoorwaarden” die door de artikelen 13 en 14 W.B.N. worden gesteld, is achterhaald sinds de Wet van 22 december 1998 in artikel 15, § 2, eerste lid W.B.N. de term “grondvoorwaarden” introduceerde ter aanduiding van laatstgenoemde categorie.

141 Krachtens artikel 13 W.B.N. komen volgende categorieën in aanmerking om nationaliteitskeuze te doen:

- (1°) het in België geboren kind;
- (2°) het in het buitenland geboren kind van wie een adoptant op het tijdstip van de verklaring de Belgische nationaliteit bezit;
- (3°) het in het buitenland geboren kind van wie een ouder of adoptant op het tijdstip van de geboorte Belg was of geweest was;
- (4°) het kind dat voor de leeftijd van zes jaar gedurende ten minste één jaar zijn

hoofdverblijf in België heeft gehad samen met een persoon die over hem wettelijk het gezag uitoefende.

Wat deze laatste categorie betreft moet worden opgemerkt dat het hoofdverblijf in België vóór de leeftijd van zes jaar (dit is de leeftijd van de leerplicht: *Parl. St. Kamer* 1983-84, nr. 756/1, 21) mag bestaan uit verschillende korte periodes die samen één jaar vormen (J.-Y. CARLIER en S. GOFFIN, *a.w.*, *Le droit de la nationalité dans l'Union Européenne*, in B. NASCIBENE (ed.), Londen, Butterworth, 1996, 122 en Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 327). In België zijn het, tenzij de rechter er anders over beslist, de ouders die het wettelijk gezag over hun kinderen uitoefenen (*Parl. St. Kamer* 1983-84, nr. 756/21, 111). Bijgevolg zal een overeenkomst tussen familieleden, al dan niet voor een notaris, niet volstaan om een kind onder het wettelijk gezag van b.v. een oom of broer te plaatsen (V. HOBIN, *a.w.*, *T. Vreemd.* 1984, 148).

142 Krachtens artikel 14 W.B.N. moet hij die een verklaring van nationaliteitskeuze aflegt op het tijdstip van de verklaring aan een aantal leeftijds- en verblijfsvoorwaarden voldoen, die cumulatief moeten worden vervuld.

143 Vooreerst vereist artikel 14, eerste lid, 1° W.B.N. dat degene die nationaliteitskeuze doet, tussen 18 en 22 jaar oud is op het moment van de verklaring.

De leeftijd op het moment van het beëindigen van de procedure is van geen belang (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 240). De minimumgrens van 18 jaar geeft de meerderjarigheid inzake nationaliteit weer. Deze leeftijd vindt men trouwens in de meeste wetgevingen. De maximumgrens werd verantwoord doordat men na 22 jaar door middel van nationaliteitskeuze zou kunnen ontsnappen aan legerdienst (*Parl. St. Kamer* 1983-84, nr. 756/21, 111-112).

144 De rechtsleer neemt aan dat de belanghebbende de nationaliteitskeuze nog kan maken na de leeftijd van 22 jaar, indien hij overmacht kan bewijzen (J.-Y. CARLIER en S. GOFFIN, *a.w.*, *Le droit de la nationalité dans l'Union Européenne*, B. NASCIBENE (ed.), Londen, Butterworth, 1996, 123; Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 241; H. DE PAGE en J.-P. MASSON, *a.w.*, 226; V. HOBIN, "Nationaliteit", II.3-06, in *Administratieve wegwijzer voor vreemdelingen, vluchtelingen en migranten* en E. SLUYS, *a.w.*, *T.P.R.* 1991, 1100).

Het kan b.v. gaan om een administratieve vergissing van de overheid (Rb. Charleroi 24 juni 1966, *J.T.* 1966, 617). De laattijdigheid kan ook te wijten zijn aan gezondheidsredenen (Rb. Oudenaarde 29 juni 1976, *R.W.* 1976-77, 689), of deels aan gezondheidsredenen, en deels aan het feit dat de geboorteakte pas laat in het bezit van de belanghebbende was en nog vertaald diende te worden (Rb. Luik 13 juni 1975, *Jur. Liège* 1975-76, 28).

145 Vervolgens legt artikel 14, eerste lid, 2° en 3° W.B.N. twee verblijfsvoorwaarden op die cumulatief moeten worden vervuld. De vreemdeling die nationaliteitskeuze doet, moet op het ogenblik van de verklaring zijn hoofdverblijf in België hebben gehad:

- gedurende de twaalf maanden voorafgaand aan de verklaring (art. 14, eerste lid, 2°) én
- hetzij vanaf de leeftijd van veertien tot achttien jaar, hetzij gedurende ten minste negen jaar (art. 14, eerste lid, 3°).

Het Hof van Beroep te Brussel heeft aanvaard dat een illegaal verblijf in België in

aanmerking kan worden genomen voor de door artikel 14, eerste lid, 2° en 3° W.B.N. gestelde verblijfsvoorwaarden, voor zover het verblijf van de belanghebbende in België naderhand werd geregulariseerd (Brussel 2 december 1997, *T. Vreemd.* 1998, 55-56; *Rev. dr. étr.* 1998, 77).

De eerste verblijfsvoorwaarde (hoofdverblijf in België gedurende de twaalf maanden voorafgaand aan de verklaring) wijst op de actuele band die de belanghebbende met België moet hebben op het ogenblik van zijn verklaring en geeft uiting aan de basisoptie van de effectieve socio-economische band. CLOSSET meent dat de vereiste van artikel 14, eerste lid, 2° meebrengt dat de betrokkene gedurende de gehele procedure in België zijn hoofdverblijf dient te houden (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 243-244). De tweede verblijfsvoorwaarde (hoofdverblijf in België hetzij vanaf de leeftijd van veertien tot achttien jaar, hetzij gedurende tenminste negen jaar) verwijst naar de langere periode van opvoeding die de belanghebbende in België heeft genoten. Volgens HEYVAERT en VANCRAENENBROECK impliceert dit dat aan de belanghebbende de culturele waarden van de Belgische samenleving zijn bijgebracht en vormt dit een objectieve aanduiding van diens sociale integratie in België (A. HEYVAERT en R. VANCRAENENBROECK, *a.w.*, art. 14-3 W.B.N.). Overigens moet de in artikel 14, eerste lid, 3° W.B.N. bedoelde termijn van negen jaar niet onafgebroken zijn doorgemaakt (M. VERWILGHEN, *a.w.*, 333, nr. 607 en Rb. Gent 18 april 1996, *T.G.R.* 1996, 126).

146 Op de verblijfsvoorwaarden van artikel 14, eerste lid, 2° en 3° W.B.N. bestaan twee afwijkingen.

147 Aan de verblijfsvoorwaarde van artikel 14, eerste lid, 3° W.B.N. (met name dat men hetzij vanaf de leeftijd van veertien tot achttien jaar, hetzij gedurende ten minste negen jaar zijn hoofdverblijf in België moet hebben gehad) moet niet zijn voldaan als, op het ogenblik van de geboorte van de belanghebbende, een van zijn ouders of adoptanten Belg was of geweest was (art. 14, tweede lid W.B.N.). In dat geval moet men dus enkel gedurende de twaalf maanden voorafgaand aan de verklaring in België zijn hoofdverblijf hebben gehad (art. 14, eerste lid, 2°).

Volgens HEYVAERT en VANCRAENENBROECK valt deze afwijking te verklaren doordat de belanghebbende in dit geval door de opvoeding die mede door de betrokken ouder werd verschaft, voldoende culturele waarden van onze samenleving heeft meegekregen (A. HEYVAERT en R. VANCRAENENBROECK, *a.w.*, art. 14-3 W.B.N.).

148 Zowel van de verblijfsvoorwaarde van artikel 14, eerste lid, 2° als van de verblijfsvoorwaarde van artikel 14, eerste lid, 3° kan voorts vrijstelling worden verleend wanneer de belanghebbende bewijst een werkelijke band met België te hebben bewaard. Artikel 14, derde lid W.B.N. stelt dat in dat geval verblijf in het buitenland met verblijf in België kan worden gelijkgesteld. Bij de parlementaire voorbereiding van de wet die het W.B.N. invoerde, werd gesteld dat de rechter soeverein oordeelt over de hierin bedoelde 'werkelijke band' (*Parl. St. Kamer* 1983-84, nr. 756/21, 112 en 113). Het bestaan van een werkelijke en persoonlijke band met België kan b.v. blijken uit een verblijf in België voor studies (Rb. Luik 26 juni 1998, *Rev. dr. étr.* 1998, 328), uit het onderhouden van wetenschappelijke, culturele, artistieke of handelsactiviteiten in België of betrekkingen met België, of bij het uitoefenen van een bepaalde door de regering toevertrouwde functie, uit frequente bezoeken aan België, uit kinderen die in België verblijven, uit het bezitten van een tweede woonst of andere goederen in België (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 246).

Daar men volgens de wet de werkelijke band met België moet hebben *b e w a a r d*, dienen er reeds bindingen bestaan te hebben alvorens de belanghebbende in het buitenland verbleef (Brussel 3 februari 1987, *Pas.* 1987, II, 84 en Brussel 7 december 1999, *A.J.T.* 1999-2000, 702-704).

Subjectieve en oncontroleerbare gegevens zoals het zich niet kunnen aanpassen aan de Marokkaanse samenleving en het bewaren van sentimentele banden met België, vormen daarentegen geen afdoende bewijzen van het hebben van werkelijke banden met België (Brussel 9 september 1997, *A.J.T.* 1998-99, 229, noot K. LAMBEIN, *J.L.M.B.* 1998, 1214). In de wens om zich in België te vestigen en om hier in de toekomst een job uit te oefenen, kan onmogelijk het bewijs van een werkelijke band worden gezien (Rb. Brussel 8 oktober 1997, *T.B.B.R.* 1998, 470). Dat bewijs kan ook niet worden gevonden in het feit dat de belanghebbende in Lubumbashi de Belgische gemeenschap frequenteert, familieleden met de Belgische nationaliteit heeft, soms naar België reist in het kader van haar beroep en er een bankrekening heeft. De rechter oordeelde dat in dit laatste geval verzoekster haar aanvraag enkel om sentimentele redenen indiende (Brussel 7 december 1999, *A.J.T.* 1999-2000, 702-704).

149 Er is rechtspraak die aanvaardt dat een illegaal verblijf in België gedurende de twaalf maanden die aan de aanvraag voorafgaan, op zijn minst kan worden gelijkgesteld met een verblijf in het buitenland waarbij een werkelijke band met België werd behouden in de zin van artikel 14, derde lid W.B.N. (R.v.St. nr. 42.113, 2 maart 1993, *R.A.C.E.* 1993, z.p., *T. Vreemd.* 1994, nr. 1, 17-18, *Rev. dr. étr.* 1993, nr. 75, 437; voor een bespreking van dit arrest, zie M. LIÉNARD-LIGNY, *B.T.I.R.* 1995/2, 697-698; E. MEULDERS, "Huwelijk van illegalen", *De Burg. St.* 1995, 173, zie ook R.v.St. nr. 46.938, 20 april 1994, *R.A.C.E.* 1994, z.p.).

Het voornoemde arrest van de Raad van State van 2 maart 1993 betrof een schorsingsvordering. Over de annulatievordering moest geen uitspraak worden gedaan omdat de betrokkene inmiddels de Belgische nationaliteit had verkregen door de procedure van nationaliteitskeuze (R.v.St. nr. 56.990, 13 december 1995, *R.A.C.E.* 1995, z.p.).

AFDELING II

TOEZICHTSMECHANISME

150 Artikel 15 W.B.N. stelt een toezichtsmechanisme in op de verkrijging van de nationaliteit door nationaliteitskeuze.

151 Het toezichtsmechanisme heeft vooreerst betrekking op de naleving van de door de artikelen 13 en 14 W.B.N. gestelde grondvoorwaarden (zie boven, nrs. 140-149).

Het door de Wet van 22 december 1998 ingevoegde (en door de Wet van 1 maart 2000 vervangen) artikel 15, § 2, eerste lid W.B.N. heeft de procureur des Konings de mogelijkheid gegeven een negatief advies uit te brengen "als de grondvoorwaarden, die hij moet aanduiden, niet vervuld zijn". De procureur des Konings kreeg deze bevoegdheid als gevolg van het advies van de afdeling wetgeving van de Raad van State, die van oordeel was dat het onderzoek of aan de door de artikelen 13 en 14 W.B.N. gestelde voorwaarden werd voldaan, al te delicaat was om het alleen door de ambtenaar van de burgerlijke stand te laten verrichten (R.v.St. afd. wetg., 21 september 1998, *Parl. St. Kamer* 1997-98, nr. 1334/7, 13; zie boven, nr. 128).

152 Het toezichtsmechanisme heeft verder betrekking op de vraag of er een beletsel is wegens gewichtige feiten, eigen aan de persoon.

E. MIGNON meent dat men de weigeringsgrond beter had laten vallen, daar het risico zeer groot is dat men overgaat tot een onderzoek van het zedelijk gedrag van de betrokkene (E. MIGNON, "Verwerven van de Belgische nationaliteit. Enkele bemerkingen bij de toepassing van het nieuwe nationaliteitswetboek 4 jaar na de inwerkingtreding", noot onder Bergen 20 december 1988, *T. Vreemd.* 1989, nr. 56, 29).

153 Uit de negatieve formulering van laatstgenoemde weigeringsgrond kan worden afgeleid dat de aanvrager geen bewijslast heeft inzake de afwezigheid van gewichtige feiten (zie: *Parl. St.* Senaat 1983-84, nr. 660/2, 82).

Het Hof van Beroep te Bergen van 30 maart 1988 (*J.L.M.B.* 1988, 924) paste art. 870 van het Gerechtelijk Wetboek dat aan elke partij de last geeft te bewijzen wat hij aanvoert, zo toe dat diegene die de verklaring van nationaliteitskeuze had afgelegd zijn integratiewil moest bewijzen (zie de kritiek op dit arrest: Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 275-276 en E. MIGNON, *a.w.*, *T. Vreemd.* 1989, nr. 56, 31).

154 Tot vóór de Wet van 1 maart 2000 had het toezichtsmechanisme bij nationaliteitskeuze ook betrekking op de vraag of er redenen waren om te oordelen dat de integratiewil van de belanghebbende onvoldoende was. Bij de parlementaire voorbereiding van de Wet van 1 maart 2000 werd gesteld dat de wil tot integratie verondersteld wordt aanwezig te zijn door de verklaring van nationaliteitskeuze en dat de goede trouw, aan de zijde van de aanvrager, als uitgangspunt wordt genomen (*Parl. St.* Kamer 1999-2000, nrs. 292/1 en 293/1, 6; *Parl. St.* Kamer 1999-2000, nr. 292/7, 45 en *Parl. St.* Senaat 1999-2000, nr. 308/3, 7 en 32; voor een kritische beoordeling van de Wet van 1 maart 2000, zie M.-C. FOBLETS, "Een nieuw nationaliteitsrecht? De Wet van 1 maart 2000 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de Belgische nationaliteit", *R.W.* 2000-01, 1145-1161 en E. MEULDERS, "Brieven aan de heer Minister van Justitie", *De Burg. St.* 2000, nr. 1, 134-135). Door voor de procureur des Konings de mogelijkheid af te schaffen om een negatief advies uit te brengen wanneer hij van oordeel is dat er redenen zijn om te oordelen dat de integratiewil van de belanghebbende onvoldoende is, heeft de Wet van 1 maart 2000 het toezichtsmechanisme bij nationaliteitskeuze gelijkgeschakeld met het toezichtsmechanisme bij nationaliteitsverklaring. Met betrekking tot het begrip 'gewichtige feiten eigen aan de persoon' kan verwezen worden naar hetgeen hierover gezegd is bij de nationaliteitsverklaring (nrs. 117-124).

Onder de wetgeving van vóór de Wet van 1 maart 2000 werd over integratiewil gesteld dat het niet de bedoeling is dat de vreemdelingen die in België wensen te blijven hun onderscheidene geaardheid volkomen zouden verliezen en in alles de inheemse bevolking gaan nabootsen, doch wel dat zij zich moeten inspannen om zich geleidelijk in de gemeenschap te integreren en met deze harmonisch samen te leven (*Parl. St.* Kamer 1983-84, nr. 756/1, 2-3; Omzendbrief van 6 augustus 1984, *B.S.* 14 augustus 1984; Brussel 24 oktober 1985, *J.T.* 1986, 50; zie ook G. DE MOFFARTS, "De betekenis van de 'integratiewil' in het Wetboek van de Belgische nationaliteit", *T. Vreemd.* 1987, nr. 43, 27-31). Bovendien ging het om de wil tot integratie en niet om de integratie op zich, zodat niet kon worden vereist dat de integratie voltooid dient te zijn (*Parl. St.* Kamer 1983-84, nr. 756/1, 22-23) en werd

aangenomen dat het oordeel dat de integratiewil van de belanghebbende onvoldoende is diende te steunen op een geheel van gegevens (*Parl. St.* Senaat 1983-84, nr. 660/2, 82). In de praktijk bleek de taalkennis een zeer belangrijk criterium te zijn bij de beoordeling van de integratiewil, omdat ervan uit wordt gegaan dat taalkennis het sociaal contact met Belgen vergemakkelijkt en zodoende een effectieve integratie in de Belgische samenleving mogelijk maakt (K. VAN DEN EYNDE, "Verkrijging van nationaliteit: integratiewil of assimilatie wil?", noot onder Antwerpen 24 april 1991, *R.W.* 1993-94, 89 en P. CALLENS, "Taal en nationaliteit", *Vl. Jurist* 1995, 2-3; zie b.v. Rb. Brussel 18 mei 1988, *J.L.M.B.* 1988, 1479-1480), doch van de negatieve kant bekeken, mocht het gebrek aan taalkennis niet alléén als doorslaggevend criterium worden aangewend (Brussel 23 november 1999, *A.J.T.* 1999-2000, 668-669; Brussel 16 april 1996, E.A. t. O.M., *A.J.T.* 1996-97, 218 en Brussel 16 april 1996, M.T.I. t. O.M., *A.J.T.* 1996-97, 219, met noot K. LAMBEIN, *A.J.T.* 1996-97, 141-142; Brussel 16 januari 1992, *Pas.* 1992, II, 15; zie K. DE GUCHT, "Inburgering door verplicht aanleren van de streektaal en de bescherming van de mensenrechten", *T.B.P.* 1997, 158; zie ook CH.-L. CLOSSET, *a.w.*, 260 en B. RENAULD, *Guide de la personne étrangère, t.a.p.*, 2.3/14). Naast taalkennis werden ook volgende elementen beschouwd als aanwijzing van de integratiewil: het volgen van een opleiding in een Belgische school (Brussel 24 oktober 1985, *J.T.* 1986, 50; zie ook Antwerpen 5 november 1996, *R.W.* 1996-97, 823; *T. Vreemd.* 1996, 365 en *J. dr. jeun.* 1997, 183, noot J. JACQMAIN); de stabiliteit van het professioneel leven in België (Antwerpen 21 maart 1995, *T. Vreemd.* 1995, 180 en Antwerpen 24 april 1991, *R.W.* 1993-94, 88, met noot K. VAN DEN EYNDE en *Rev. dr. étr.* 1993, 442; zie J. VERHELLEN, *a.w.*, *T.P.R.* 1998, 1384); het huwelijk met een Belg(ische) (*Parl. St.* Kamer 1983-84, nr. 756/21, 118; zie M.-H. MARESCAUX en M. TAVERNE, *J.T.* 1984, 628 en V. VAN DEN EECKHOUT, *a.w.*, 120); vrijwilligerswerk (Brussel 24 oktober 1985, *J.T.* 1986, 50 en Brussel 29 maart 1993, *T. Vreemd.* 1993, 103, noot K. DEWULF en R. STOKX, *Rev. dr. étr.* 1993, nr. 72, 70-72 met noot E. MIGNON) en actieve deelname aan het lokale verenigingsleven en goed contact hebben met de bureaus (b.v. Rb. Luik 17 april 1989, *J.L.M.B.* 1989, 1504). Als elementen die wijzen op een gebrek aan integratiewil werden onder meer aanzien: een gebrek aan contacten met Belgen dat niet te wijten is aan "gettovorming" (*Parl. St.* Kamer 1983-84, nr. 756/1, 23 en *Parl. St.* Kamer 1983-84, nr. 756/21, 115); het te veel vasthouden aan "gewoonten van het geboorteland", waarbij volgens VAN DEN EYNDE religieuze aspecten een grote rol speelden (K. VAN DEN EYNDE, *a.w.*, *R.W.* 1993-94, 92; Bergen 30 maart 1988, *J.L.M.B.* 1988, 924; *T. Vreemd.* 1988, 19 en Rb. Brussel 7 januari 1987, *J.Proc.* 1987, nr. 99, 30, *T. Vreemd.* 1987, 35); het uitdrukken van de hoop terug te kunnen keren naar zijn land van oorsprong (Rb. Nijvel 26 juni 1990, *Rev. dr. étr.* 1991, 252) en politieke activiteiten met betrekking tot het land van herkomst (Brussel 15 maart 1989, *J.L.M.B.* 1989, 750; zie evenwel Brussel 29 maart 1993, *T. Vreemd.* 1993, 103, noot K. DEWULF en R. STOKX, *Rev. dr. étr.* 1993, nr. 72, 70-72 met noot E. MIGNON).

AFDELING III

PROCEDURE

155 De verklaring van nationaliteitskeuze wordt afgelegd voor de ambtenaar van de burgerlijke stand van de plaats waar de belanghebbende zijn hoofdverblijfplaats (nrs. 51-53) heeft (art. 15, § 1, eerste lid W.B.N.), voor zover deze hoofdverblijfplaats in België gelegen is.

Als documenten moeten de geboorteakte of een gelijkwaardig document (nrs. 241-244), bewijzen van woonst, een bewijs van nationaliteit en eventueel een bewijs van nationaliteit van de Belgische ouder worden voorgelegd.

156 Wanneer de betrokkene zijn hoofdverblijfplaats heeft in het buitenland, wordt zijn verklaring afgelegd voor het hoofd van de Belgische diplomatieke zending of consulaire post van die verblijfplaats (art. 15, § 1, tweede lid W.B.N.).

157 De ambtenaar van de burgerlijke stand maakt de verklaring voor advies onmiddellijk over aan het parket van de rechtbank van eerste aanleg van het rechtsgebied. Het hoofd van de Belgische diplomatieke zending of consulaire post maakt de verklaring onmiddellijk voor advies over aan het parket van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel.

158 De procureur des Konings kan een met redenen omkleed negatief advies uitbrengen inzake de verkrijging van de nationaliteit wanneer er een beletsel is wegens gewichtige feiten, eigen aan de persoon, die hij in de motivering van zijn advies dient te omschrijven of als de grondvoorwaarden, die hij moet aanduiden, niet vervuld zijn (art. 15, § 2, eerste lid W.B.N). De procedure verloopt op dezelfde wijze als bij de nationaliteitsverklaring (nrs. 126 en 128-138).

De Minister van Justitie legt de richtlijnen vast met betrekking tot de wijze waarop het parket bij de rechtbank van eerste aanleg het onderzoek verricht met het oog op het verlenen van een dergelijk advies (art. 24bis W.B.N.; zie nr. 129). Net zoals met betrekking tot de procedure inzake nationaliteitsverklaring, moeten de dienst Vreemdelingenzaken en de Veiligheid van de Staat worden geraadpleegd. De wijze waarop beide instanties moeten worden geraadpleegd, inzonderheid wat de termijnen betreft, zal nader worden uitgeschreven in een ministeriële circulaire die moet worden uitgevaardigd op grond van artikel 24bis W.B.N. (*Parl. St.* Kamer 1999-2000, nr. 292/1 en 293/1, 14).

HOOFDSTUK IV

NATIONALITEITSKEUZE NA HUWELIJK MET EEN BELG OF EEN BELGISCHE

AFDELING I

ALGEMEEN

159 Artikel 16, § 1 W.B.N. bepaalt dat het huwelijk van rechtswege geen enkel gevolg heeft op de nationaliteit.

In haar advies bij het wetsontwerp dat het W.B.N. geworden is, merkte de afdeling wetgeving van de Raad van State op dat deze bepaling geen enkele normatieve waarde heeft (*Parl. St. Kamer* 1983-84, nr. 756/1, 39; zie M. VERWILGHEN, *a.w.*, 337-338).

160 De vreemdeling die huwt met een Belg(ische) of wiens echtgeno(o)t(e) gedurende het huwelijk de Belgische nationaliteit heeft verkregen, kan de Belgische nationaliteit verkrijgen door een overeenkomstig artikel 15 W.B.N. afgelegde verklaring van nationaliteitskeuze (zie boven, nrs. 139 en 150-158, art. 15 W.B.N.).

Krachtens artikel 25, derde lid W.B.N. wordt het beschikkend gedeelte van de onherroepelijke beslissing waarbij het negatief advies inzake de verkrijging van de Belgische nationaliteit op grond van artikel 16 W.B.N. ongegrond wordt verklaard, bovendien vermeld op de kant van de akte van huwelijk die in België is overgemaakt of overgeschreven.

161 De verwijzing naar artikel 15 betekent dat de procureur des Konings een negatief advies kan uitbrengen wanneer er een beletsel is wegens gewichtige feiten, eigen aan de persoon, of als de grondvoorwaarden niet vervuld zijn, en dat in geval van een negatief advies het dossier wordt omgezet in een naturalisatieaanvraag waarover de Kamer van volksvertegenwoordigers ten gronde uitspraak doet, tenzij de betrokkene uitdrukkelijk de wens te kennen geeft dat de rechtbank van eerste aanleg zich uitspreekt.

Men kan stellen dat de Wet van 1 maart 2000, door het afschaffen van de weigeringsgrond van onvoldoende integratiewil, tegemoet is gekomen aan de opmerking in de rechtsleer dat het feit in het huwelijk te treden met een Belgische partner al een voldoende bewijs levert van de integratiewil (V. HOBIN, "Nationaliteit", in B. HUBEAU (ed.), *Vreemdeling in het Belgisch Recht*, Brugge, Die Keure, 1988, 23).

VAN DEN EECKHOUT merkt op dat er over de grondslag van artikel 16 W.B.N. onduidelijkheid heerst: wordt de versoepelde procedure ingesteld omwille van de veronderstelde verregaande integratie in de Belgische samenleving van de partner die met een Belgische onderdaan is gehuwd, of gaat het integendeel louter om het bewerkstelligen van de eenheid van nationaliteit tussen huwelijkse partners? (V. VAN DEN EECKHOUT, *a.w.*, 136).

162 In tegenstelling tot het oorspronkelijke voorstel, heeft de Wet van 23 november 1998 tot invoering van de wettelijke samenwoning (*B.S.* 12 januari

1999; in werking getreden op 1 januari 2000 krachtens het Koninklijk Besluit van 14 december 1999, *B.S.* 23 december 1999) niet voorzien in een wijziging van het W.B.N. om de vreemdeling die wettelijk samenwoont met een Belg het recht te geven de Belgische nationaliteit te verwerven.

In het oorspronkelijke wetsvoorstel was een dergelijke wijziging van het W.B.N. voorzien om met name aan de homoseksuele partner van een Belg een vestigingsrecht in België te geven (*Parl. St. Kamer* 1995-96, nr. 170/1). In de loop van de parlementaire behandeling werd dit weggelaten, blijkbaar als gevolg van het uitvaardigen van de Omzendbrief van 30 september 1997 betreffende het verlenen van een verblijfsmachtiging op basis van samenwoont in het kader van een duurzame relatie (*B.S.* 14 november 1997; O. DE SCHUTTER en A. WEYEMBERGH, "La cohabitation légale. Une étape dans la reconnaissance des unions entre personnes du même sexe?", *J.T.* 2000, 102).

AFDELING II

DE TWEE CATEGORIEËN

163 Artikel 16 W.B.N. maakt een onderscheid naargelang de aanvrager al dan niet reeds gedurende ten minste drie jaar wettig in België verblijft.

164 De persoon die op het moment van de verklaring reeds gedurende ten minste drie jaar wettig in België verblijft kan de verklaring van nationaliteitskeuze doen op voorwaarde dat de echtgenoten gedurende ten minste zes maanden in België samen hebben verbleven en zolang zij in België samenleven (art. 16, § 2, 2° W.B.N.).

165 De Omzendbrief van 3 september 1993 betreffende de wijziging van het Wetboek van de Belgische Nationaliteit en de wetten betreffende de naturalisatie (*B.S.* 23 september 1993) stelt dat voor het berekenen van de termijn van drie jaar wettig verblijf in België alleen een machtiging of toelating tot verblijf van meer dan drie maanden of een machtiging tot vestiging in aanmerking kan worden genomen.

MEULDERS interpreteert de termijn van drie jaar in die zin als zouden de verblijfstitels die driemaandelijks verlengd worden niet meetellen (E. MEULDERS, "Nationaliteit - Nieuw art. 16 W.B.N.-Termijnen", *De Burg. St.* 1994, 13-14). De aan een buitenlandse student verleende machtiging tot voorlopig verblijf volstaat om aan de vereiste van artikel 16, § 2 W.B.N. te voldoen (Rb. Luik 27 september 1996, *T. Vreemd.* 1998, 59 en *J.L.M.B.* 1997, 1043).

De Omzendbrief van 3 september 1993 schrijft voor dat ook vreemdelingen die toegelaten zijn tot een verblijf in België en die in het bezit zijn van de speciale verblijfsdocumenten voorzien bij het Koninklijk Besluit van 30 oktober 1991, b.v. internationale, diplomatieke en consulaire ambtenaren, binnen het toepassingsgebied van artikel 16 W.B.N. vallen. Zolang de vreemdeling ingeschreven blijft in het vreemdelingen- of bevolkingsregister, blijft de termijn lopen.

166 Wie geen drie jaar regelmatig in België heeft verbleven, kan de nationaliteit slechts aanvragen na drie jaar samenleven van de echtgenoten in België en zolang zij in België samenleven (art. 16, § 2, 1° W.B.N.).

Tot vóór de Wet van 6 augustus 1993 gold voor iedereen een verplichte samenlevingsperiode van zes maanden. De Wet van 6 augustus 1993 (*B.S.* 23 september 1993) heeft echter de voorwaarden verstrengd waaronder de Belgische nationaliteit door verklaring ingevolge huwelijk met een Belg kan worden verkregen. De termijn van drie jaar samenleven geldt omdat de vreemde echtgenoot niet gemachtigd of toegelaten was tot een verblijf van meer dan drie maanden of om zich te vestigen in het Rijk (*Parl. St. Senaat* 1992-93, nr. 626/2, 10). De wetgever stelde deze vereiste in het kader van de strijd tegen schijnhuwelijken (V. VAN DEN EECKHOUT, *a.w.*, 143-144; K. VAN DEN EYNDE, *a.w.*, *R.W.* 1993-94, 536 en M. VERWILGHEN en C. DEBROUX, *a.w.*, *J.T.* 1992). Daar de wetgever het evenwel opportuun vond om rekening te houden met de integratiewil van de vreemdeling die drie jaar of meer wettig in België verbleef, werd voor deze categorie de vroegere duur van zes maanden samenleven in België behouden (Omzendbrief van 3 september 1993 betreffende de wijziging van het Wetboek van de Belgische Nationaliteit en de wetten betreffende de naturalisatie, *B.S.* 23 september 1993).

AFDELING III

HUWELIJK EN SAMENWOONSTVERPLICHTING

167 Het bewijs van het samenleven kan door alle middelen van recht worden bewezen. Het feit dat de echtgenoten op verschillende adressen in de bevolkingsregisters zijn ingeschreven, sluit niet noodzakelijk werkelijk samenwonen uit (Rb. Gent 27 april 1989, *T.G.R.* 1989, 145). Anderzijds kan uit bepaalde feitelijke gegevens volgen dat echtgenoten niet voldoen aan de samenwoonstverplichting, ook al zijn ze op hetzelfde adres ingeschreven (Bergen 14 juni 1995, *R.R.D.* 1996, 534-536 met noot D. DEBROUX).

168 Bij de beoordeling van de voorwaarde of de echtgenoten zes maanden of drie jaar samen in België hebben verbleven, kan ook rekening worden gehouden met het samenwonen vóór het huwelijk (*Parl. St. Kamer* 1983-84, nr. 756/21, 117 tot 120; zie Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 345; A. HEYVAERT en R. VANCRAENENBROECK, *a.w.*, art. 16-7 W.B.N.; V. HOBIN, "Nationaliteit", in B. HUBEAU (ed.), *Vreemdeling in het Belgisch Recht*, Brugge, Die Keure, 1988, 22, nr. 41; E. MIGNON, *a.w.*, *T. Vreemd.* 1989, nr. 56, 28; P. SENAËVE, *a.w.*, 173, nr. 390; K. VAN DEN EYNDE, *a.w.*, *R.W.* 1993-94, 536 en V. VAN DEN EECKHOUT, *a.w.*, 145, voetnoot 721).

Het Hof van Beroep te Brussel daarentegen meent dat uit het gebruik van het woord "echtgenoten" in artikel 16, § 2 W.B.N. zou voortvloeien dat de termijn van zes maanden of drie jaar slechts aanvangt op het ogenblik van het huwelijk (Brussel 3 januari 1989, *Pas.* 1989, II, 165, noot A. K(EBERS). en M. VERWILGHEN (*a.w.*, 344), in dezelfde zin G. BAETEMAN, *a.w.*, 181; zie ook B. RENAULD, *Guide de la personne étrangère, t.a.p.*, 2.2/5 en E. SLUYS, *T.P.R.* 1991, 1117).

169 De vreemde echtgenoot van een Belg kan de Belgische nationaliteit dus maar verkrijgen wanneer de echtgenoten, naar gelang het geval, zes maanden of drie jaar "samen hebben verbleven en zolang zij in België samenleven". Daar het woord 'zolang' niet op een tijdstip, doch wel op een periodiciteit wijst, wordt hieruit een dubbel gevolg afgeleid.

170 Vooreerst wordt gewoonlijk aangenomen dat de periode waarin de betrokkenen samen in België moeten hebben verbleven, aaneengesloten dient te zijn, zodat ze niet zou kunnen bestaan uit verschillende korte periodes die samen zes maanden of drie jaar vormen (A. HEYVAERT, *De Belgische nationaliteit: korte commentaar op het Wetboek van Belgische nationaliteit*, Antwerpen, Kluwer, 1986, 30, nr. 55).

Men moet nochtans aannemen dat het samen verblijven in België niet opgeschort wordt wanneer één der echtgenoten voor een zakenreis enkele dagen in het buitenland verblijft (H. DE PAGE en J.-P. MASSON, *a.w.*, 236, nr. 227).

171 Vervolgens heeft het Hof van Cassatie aangenomen dat de echtgenoten niet alleen op het ogenblik dat de verklaring van nationaliteitskeuze wordt afgelegd (Rb. Turnhout 9 april 1992, *T.R.* 1992, 161), doch ook in de loop van de daarop volgende procedure, en met name tot aan de rechterlijke beslissing, moeten blijven samenwonen (Cass. 10 februari 2000, *A.J.T.* 2000-01, 208-210, noot K. LAMBEIN; in dezelfde zin: Brussel 12 mei 1987, *R.W.* 1987-88, 715-716; Luik 28 juni 1988, *J.L.M.B.* 1988, 1470; Luik 29 april 1997, *R.R.D.* 1998, 206-208 en Rb. Gent 28 september 1995, *T.G.R.* 1996, 2; zie G.H. BEAUTHIER, *Le droit des étrangers et le code de la nationalité*, Brussel, Vie Ouvrière, 1984, 212; Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 345; E. SLUYS, *a.w.*, *T.P.R.* 1991, 1117-1118; M. VERWILGHEN en C. DEBROUX, *a.w.*, *J.T.* 1992, 7; D. DEBROUX, noot onder Bergen 20 april 1995, *R.R.D.* 1996, 531-534; J.P. MASSON en N. MASSAGER, *Droit des personnes. Chronique de jurisprudence 1994-1998*, Brussel, Larcier, 2000, 45 en K. VAN DEN EYNDE, *a.w.*, *R.W.* 1993-94, 536).

Vóór voormeld cassatiearrest had een bepaalde rechtspraak gesteld dat er enkel samenleving moet zijn op het moment van de verklaring (Antwerpen 9 juni 1987, *T. Vreemd.* 1987, nr. 44, 21 en *Rev. dr. étr.* 1987, 92; Gent 19 juni 1990, *Rev. dr. étr.* 1991, 130, *T. Vreemd.* 1992, nr. 60-61, 41 en *T.G.R.* 1991, 3-4; Bergen 20 april 1995, *R.R.D.* 1996, 524-527, noot D. DEBROUX; Bergen 20 april 1995, *R.R.D.* 1996, 528-531, noot D. DEBROUX en Bergen 24 mei 1995, *J.T.* 1996, 371-373; in dezelfde zin: V. HOBIN, "Wetboek van de Belgische nationaliteit", *T. Vreemd.* 1984, 149; M. LIGNY, "Nationalité belge et statut personnel depuis la loi du 28 juin 1984", *Ann. dr. Liège* 1985, 210; voor kritiek op deze interpretatie, zie E. MEULDERS, "Art. 11bis, 12bis en 16 van het Wetboek van Belgische Nationaliteit", *De Burg. St.* 1998, 551-553). Bij gebreke van een duidelijke wettekst, zou men door te eisen dat de echtelieden gedurende de gehele procedure moeten blijven samenwonen, een voorwaarde toevoegen aan de wet.

172 Men mag evenwel niet, zoals vroegere rechtspraak (Rb. Luik 13 juni 1986, *J.L.M.B.* 1987, 1229, noot C. PANIER, *Pas.* 1986, III, 100; zie ook Brussel 16 december 1999, <http://www.just.fgov.be>), zover gaan te eisen dat aan de voorwaarde van het samenleven ook nog moet zijn voldaan op het ogenblik dat de rechterlijke beslissing die de verklaring tot verkrijging van de Belgische nationaliteit inwilligt, wordt overgeschreven door de ambtenaar van de burgerlijke stand (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 344 en A. HEYVAERT en R. VANCRAENENBROECK, *a.w.*, art. 16-8 W.B.N.). Op het ogenblik van de overschrijving kan immers niet meer worden teruggekomen op de definitieve rechterlijke beslissing waarbij de nationaliteit werd verkregen.

173 Tijdens de parlementaire voorbereiding werd gesteld dat het overlijden van de echtgenoot voor de vreemdeling geen beletsel vormde indien er op het ogenblik van het overlijden was voldaan aan de samenwoonstverplichting en indien de aanvrager de nationaliteitsverklaring voor het overlijden had afgelegd (*Parl. St. Senaat 1992-93, 626/2, 11; Omzendbrief van 3 september 1993, B.S. 23 september 1993; zie K. VAN DEN EYNDE, a.w., R.W. 1993-94, 537*).

Zoals bepaalde rechtspraak (Rb. Brussel 3 februari 1988, *T.B.B.R.* 1991, 76; Rb. Luik 13 juni 1986, *Pas.* 1986, III, 100, noot F.B., *J.L.M.B.* 1987, 1229 met noot Ch. PANIER) ziet ook bepaalde rechtsleer (D. DEBROUX, *R.R.D.* 1996, 533) wél een beletsel in het overlijden van de Belgische echtgenoot omdat daardoor niet meer kan worden voldaan aan de vereiste om ook in de loop van de procedure samen te leven (nr. 171). Daarbij wordt geargumenteerd dat artikel 16 W.B.N. de eenheid van nationaliteit tussen huwelijkse partners wil bewerkstelligen. Hierbij kan evenwel worden opgemerkt dat men evengoed kan aannemen dat artikel 16 W.B.N. een versoepelde procedure heeft ingesteld omwille van de veronderstelde verregaande integratie in de Belgische samenleving van de partner die met een Belgische onderdaan was gehuwd (V. VAN DEN EECKHOUT, *a.w.*, 136).

174 Er wordt aangenomen dat men de Belgische nationaliteit niet op grond van artikel 16 W.B.N. kan verkrijgen indien het huwelijk in de loop van de procedure wordt ontbonden door echtscheiding. Dezelfde regel geldt wanneer het huwelijk in de loop van de procedure wordt nietigverklaard, behalve wanneer aan de echtgenoot die de Belgische nationaliteit wil verwerven, het voordeel van het putatief huwelijk wordt toegekend (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 333-334; M. VERWILGHEN, *a.w.*, 339-340 en A. HEYVAERT en R. VANCRAENENBROECK, *a.w.*, art. 16-6 W.B.N.). Het gaat hier dus om één van de gevolgen van een geldig huwelijk die, ook al is het huwelijk nietigverklaard, door een “gunst van de wet” worden toegekend aan de echtgenoot die te goeder trouw was (zie over het putatief huwelijk J. PAUWELS, “Nietigverklaring van het huwelijk”, *T.P.R.* 1975, 159-183). Er wordt ook aangenomen dat men de Belgische nationaliteit niet op grond van artikel 16 W.B.N. kan verkrijgen indien de echtgenoot van de persoon die de verklaring aflegt in de loop van de procedure de Belgische nationaliteit verliest (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 341, nr. 623 en M. VERWILGHEN, *a.w.*, 341, nr. 625).

Het W.B.N. regelt niet wat dient te gebeuren ingeval het huwelijk van een persoon die Belg is geworden als gevolg van een verklaring op grond van artikel 16 W.B.N. nietig wordt verklaard nadat de Belgische nationaliteit werd verkregen. In de rechtsleer is verdedigd dat de betrokkene geacht moet worden nooit de Belgische nationaliteit te hebben verkregen, zij het dat ook hier een uitzondering moet worden gemaakt voor het ‘putatief huwelijk’ (G. BAETEMAN, *a.w.*, 369, nr. 616 en 373, nr. 622). Deze stelling staat op gespannen voet met het gegeven dat, wanneer met de verkrijging van de Belgische nationaliteit werd ingestemd door de rechtbank, het gezag van gewijsde van deze rechterlijke uitspraak niet mag worden aangetast (zie over deze uiteenlopende meningen A. HEYVAERT en R. VANCRAENENBROECK, *a.w.*, art. 16-6 W.B.N.).

175 Artikel 16, § 2, 4° W.B.N. voorziet in de mogelijkheid om het samenleven in het buitenland gelijk te stellen met het samenleven in België wanneer de belanghebbende bewijst dat er tussen hem en België een werkelijke band is ontstaan (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 344, nrs. 628-629 en M. VERWILGHEN, *a.w.*, 181-182). Er kan worden verwezen naar wat er met betrekking tot het begrip “werkelijke band met België” is gezegd bij de bespreking van de grondvoorwaarden waaraan moet

worden voldaan om de Belgische nationaliteit te verkrijgen door nationaliteitskeuze (nrs. 148-149).

Daar artikel 16, § 2, 4° W.B.N. vereist dat er een werkelijke band met België moet zijn ontstaan, en niet zoals in artikel 14, derde lid W.B.N., dat men een werkelijke band met België moet hebben bewaard (nr. 148), dienen er hier geen bindingen bestaan te hebben alvorens in het buitenland werd samengeleefd.

HOOFDSTUK V

NATIONALITEITSKEUZE WEGENS HET BEZIT VAN DE STAAT VAN BELG

176 De persoon die gedurende tien jaar zonder onderbreking in het genot is geweest van het bezit van de staat van Belg kan, wanneer zijn Belgische nationaliteit betwist wordt, de Belgische nationaliteit verkrijgen door een verklaring (art. 17, eerste lid W.B.N.).

177 Artikel 4, derde lid W.B.N. bepaalt: “het bezit van de staat van Belg wordt verkregen door uitoefening van de rechten welke uitsluitend aan de Belgen worden toegekend”. Men denke daarbij aan het stemrecht, het recht om gekozen te worden, het recht om een openbaar ambt uit te oefenen, het recht ingeschreven te zijn op de lijsten voor de assisenjury (zie R. DEKKERS, *Handboek Burgerlijk Recht*, Brussel, Bruylant, 1972, 83, nr. 115), of het verricht hebben van militaire dienstplicht (Rb. Bergen 9 april 1997, *J.L.M.B.* 1997, 1582-1584).

In laatstgenoemd vonnis werd ook de betaling van een pensioen door de Dienst voor Overzeese Sociale Zekerheid aan een in Congo wonende persoon beschouwd als een element dat erop wijst dat de betrokkene de staat van Belg had.

178 Anders dan de tekst van artikel 4, derde lid W.B.N. zou kunnen doen vermoeden, kan het bezit van de staat van Belg ook blijken uit andere elementen dan de uitoefening van de rechten welke uitsluitend aan de Belgen worden toegekend. Men denke b.v. aan het beschikken over een Belgische identiteitskaart (M. VERWILGHEN, *a.w.*, 352 en 354).

Dat ook andere elementen in aanmerking kunnen worden genomen blijkt uit de memorie van toelichting bij het W.B.N. en, in navolging hiervan, de Omzendbrief van 6 augustus 1984 (*B.S.* 14 augustus 1984). Daarin worden twee gevallen aangeduid waarin artikel 17 W.B.N. kan worden toegepast: ten eerste de administratieve vergissing, waardoor de betrokkene te goeder trouw meende Belg te zijn totdat deze vergissing werd ontdekt, en ten tweede het geval van een persoon wiens afstamming ten overstaan van een Belgische ouder heeft opgehouden te bestaan vooraleer hij de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt (*Parl. St. Kamer* 1983-84, nr. 756/1; M. VERWILGHEN, *a.w.*, 353-354). Uit het naar voor schuiven van deze laatste hypothese lijkt te kunnen worden afgeleid dat de wetgever van oordeel is dat het bezit van staat van Belg niet enkel kan blijken uit de uitoefening van traditionele “politieke” rechten die alleen door meerderjarigen kunnen worden uitgeoefend.

179 De verklaring dient te worden afgelegd volgens de procedure van de nationaliteitskeuze (art. 15 W.B.N.; zie nrs. 139 en 155-158). Anders dan bij de nationaliteitskeuze kan de procureur des Konings geen negatief advies uitbrengen wanneer er een beletsel is wegens gewichtige feiten, eigen aan de persoon, maar alleen op grond dat het beweerd bezit van staat ontoereikend is (art. 17, eerste lid W.B.N.). Er worden ook geen leeftijds- en verblijfsvoorwaarden gesteld. Er zal alleen worden nagegaan of het bezit van staat van Belg inhoudelijk voldoende bewezen is en of de duur van dit bezit van staat ononderbroken is geweest en

minstens tien jaar bedraagt (E. SLUYS, *t.a.p.*, 1122). Hoewel artikel 17 W.B.N. dit niet uitdrukkelijk stelt zal de goede trouw van de betrokkene ongetwijfeld een doorslaggevende rol spelen (M. VERWILGHEN, *a.w.*, 355).

Ook hier zal in geval van een negatief advies van de procureur des Konings het dossier worden omgezet in een naturalisatieaanvraag waarover de Kamer van volksvertegenwoordigers ten gronde uitspraak doet, tenzij de betrokkene uitdrukkelijk de wens te kennen geeft dat de rechtbank van eerste aanleg zich uitspreekt.

180 De verklaring moet worden afgelegd voordat een termijn van één jaar verstreken is vanaf het ogenblik dat de feiten betreffende het bezit van staat niet langer vaststaan. Deze termijn wordt verlengd tot de leeftijd van negentien jaar wanneer de belanghebbende een persoon is waarvan gebleken is, voordat hij ontvoegd was en de leeftijd van achttien jaar had bereikt, dat zijn afstamming van een Belgische ouder niet langer vaststaat (art. 17, tweede lid, tweede zin W.B.N.).

181 Uit het feit zelf dat de betrokkene de verklaring van nationaliteitskeuze aflegt, blijkt dat hij, in tegenstelling met wat voordien werd aangenomen, aanneemt geen Belg te zijn (A. HEYVAERT en R. VANCRAENENBROECK, *a.w.*, art. 17-3 W.B.N.). Wanneer de geldigheid van de voor de verkrijging van de Belgische nationaliteit verrichte akten afhankelijk was van het bezit van de Belgische nationaliteit, kan die geldigheid niet worden betwist op de enkele grond dat de belanghebbende die nationaliteit niet bezat. Hetzelfde geldt voor de rechten die voor verkrijging van de Belgische nationaliteit zijn verkregen en waarvoor het bezit van de Belgische nationaliteit vereist was (art. 17, derde lid W.B.N.).

HOOFDSTUK VI

VERKRIJGING VAN DE BELGISCHE NATIONALITEIT DOOR NATURALISATIE

AFDELING I

ALGEMEEN

182 De naturalisatie wordt verleend door de federale wetgevende macht (art. 9 G.W.).

Men kan in deze bevoegdheidstoewijzing de zorg zien van de Grondwetgever om de controle over één van de essentiële elementen die aanwezig moeten zijn opdat er sprake zou kunnen zijn van een staat, met name de bevolking (nr. 1), aan de wetgever voor te behouden (B. RENAULD, *a.w.*, *Rev. b. dr. const.* 1997, 251).

Bij de bespreking van dit grondwetsartikel in de secties van het Nationaal Congres werd het voorstel van een minderheid om twee soorten naturalisaties in te voeren, waarbij alleen de eerste soort toegang zou geven tot een mandaat als parlamentslid of een ambt als minister, terwijl voor de tweede soort geen tussenkomst van de wetgevende macht nodig zou zijn, met volgende argumentatie verworpen: “La majorité, au contraire, a soutenu qu’il était inutile d’exiger des conditions spéciales pour l’éligibilité; c’est dans les électeurs qu’elle trouve toutes les garanties, c’est là qu’elle veut les maintenir; l’importance de l’exercice des droits électoraux, d’une part, et de l’autre part la nomination des emplois publics attribuée au chef de l’État, lui paraissent des motifs plausibles pour conférer au pouvoir législatif exclusivement le droit de naturaliser” (E. HUYTENS, *Discussions du Congrès national de Belgique*, Brussel, Société typographique belge, IV, 1844, 59).

183 Voor het verlenen van naturalisaties wordt de federale wetgevende macht uitgeoefend door de Koning en de Kamer van volksvertegenwoordigers.

Tot vóór de vierde staatshervorming waren de Kamer en de Senaat gelijkelijk bevoegd voor het verlenen van naturalisaties. Het door de Grondwetswijziging van 5 mei 1993 (*B.S.* 8 mei 1993) ingevoegde artikel 74, 1° (vroeger art. 26, tweede lid) heeft de bevoegdheid ter zake van de Senaat afgeschaft. Voordien was door de Grondwetsebepaling van 1 februari 1991 (*B.S.* 15 februari 1991) het vroegere onderscheid tussen grote en gewone naturalisatie opgeheven (nr. 30).

184 Het verlenen van de naturalisatie is een gunst waarover de federale wetgevende macht soeverein en discretionair beslist (Arbitragehof nr. 61/96, 7 november 1996, *B.S.* 19 november 1996, *T. Vreemd.* 1996, nr. 4, 385, overweging B.12.1 en Arbitragehof nr. 75/98, 24 juni 1998, *B.S.* 7 juli 1998, overweging B.4, *Rev. dr. étr.* 1998, 317, noot D. RENDERS, *J.T.* 1998, 710; zie nr. 105).

In het arrest van 24 juni 1998 overwoog het Arbitragehof onder meer hetgeen volgt: “Door de bevoegdheid om de naturalisatie te verlenen niet over te laten aan de administratieve overheid maar ze voor te behouden aan een wetgevende macht die uit verkozen vergaderingen bestaat, terwijl het uitzonderlijk is dat een louter individuele beslissing uitsluitend bij een dergelijke overheid berust, heeft de Grondwetgever willen aangeven dat hij de traditionele opvatting handhaafde volgens welke de verkrijging van de Belgische nationaliteit door naturalisatie geen recht is maar voortvloeit uit de uitoefening van een soevereine beoordelingsbevoegdheid. Het is overigens in overeenstemming met die wil van de Grondwetgever dat het Wetboek van de Belgische Nationaliteit voorschrijft dat

bepaalde voorwaarden moeten zijn vervuld om de naturalisatie te kunnen vragen, maar niet volstaan om ze te verkrijgen, ...”.

185 Wanneer zij beslist over het verlenen van naturalisaties is de federale wetgevende macht niet onderworpen aan de beginselen van een behoorlijke rechtsbedeling.

Deze regel lijkt zelfs te gelden wanneer ingevolge de Wet van 22 december 1998 (*B.S.* 6 maart 1999) de procedure van nationaliteitsverklaring of nationaliteitskeuze werd omgezet in een naturalisatieprocedure, ook al geeft de wet de aanvrager in dat geval de mogelijkheid om een ‘memorie van antwoord’ in te dienen (nr. 136).

186 De beslissing waarbij de naturalisatie wordt verleend of afgewezen dient geen enkele motivering te bevatten (Arbitragehof nr. 61/96, 7 november 1996, *B.S.* 19 november 1996, *T. Vreemd.* 1996, nr. 4, 385, overweging B.12.1 en C. GUILLAIN en A. VAN ACKERE, *a.w.*, *Rev. dr. étr.* 1999, 504).

Daar een naturalisatie niet uitgaat van een administratieve overheid, zoals bedoeld in artikel 14 van de Gecoördineerde Wetten op de Raad van State, is de Wet van 29 juli 1991 betreffende de uitdrukkelijke motivering van de bestuurshandelingen (*B.S.* 12 september 1991) er niet op toepasselijk. Op internationaal vlak wordt er maar gestreefd dat de beslissingen inzake het verkrijgen van de nationaliteit schriftelijk met redenen zouden worden omkleed (nr. 109).

Bij de parlementaire voorbereiding van de Wet van 1 maart 2000 erkende de Minister van Justitie dat het feit dat de commissie voor de naturalisaties haar beslissingen houdende weigering van de naturalisatie niet motiveert, veel kritiek uitlokte. Hij wees erop dat hij gelet op het principe van de scheiding der machten op dat vlak niets kon opdringen en dat het aan de Kamer van volksvertegenwoordigers toekomt om een bepaling in het reglement op te nemen die haar de mogelijkheid geeft de weigering te motiveren (*Parl. St. Senaat* 1999-2000, nr. 2-308/3, 16).

187 De door artikel 32 van de Grondwet gewaarborgde passieve openbaarheid van bestuur zou niet van toepassing zijn op de documenten met betrekking tot de beslissing over naturalisatieaanvragen, daar deze beslissing uitgaat van de wetgevende macht (Voorz. Rb. Brussel 24 september 1997, *J.T.* 1998, 710-711; zie ook F. JONGEN, “La publicité de l’administration”, *J.T.* 1995, (777) 780). Hiertegen kan worden ingebracht dat de federale wetgevende macht bij de beslissing over naturalisatieaanvragen een administratieve opdracht vervult (W.J. GANSHOF VAN DER MEERSCH, “La fonction législative en régime démocratique”, in *Journées interuniversitaires d’études juridiques. La production de la loi*, Brussel, Ed. U.L.B., 1949, 12; P. WIGNY, *Droit constitutionnel: principes et droit positif*, Brussel, Bruylant, 1952, 545-546; F. DELPÉRIE, *a.w.*, 137 en B. RENAULD, *a.w.*, *Rev. b. dr. const.* 1997, 260), zodat een document dat in het kader van dit beslissingsproces wordt opgesteld zou kunnen worden aangemerkt als een “bestuursdocument”, waarvoor artikel 32 G.W. principieel in de openbaarheid voorziet (in deze zin F. TULKENS en J. SOHIER, “Les cours et tribunaux. Chronique de la jurisprudence 1997-1998”, *Rev. b. dr. const.* 1998, 420-421).

188 De beslissing van de federale wetgevende macht over een naturalisatieaanvraag kan niet worden aangevochten voor de hoven en rechtbanken

van de rechterlijke orde (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 297; F. DELPÉRÉE, *a.w.*, 136; R. STANDAERT, tw. *Nationalité belge*, in *Les nouvelles. Droit civil I*, Brussel, Larcier, 1938, 70 en M. VERWILGHEN, *a.w.*, 359) en evenmin voor de Raad van State (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 63).

D. RENDERS suggereert dat deze uitsluiting uit de bevoegdheid van de Raad van State, naar analogie met de vroegere uitsluiting van administratieve handelingen van wetgevende vergaderingen met betrekking tot overheidsopdrachten en de leden van hun personeel (Arbitragehof nr. 31/96, 15 mei 1996, *B.S.* 25 juni 1996, *J.T.* 1997, 3, met noot H. SIMONART en *R.R.D.* 1996, 369, noot C. HOREVOETS), het gelijkheidsbeginsel schendt (D. RENDERS, "La Cour d'arbitrage et les lois de naturalisation", noot onder Arbitragehof nr. 75/98, 24 juni 1998, *Rev. dr. étr.* 1998, 319-324). Deze redenering lijkt vrij vergaand, zeker voor wat betreft de gevallen waarin de belanghebbende van bij de aanvang om de gunst van de naturalisatie verzoekt. Ook bij de omzetting van de procedures van nationaliteitsverklaring en nationaliteitskeuze in een naturalisatieprocedure lijkt het gelijkheidsbeginsel gerespecteerd door de mogelijkheid die aan betrokkene wordt gelaten om de verwijzing naar de rechtbank van eerste aanleg te vragen.

189 De akte van naturalisatie is een wet in louter formele zin (A. ALLEN, *Handboek*, 475-476; P. SENAËVE, *a.w.*, 176, nr. 398-2).

CLOSSET en VELU menen dat deze akte niet alleen geen materiële wet, doch ook geen formele wet is (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 63 en J. VELU, *Droit publique*, I, *Le statut des gouvernants*, Brussel, Bruylant, 1986, 567, voor een overzicht van de argumenten D. RENDERS, *a.w.*, *Rev. dr. étr.* 1998, 321). Het Arbitragehof heeft evenwel impliciet maar zeker bevestigd dat een naturalisatiewet een wet in formele zin is (Arbitragehof nr. 75/98, 24 juni 1998, *B.S.* 7 juli 1998, overweging B.1.2., *Rev. dr. étr.* 1998, 317, noot D. RENDERS, *J.T.* 1998, 710; zie ook Voorz. Rb. Brussel 24 september 1997, *J.T.* 1998, 710-711).

190 In het arrest nr. 75/98 van 24 juni 1998 heeft het Arbitragehof aanvaard dat de aanvrager van een naturalisatie het vereiste belang heeft om voor het Hof een annulatieberoep in te stellen tegen een naturalisatiewet, zijnde de beslissing van de federale wetgevende macht waarbij definitief uitspraak wordt gedaan over een geheel van aanvragen waarvan die van de verzoeker deel uitmaakt (Arbitragehof nr. 75/98, 24 juni 1998, *B.S.* 7 juli 1998, overweging B.4, *Rev. dr. étr.* 1998, 317, noot D. RENDERS, *J.T.* 1998, 710). Het Arbitragehof was evenwel van oordeel dat grieven van een afgewezen aanvrager, gesteund op een gemis aan motivering en op de schending van het gelijkheidsbeginsel (doordat de naturalisatiewet de Belgische nationaliteit zou hebben verleend aan personen die zich in een situatie bevonden die vergelijkbaar was met die van de verzoeker), niet konden worden toegeschreven aan de bestreden naturalisatiewet, maar in werkelijkheid betrekking hadden op het beginsel zelf van de soevereine bevoegdheid inzake de toekenning van de Belgische nationaliteit door naturalisatie die door de Grondwetgever aan de wetgever is toegekend (zie boven, nr. 105). Het Hof besloot dat de desbetreffende middelen niet konden worden aangenomen omdat het Hof niet "vermag de bestreden wet af te keuren zonder een door de Grondwetgever verankerde keuze in het geding te brengen".

RENDERS meent dat het Arbitragehof het belang van de afgewezen aanvrager niet had mogen aannemen, daar de Naturalisatiewet voor hem niet griefhoudend is (D. RENDERS, *a.w.*, *Rev. dr. étr.*

1998, 322-323). VAN NIEUWENHOVE stelt dat wie A zegt ook B moet zeggen: als het Arbitragehof van oordeel is dat het bevoegd is om beslissingen van de wetgever inzake naturalisaties aan het gelijkheidsbeginsel te toetsen, moet het dat ook doen (J. VAN NIEUWENHOVE, "Kroniek Parlementair recht", *T.B.P.* 1999, 187). Het is inderdaad opvallend dat het Arbitragehof uit de ruime appreciatiemarge van de wetgever inzake naturalisaties heeft afgeleid dat zijn eigen toetsingsbevoegdheid zo goed als onbestaande is, zeker nu er op internationaal vlak wordt naar gestreefd dat zou worden voorzien in de mogelijkheid van administratieve of rechterlijke toetsing van de beslissingen inzake het verkrijgen van de nationaliteit (zie boven, nr. 109).

AFDELING II

VOORWAARDEN

§ 1. Leeftijds- en verblijfsvoorwaarden

191 Daar de naturalisatie een gunst is (zie boven, nr. 105), schrijft het W.B.N. voor dat bepaalde voorwaarden moeten zijn vervuld om de naturalisatie te kunnen vragen, zonder dat het vervullen van deze voorwaarden evenwel volstaat om ze te verkrijgen (Arbitragehof nr. 75/98, 24 juni 1998; nr. 195).

192 Enkel wie ten volle 18 jaar oud is, sedert ten minste drie jaar zijn hoofdverblijf (nrs. 51-53) in België heeft gevestigd (art. 19, eerste lid W.B.N.) en ook in de loop van de procedure zijn hoofdverblijf in België behoudt (art. 21, § 2 W.B.N.), komt in aanmerking voor naturalisatie. De verblijfstermijn wordt verminderd tot twee jaar voor de vreemdeling wiens hoedanigheid van vluchteling of van staatloze in België is erkend (over het ontbreken van een administratieve procedure tot erkenning van het statuut van staatlozen, zie boven, nr. 18). De termijn van twee jaar voor vluchtelingen vangt aan op het ogenblik van de aanvraag van het statuut van vluchteling, en niet op het ogenblik dat wordt beslist om dit statuut toe te kennen (J.-Y. CARLIER en S. GOFFIN, *a.w.*, *Nationality laws in the European Union. Le droit de la nationalité dans l'Union Européenne*, in B. NASCIMBENE (ed.), Londen, Butterworth, 1996, 140 en B. CHAPAUX en J.C. MUBERUKA, *a.w.*, *Rev. dr. étr.* 1998, 17).

Door de Wet van 1 maart 2000 werd de verblijfstermijn voor het verkrijgen van een naturalisatie ingekort van vijf of drie jaar tot drie of twee jaar. Volgens NUYTS heeft België nu de kortste termijn binnen de Europese Unie (D. NUYTS, "Belgische nationaliteit in uitverkoop", *De Juristenkrant* 2000, nr. 8, 5).

Artikel 19, eerste lid W.B.N. viseert niet enkel de vluchtelingen die in België zijn erkend krachtens de vigerende internationale overeenkomsten, maar ook de personen die met vluchteling gelijkgesteld werden verklaard krachtens het oud artikel 57 van de Wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, zoals van kracht tot 15 december 1996. Krachtens deze bepaling kon de Minister van Justitie deze gelijkstelling verlenen aan personen die aan de voorwaarden voor het bekomen van het vluchtelingenstatuut voldeden, maar die door ernstige redenen verhinderd werden dit statuut aan te vragen (M. VERWILGHEN, *a.w.*, 365). Bij de parlementaire voorbereiding van de Wet van 1 maart 2000 stelde de Minister van Justitie dat dit artikel een uitdovend karakter heeft en betrekking heeft op een beperkte categorie (*Parl. St.* Senaat 1999-2000, nr. 308/3, 44).

Vrijstelling van de verblijfsvoorwaarde wordt verleend aan de erkende politieke gevangenen van de Tweede Wereldoorlog (Wet van 5 februari 1947 tot regeling van het statuut van de buitenlanders politieke gevangenen, *B.S.* 15 februari 1947), de vreemdelingen die tijdens de oorlog 1940-1945 in de Belgische Strijdkrachten in Groot-Brittannië gediend hebben (art. 13 van de Wet van 21 juni 1960 betreffende de militairen welke dienst deden bij de Belgische Strijdkrachten in Groot-Brittannië tijdens de oorlog van 1940-1945, *B.S.* 30 juni 1960) en aan de vreemdelingen aan wie de hoedanigheid van inlichtings- en actie-agent werd toegekend (Besluitwet van 16 februari 1946 tot aanvulling en vervanging van de Besluitwet van 1 september 1944 betreffende de inlichtings- en actie-agenten, *B.S.* 27 maart 1946).

193 Verblijf in het buitenland kan met verblijf in België worden gelijkgesteld, wanneer de aanvrager bewijst dat hij gedurende de vereiste periode door een werkelijke band met België verbonden is geweest (art. 19, tweede lid W.B.N.; over dit begrip, zie nrs. 148-149). De beoordeling van deze banden gebeurt door de Kamer. Men dient ook in de loop van de procedure deze band met België te behouden, zo niet vervalt het verzoek om naturalisatie (art. 21 § 2 W.B.N.).

Indien b.v. de ouders van de betrokkene in het buitenland functies in opdracht van de Belgische regering hebben uitgeoefend, zal dit de kansen op een gunstige beoordeling aanzienlijk beïnvloeden (V. HOBIN, "Nationaliteit", II.3-13, in *Administratieve wegwijzer voor vreemdelingen, vluchtelingen en migranten*). In een document van de Commissie voor de Naturalisaties van de Kamer van volksvertegenwoordigers (*Parl. St. Kamer* 1997-98, nr. 1334/11, 82-83) wordt gesteld dat het gaat ofwel om personen die in het buitenland verblijven en van wie één van de ouders of de grootouders de Belgische nationaliteit heeft, ofwel om personen die voor de vereiste duur in België hebben verbleven en er om familiale of beroepsredenen niet meer verblijven, of nog om personen die nog niet in België verblijven maar voordien door een werkelijke band met België verbonden zijn geweest.

§ 2. Andere voorwaarden

194 Artikel 21, § 3 voorziet dat de Kamer van volksvertegenwoordigers aan het parket van de rechtbank van eerste aanleg waar de verzoeker zijn hoofdverblijfplaats heeft, aan de dienst Vreemdelingenzaken en aan de dienst Veiligheid van de Staat, advies vraagt met betrekking tot de in artikel 19 W.B.N. gestelde leeftijds- en verblijfsvoorwaarden (nrs. 191-193), met betrekking tot de vraag of er een beletsel is wegens gewichtige feiten, eigen aan de persoon (nrs. 195), alsook met betrekking tot ieder gegeven waarover de Kamer ingelicht wenst te worden.

Bij de parlementaire voorbereiding van de Wet van 1 maart 2000 verklaarde de Minister van Justitie: "Het onderzoek van het parket zal zich voortaan op twee punten toespitsen:

– Is er een beletsel wegens gewichtige feiten, eigen aan de persoon? Loopt er b.v. tegen de betrokkene een opsporingsonderzoek of een gerechtelijk onderzoek? Zijn de adviezen van de dienst Vreemdelingenzaken en de dienst Veiligheid van de Staat negatief wegens het bezit van een strafblad in het buitenland?

– Voldoet de betrokkene aan de wettelijke voorwaarden? Deze laatste controle is veeleer technisch en vergt weinig tijd" (*Parl. St. Senaat* 1999-2000, nr. 2-308/3, 17).

Volgens de voorzitter van de Commissie voor de Naturalisaties van de Kamer beperkte het advies van het parket van Brussel zich in de praktijk tot het invullen van een voorgedrukt formulier zonder een motivering op te geven (*Parl. St. Kamer* 1999-2000, nr. 292/7, 25). Hij stelde dat het advies van de dienst vreemdelingenzaken slechts gegevens over de administratieve toestand van de vreemdelingen bevat (*t.a.p.*) en in wezen nergens toe bijdraagt omdat het gemeentebestuur bekend

is met de situatie van de vreemdeling (*Parl. St. Kamer* 1999-2000, nr. 292/7, 15). De Minister van Justitie bracht hiertegen in dat het advies van de dienst vreemdelingenzaken onmisbaar blijft, omdat de gemeenten niet over alle elementen van het dossier beschikken. Zo kan de dienst vreemdelingenzaken informatie verstrekken over een uitgevaardigd bevel om het grondgebied te verlaten en over in het buitenland opgelopen strafrechtelijke veroordelingen (*Gedr. St. Senaat* 1999-2000, nr. 308/3, 16).

195 In een naar aanleiding van de parlementaire voorbereiding van de Wet van 22 december 1998 gepubliceerd document heeft de Commissie voor de Naturalisaties van de Kamer van volksvertegenwoordigers met betrekking tot ernstige feiten gesteld dat de aanvragen worden afgewezen wanneer het gaat om personen die veroordeeld zijn wegens drugshandel, proxenetisme, pedofilie of zware criminaliteit zoals diefstal met geweld, om personen die zich schuldig hebben gemaakt aan bigamie of die een schijnhuwelijk hebben aangegaan, en om personen die deelnemen of hebben deelgenomen aan extremistische bewegingen (*Parl. St. Kamer* 1997-98, nr. 1334/11, 82-83; zie boven, nr. 120).

Als voorbeelden van extremistische bewegingen noemt het document integristische of terroristische bewegingen en de maffia. Bij de parlementaire voorbereiding van de Wet van 22 december 1998 werden ook radicale islamitische bewegingen zoals GIA, moslimbroeders en Turkse grijze wolven vermeld (*Parl. St. Kamer* 1997-98, nr. 1334/11, 24).

196 Daar de naturalisatie een gunst is (zie boven, nr. 105 en 191), kan de aanvraag geweigerd worden om andere redenen dan het niet vervuld zijn van de leeftijds- en verblijfsvoorwaarden, of het feit dat er een beletsel is wegens gewichtige feiten, eigen aan de persoon. Het is wel een feit dat de Kamer na de Wet van 1 maart 2000, via het advies van het parket, de dienst Vreemdelingenzaken en de dienst Veiligheid van de Staat, niet meer wordt ingelicht over andere gegevens dan het vervuld zijn van de leeftijds- en verblijfsvoorwaarden of het feit dat er een beletsel is wegens gewichtige feiten, tenzij wanneer de Kamer de genoemde diensten expliciet vraagt om over een ander gegeven ingelicht te worden.

In de praktijk zal moeten blijken of, zoals dit in het verleden in beginsel gebeurde (*Parl. St. Kamer* 1997-98, nr. 1334/11, 82-83), de Kamer de aanvragen zal weigeren van personen wier verblijf beperkt is tot de duur van hun opdracht (diplomaten, ambassadepersoneel van een andere nationaliteit dan deze van de ambassade) en de buitenlandse studenten wier verblijf beperkt is tot de duur van de studie. Bij de parlementaire voorbereiding van de Wet van 1 maart 2000 verklaarde de Minister van Justitie dat hij veronderstelde dat de Kamer de gevestigde rechtspraak terzake zou blijven huldigen (*Parl. St. Senaat* 1999-2000, nr. 308/3, 15).

197 Tot voor de Wet van 1 maart 2000 had het advies van het parket, de dienst Vreemdelingenzaken en de dienst Veiligheid van de Staat ook betrekking op de vraag of er redenen waren om te oordelen dat de integratiewil van de belanghebbende onvoldoende was (zie boven, nr. 154). Bij de parlementaire voorbereiding van het ontwerp dat de Wet van 1 maart 2000 is geworden stelde de Minister van Justitie:

“De integratiewil is wel degelijk behouden in voorliggend ontwerp. Men vertrekt wel van een positief uitgangspunt, namelijk dat degene die de aanvraag doet inclusief bij zijn aanvraag vermoed moet worden deze integratiewil te bezitten

(in de Franse tekst: “il faut considérer que le demandeur a la volonté de s’intégrer jusqu’au moment même où il introduit sa demande”). Dit is een illustratie van het principe dat de kwade trouw niet wordt vermoed, maar bewezen moet worden” (*Parl. St.* Senaat 1999-2000, nr. 308/3, 32). De minister gaf ook volgende – ietwat enigmatische – verklaring: “Men gaat ervan uit dat het vermoeden van integratie onweerlegbaar is. In zijn geheel beschouwd zijn er bepalingen waarbij het om een weerlegbaar vermoeden gaat” (*Parl. St.* Kamer 1999-2000, nr. 292/7, 46).

Laatstgenoemde verklaring is voor twee interpretaties vatbaar. Ofwel heeft de minister een zeer ruime betekenis willen geven aan het begrip “integratiewil”, zodat ook uit het aanwezig zijn van een beletsel wegens gewichtige feiten, eigen aan de persoon, een gebrek aan integratiewil zou blijken. Ofwel gebruikte de minister het begrip “integratiewil” in de betekenis die daaraan, tot aan de wijziging door de Wet van 1 maart 2000, in het W.B.N. werd gegeven, met name als een van de “gewichtige feiten” onderscheiden categorie. In dat laatste geval zou de geciteerde verklaring kunnen worden geïnterpreteerd als een verwijzing naar de soevereine bevoegdheid van de Kamer van volksvertegenwoordigers om de naturalisatie te weigeren om andere redenen dan het niet vervuld zijn van de leeftijds- en verblijfsvoorwaarden of het feit dat er een beletsel is wegens gewichtige feiten, eigen aan de persoon. In de praktijk zal moeten blijken of de Kamer het vermoeden van integratie zal weerleggen aan de hand van gegevens waarvan het W.B.N. niet voorziet dat het advies van het parket, de dienst Vreemdelingenzaken en de dienst Veiligheid van de Staat er betrekking op heeft. Kamerlid VERHERSTRAETEN verklaarde dat het strikt theoretisch denkbaar is dat de Kamer op het terrein een onderzoek zou instellen en aanvragers zou horen, doch dat dit in de praktijk onmogelijk is (*Hand.* Kamer 18 januari 2000, 28). In de praktijk werd de aanvraag in het verleden zelden geweigerd wanneer het parket geen negatief advies had uitgebracht (*Parl. St.* Kamer 1999-2000, nr. 292/1 en 293/1, 29).

AFDELING III

PROCEDURE

198 Er dient een onderscheid te worden gemaakt tussen de “autonome” procedure, waarbij de belanghebbende van meet af aan om naturalisatie verzoekt (zie nrs. 199-210) en de procedure waarbij de belanghebbende de Belgische nationaliteit oorspronkelijk wenste te verkrijgen door nationaliteitsverklaring of nationaliteitskeuze, maar zijn aanvraag krachtens de artikelen 12*bis*, § 3, derde lid en 15 § 3, derde lid W.B.N. is omgezet in een naturalisatieaanvraag (zie nr. 211 e.v.).

§ 1. Autonome procedure

199 Het aanvraagformulier kan worden afgehaald bij het gemeentebestuur, of in het buitenland bij een Belgische diplomatieke zending of consulaire post.

Wat de gemeentebesturen betreft gaat het ons inziens om formulieren die een centrale dienst door de bemiddeling van plaatselijke diensten ter beschikking stelt van het publiek en die dus moeten gesteld zijn in de taal van het taalgebied, behalve in de taalgrensgemeenten en in de randgemeenten, waar ze in het Nederlands en het Frans gesteld zijn, en in het Duitse taalgebied, waar ze in het Duits en het Frans gesteld zijn (art. 40, eerste lid *juncto* art. 11, §§ 1 en 2 en 24, eerste lid van de bij Koninklijk Besluit van 18 jui 1966 Gecoördineerde Wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken).

200 Het aanvraagformulier voorziet in het invullen van gegevens over de identiteit, het verblijf en over de familie (echtgenoot, kinderen, broers en zussen). Verder moet worden gemotiveerd waarom men de Belgische nationaliteit aanvraagt.

Het model van het aanvraagformulier is als bijlage gevoegd bij het Koninklijk Besluit van 13 december 1995 tot bepaling van de inhoud van het aanvraagformulier inzake naturalisatie en de bij het verzoek om naturalisatie en bij de nationaliteitsverklaring te voegen akten en stavingsstukken en tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van de Wet van 13 april 1995 tot wijziging van de naturalisatieprocedure en van het Wetboek van de Belgische Nationaliteit.

201 Het aanvraagformulier wordt door de aanvrager ondertekend. De handtekening wordt voorafgegaan door de volgende, door de aanvrager met de hand geschreven vermelding: “Ik verklaar Belgisch staatsburger te willen worden en de Grondwet, de wetten van het Belgische volk en het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden te zullen naleven” (art. 21, § 1, vierde lid W.B.N.).

Bij de bespreking van de herziening van artikel 8 van de Grondwet (zie nr. 10) werd voorgesteld om de naturalisatieprocedure af te sluiten met een eedaflegging die de concretisering inhoudt van het aanvaarden van een aantal gemeenschappelijke waarden, zoals de eerbied voor de rechten van de mens, vastgelegd in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (*Parl. St. Kamer* 1995-96, nr. 354/17, 14-15; B. LOUIS, *a.w.*, *A.P.T.* 1999, 143). Dit idee valt in zekere mate te vergelijken met het vaderlandslievende ritueel van de eed van trouw aan de Amerikaanse vlag in de Verenigde Staten (zie hierover B. LOUIS, *a.w.*, *A.P.T.* 1999, 177, voetnoot 552). De verwijzing naar het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens werd uitdrukkelijk in de wet opgenomen omdat dit verwijst naar een aantal bepalingen met betrekking tot ras- en geslachtsgebonden fundamentele rechten en vrijheden (*Parl. St. Kamer* 1999-2000, nr. 292/7, 106 en *Parl. St. Senaat* 1999-2000, nr. 308/3, 44). RENAULD heeft de pertinentie van de verwijzing naar het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens in vraag gesteld omdat mensenrechtenverdragen verplichtingen opleggen aan de Staten en niet, of toch niet rechtstreeks, aan particulieren (B. RENAULD, *a.w.*, *Rev. b. dr. const.* 2000, 50-51). Het blijft evenwel mogelijk dat de wetgever met deze verwijzing heeft willen aansluiten bij de Belgische rechtspraak die de “derdenwerking” of werking tussen de particulieren onderling van de fundamentele mensenrechten erkent (zie hierover: A. ALEN, *Handboek*, 504-506; K. RIMANQUE (ed.), *De toepasselijkheid van de grondrechten in private verhoudingen*, Antwerpen, Kluwer, 1982 en D. SPIELMANN, *L’effet potentiel de la Convention européenne des droits de l’homme entre personnes privées*, Brussel, Bruylant, 1995).

202 Bij het verzoek moeten akten en stavingsstukken worden gevoegd om te bewijzen dat is voldaan aan de in artikel 19 W.B.N. gestelde leeftijds- en verblijfsvoorwaarden (art. 21, § 1, derde lid, eerste zin W.B.N.).

Om welke stukken het gaat is geregeld in het Koninklijk Besluit van 13 december 1995 tot bepaling van de inhoud van het aanvraagformulier inzake naturalisatie en de bij het verzoek om naturalisatie en bij de nationaliteitsverklaring te voegen akten en stavingsstukken en tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van de Wet van 13 april 1995 tot wijziging van de naturalisatieprocedure en van het Wetboek van de Belgische Nationaliteit. Als documenten moeten een geboorteakte of een gelijkwaardig document (nrs. 241-244), een uittreksel uit bevolkings- of vreemdelingenregisters of uit het wachtregister of ieder ander bewijsstuk waaruit dit verblijf blijkt en een voor eensluidend verklaarde fotokopie van het verblijfsdocument van de aanvrager worden voorgelegd. De vluchteling of staatloze aanvrager dient bovendien het bewijs van de erkenning van die hoedanigheid voor te leggen. De aanvrager die de wettelijke voorwaarde van verblijf in België niet vervult dient een nota,

samen met de nodige bewijsstukken, voor te leggen waarin hij aantoont dat hij gedurende de vereiste periode door een werkelijke band met België is verbonden geweest. Naast de verplicht toe te voegen stukken kan de verzoeker alle bijkomende documenten, die hij nuttig acht ter staving ervan, bij zijn verzoek voegen (art. 21, § 1, derde lid, tweede zin W.B.N.).

203 Het verzoek om naturalisatie wordt gericht aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de plaats waar de belanghebbende zijn hoofdverblijfplaats heeft of aan de Kamer van volksvertegenwoordigers (art. 21, § 1, eerste lid W.B.N.). Indien de belanghebbende zijn hoofdverblijfplaats heeft in het buitenland, moet zijn verzoek overhandigd worden aan het hoofd van de Belgische diplomatieke zending of consulaire post van die verblijfplaats; deze laatste zendt het over aan de Kamer van volksvertegenwoordigers (art. 21, § 1, tweede lid, eerste zin W.B.N.).

204 De aanvraag tot naturalisatie is kosteloos sedert 1 februari 2000 (art. 7 *juncto* 12, derde lid van de Wet van 24 december 1999 houdende fiscale en diverse bepalingen, B.S. 31 december 1999).

De bij het verzoek te voegen akten en stavingsstukken zijn vrijgesteld van zegelrechten (art. 8 van voormelde wet; zie de Omzendbrief van 25 april 2000, B.S. 6 mei 2000).

205 Indien het verzoek tot naturalisatie gericht is aan de ambtenaar van de burgerlijke stand, zendt deze het dossier over aan de Kamer van volksvertegenwoordigers binnen een termijn van vijftien dagen vanaf de ontvangst van het verzoek tot naturalisatie (art. 21, § 3 W.B.N.).

Voor RENAULD laat het W.B.N. teveel onduidelijkheid bestaan over de rol van de ambtenaar van de burgerlijke stand in de naturalisatieprocedure (B. RENAULD, *a.w.*, *Rev. b. dr. const.* 1999, 143). Volgens de Omzendbrief van 25 april 2000 (B.S. 6 mei 2000) dient de ambtenaar van de burgerlijke stand na te kijken of het aanvraagformulier behoorlijk ingevuld is en boven de handtekening van de aanvrager ook de voorgeschreven handgeschreven vermelding bevat. Verder moet hij volgens de omzendbrief controleren of de opgelegde akten en stavingsstukken bij de aanvraag toegevoegd zijn en dient hij in voorkomend geval aan de aanvrager te vragen om het dossier te vervolledigen (zie ook E. MEULDERS, *a.w.*, *De Burg. St.* 1999, nr. 2, 11).

206 Indien het dossier van de belanghebbende volledig is, zendt de Kamer van volksvertegenwoordigers het verzoek tot naturalisatie over aan het parket van de rechtbank van eerste aanleg waar de verzoeker zijn hoofdverblijfplaats heeft, aan de dienst Vreemdelingenzaken en aan de dienst Veiligheid van de Staat, om binnen een termijn van een maand een advies te verstrekken met betrekking tot de in artikel 19 W.B.N. gestelde leeftijds- en verblijfsvoorwaarden, met betrekking tot de vraag of er een beletsel is wegens gewichtige feiten, eigen aan de persoon, alsook met betrekking tot ieder gegeven waarover de Kamer ingelicht wenst te worden. Heeft de belanghebbende zijn hoofdverblijfplaats in het buitenland, dan wordt het verzoek om advies gericht aan het parket van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel (art. 21, § 3, tweede lid W.B.N.). Wanneer het dossier is overgezonden aan het parket van de Rechtbank van Eerste Aanleg, de dienst Vreemdelingenzaken en de dienst Veiligheid van de Staat, geven deze instanties

hiervan onverwijld ontvangstmelding (art. 21, § 3, derde lid W.B.N.). Zijn er geen opmerkingen binnen een maand vanaf de ontvangstmelding, dan wordt het advies geacht gunstig te zijn (art. 21, § 3, vierde lid W.B.N.).

Over de vraag of de termijn van één maand om advies uit te brengen lang genoeg is, zie boven, nr. 131.

De Minister van Justitie legt de richtlijnen vast met betrekking tot de wijze waarop het parket bij de rechtbank van eerste aanleg het onderzoek verricht met het oog op het verlenen van een dergelijk advies (art. 24bis W.B.N.; zie nrs. 129 en 158). In een omzendbrief zal tevens aandacht worden gevraagd voor de bestrijding van naturalisatieaanvragen welke een crimineel doel beogen (*Parl. St. Senaat 1999-2000*, nr. 308/3, 4).

207 Overeenkomstig artikel 60 van de Grondwet komt het de Kamer van volksvertegenwoordigers zelf toe om in haar reglement (en dus niet bij wet) de wijze te bepalen waarop zij naturalisatie-aanvragen behandelt (*M. VERWILGHEN, a.w.*, 375).

Bij de parlementaire voorbereiding van de Wet van 1 maart 2000 verklaarde de voorzitter van de kamercommissie van justitie dat wanneer de Kamer in haar reglement procedureregels zou opnemen die afwijken van hetgeen in de nieuwe wet wordt voorzien, daartegen op grondwettelijk vlak niets in te brengen zou zijn (*Hand. Kamer 18 januari 2000*, 16).

208 Bij het begin van elke zittingsperiode stelt de Kamer uit haar midden een commissie voor de naturalisaties samen, bestaande uit zeventien leden. Die commissie is belast met het onderzoek van de naturalisatieaanvragen. De commissie wordt, op de wijze bepaald in het reglement van orde, ingedeeld in kamers. De kamer van de naturalisatiecommissie waarnaar de aanvraag is verwezen, kan aan de Kamer van volksvertegenwoordigers voorstellen de naturalisatie te verlenen of de aanvraag te verwerpen, of tot verdaging beslissen en/of een bijkomend onderzoek vragen. Indien er binnen de kamer van de naturalisatiecommissie geen eenparigheid wordt bereikt over het verlenen respectievelijk het verwerpen van een aanvraag, wordt de aanvraag voorgelegd aan de naturalisatiecommissie die beslist bij volstreekte meerderheid van stemmen, waarbij de meerderheid der leden aanwezig moet zijn om geldig te kunnen stemmen. Het Kamerreglement voorziet dat er ten minste vijftien volle dagen moeten verlopen tussen de dag waarop het verslag van de commissie en het voorstel van akten van naturalisaties aan de leden van de Kamer zijn rondgedeeld, en die waarop de plenaire vergadering stemt. Intussen blijven de stukken op het secretariaat van de commissie, waar ieder kamerlid er ter plaatse inzage van kan nemen. Kamerleden die opmerkingen hebben bij het voorstel van akten van naturalisaties kunnen die tot uiterlijk vijf dagen voor de plenaire vergadering schriftelijk bezorgen aan de voorzitter van de Kamer, die ervan afschrift bezorgt aan de voorzitter van de commissie. De commissie spreekt zich voor de plenaire vergadering uit over die opmerkingen. De plenaire vergadering van de Kamer stemt zowel over de in het verslag van de commissie voorgestelde verwerpingen als over de voorstellen om naturalisatie te verlenen (art. 94 van het reglement van de Kamer van volksvertegenwoordigers, <http://www.dekamer.be>).

Het voormelde artikel 94 van het Kamerreglement werd in maart 2001 herzien (*Parl. St. Kamer* 2000-01, nr. 563/3 en *Hand. Kamer* 29 maart 2001, 51). Voordien was in de Kamer een praktijk ontstaan waarbij de naturalisatieaanvragen waarover gunstig werd geadviseerd door het parket, de dienst Vreemdelingenzaken en de dienst Veiligheid van de Staat, niet aan de commissie werden voorgelegd, maar geacht werden van ambtswege te zijn goedgekeurd. De andere aanvragen waarover ten minste één advies ongunstig was of die welke een bijzondere omstandigheid bevatten, zoals een verzoek tot vrijstelling van de verblijfsvoorwaarde, werden verdeeld onder leden van de commissie die zich individueel over elk dossier uitspraken (*Parl. St. Kamer* 1997-98, nr. 1334/11, 63 en 82). De reglementswijziging van maart 2001 waardoor de commissie voor naturalisaties werd opgedeeld in “kamers” die unaniem moeten beslissen, vertrok vanuit de vaststelling dat het “na de spijtige incidenten die zich in een recent verleden hebben voorgedaan absoluut noodzakelijk [was] dat men evolueert naar een collegiale beslissing over de naturalisatieaanvragen” (*Parl. St. Kamer* 2000-01, nr. 563/2, 6-7). Daarnaast had de reglementswijziging tot doel om zekere minimale regels van behoorlijk bestuur voor de naturalisatieprocedure in te schrijven. De commissie voor de naturalisaties dient de algemene regels voor de behandeling van de naturalisatieaanvragen vast te stellen in een te publiceren reglement van orde. De commissie moet ook de criteria voor de behandeling van de naturalisatieaanvragen vaststellen en meedelen aan alle leden van de Kamer. Weliswaar bepaalt het Kamerreglement dat de commissie voor de naturalisaties alleen op stukken oordeelt en werd bij de parlementaire voorbereiding van de reglementswijziging gesteld dat de commissie geen pleidooien van advocaten hoort, doch bij dezelfde gelegenheid werd ook verklaard dat een aanvrager wiens aanvraag naar alle waarschijnlijkheid zal worden verworpen of verdaagd, daarvan op de hoogte moet worden gebracht en, volgens de in het reglement van orde van de commissie bepaalde regels, de kans moet krijgen om te reageren (*Parl. St. Kamer* 2000-01, nr. 563/2, 10 en 16). Blijkens de parlementaire voorbereiding (*i.a.p.*, 4-5) zou aldus in zekere mate het tegensprekelijk karakter van de procedure worden gewaarborgd (zie boven, nr. 185) en zou een ongelijkheid zijn weggewerkt tussen de autonome naturalisatieprocedure en de procedure bij omzetting van een nationaliteitsverklaring of nationaliteitskeuze in een naturalisatieaanvraag, waarbij de wet de aanvrager de mogelijkheid geeft om een ‘memorie van antwoord’ in te dienen (zie boven, nr. 136).

209 De termijn binnen dewelke de Kamer de naturalisatieaanvragen behandelt, is niet bepaald.

De naturalisatieprocedure is herhaaldelijk bekritiseerd omwille van haar lange duur (b.v. R. STOKX, “De naturalisatieprocedure vereenvoudigd”, *Recht in de Vlucht* 1995, nr. 1, 21).

Met de Wet van 1 maart 2000 heeft de wetgever de bedoeling om de termijn waarbinnen een naturalisatieaanvraag wordt beoordeeld verder in te korten. De praktijk zal moeten uitwijzen of deze doelstelling kan worden gerealiseerd. Tijdens de parlementaire voorbereidingen van de Wet van 1 maart 2000 stelde de voorzitter van de Commissie voor de Naturalisaties dat de termijn waarbinnen het parket, de dienst Vreemdelingenzaken en de dienst Veiligheid van de Staat advies dienen te verlenen *de facto* met een maand moet worden verlengd, doordat de Commissie gemiddeld eenmaal om de zes weken bijeenkomt en dat er tevens tussen juli en september geen commissievergaderingen plaatsvinden (*Parl. St. Kamer* 1999-2000, nr. 292/7, 145).

210 De door de Kamer aangenomen akte wordt op voordracht van de Minister van Justitie door de Koning bekrachtigd en bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* (art. 21, § 5, eerste zin W.B.N.). De naturalisatieakte heeft uitwerking te rekenen van de dag van de bekendmaking (art. 21, § 5, tweede zin W.B.N.).

Door de bekrachtiging verklaart de Koning zich als tak van de wetgevende macht akkoord met de door de Kamer van Volksvertegenwoordigers aangenomen naturalisatie. De tekst van artikel 21, § 5, eerste zin W.B.N. bepaalt niet dat een naturalisatiewet door de Koning wordt afgekondigd. VERWILGHEN verklaart dit door het feit dat het geen wet betreft waarvan de tenuitvoerlegging moet worden bevolen (M. VERWILGHEN, *a.w.*, 377). In de praktijk worden naturalisatiewetten evenwel

zoals andere wetten afgekondigd (zie A. ALLEN, *Handboek*, 476, die zonder meer stelt dat naturalisatiewetten worden bekrachtigd, bekendgemaakt en afgekondigd).

In Frankrijk heeft het *Journal Officiel* de naturalisatiedecreten van haar website gehaald om de toegankelijkheid ervan voor de regeringen van de landen van oorsprong te beperken (P. DE HERT, "Grondrechten die bijna niet verdedigd kunnen worden. De bescherming van persoonlijke gegevens op het Internet", in *De rechten van de mens op het internet*, I.C.M. (ed.), Antwerpen, Maklu, 2000, 27).

§ 2. Procedure bij omzetting van een nationaliteitsverklaring of nationaliteitskeuze in een naturalisatieaanvraag

211 Zoals gezegd worden de procedures van nationaliteitsverklaring en nationaliteitskeuze in bepaalde gevallen omgezet in naturalisatieaanvragen (zie boven, nrs. 137 en 158). Wanneer de belanghebbende de mededeling ontvangt dat zijn dossier wordt overgezonden aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers kan hij binnen een maand bij de griffie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers een memorie van antwoord indienen (zie boven, nr. 136). Wanneer de aanvrager niet "ambtshalve" (lees, uit eigen initiatief) een memorie van antwoord heeft ingediend, kan de Kamer hem verzoeken dit te doen. In dit geval kan de Kamer van Volksvertegenwoordigers door het parket van de rechtbank van eerste aanleg waar de verzoeker zijn hoofdverblijfplaats heeft, door de dienst Vreemdelingenzaken en door de dienst Veiligheid van de Staat een verder onderzoek laten uitvoeren, binnen een termijn van twee maanden. Dit onderzoek slaat op de redenen waarop het negatief advies steunt en op de gegevens die de aanvrager in zijn memorie van antwoord heeft aangevoerd (art. 21, § 4, tweede lid W.B.N.). Artikel 21, § 4, derde lid W.B.N. bepaalt dat bij het verstrijken van de termijn van twee maanden of indien de aanvrager binnen dezelfde termijn geen memorie van antwoord heeft ingediend, de procedure wordt voortgezet.

Laatstgenoemde bepaling lijkt onjuist geredigeerd te zijn. Het gebruik van de woorden "binnen dezelfde termijn" zou impliceren dat er slechts één termijn is voorzien die zou gelden zowel voor het bijkomend onderzoek, als voor de memorie van antwoord. De logica van artikel 21, § 4, tweede lid W.B.N., waarin wordt gesteld dat het verder onderzoek dat zal worden gevoerd onder meer betrekking heeft op de gegevens die de aanvrager in zijn memorie van antwoord heeft aangevoerd, vereist evenwel dat het bijkomend onderzoek pas aanvangt na het verstrijken van de termijn om een memorie van antwoord in te dienen.

RENAULD heeft erop gewezen dat art. 21, § 4, derde lid W.B.N. bij het uitblijven van het advies naar aanleiding van het bijkomend onderzoek voorziet in de voortzetting van de procedure en dus niet, zoals gebruikelijk bij de naturalisatieprocedure (art. 21, § 3, vierde lid W.B.N.; zie boven, nr. 206), het onweerlegbare vermoeden instelt dat het advies wordt geacht gunstig te zijn. Bij het uitblijven van het advies naar aanleiding van het bijkomend onderzoek kan de Kamer binnen haar soevereine bevoegdheid niettegenstaande het voorliggen van het oorspronkelijk negatieve advies toch de Belgische nationaliteit verlenen, b.v. wanneer zij werd overtuigd door een door de betrokkene ingediende memorie van antwoord. Het feit dat in artikel 21, § 4, derde lid W.B.N. enkel is gesteld dat de procedure wordt voortgezet laat echter vermoeden dat indien er geen antwoord komt op de nieuwe adviesaanvraag binnen een termijn van twee maanden, en de memorie van de belanghebbende twijfel laat bestaan, er zal worden besloten tot de afwijzing van de aanvraag (B. RENAULD, *a.w.*, *Rev. b. dr. const.* 1999, 142-143).

TITEL IV

**VERLIES EN HERKRIJGING VAN DE BELGISCHE
NATIONALITEIT**

HOOFDSTUK I

VERLIES

212 Men kan de Belgische nationaliteit onvrijwillig verliezen of er uitdrukkelijk of stilzwijgend afstand van doen.

Hierna wordt enkel ingegaan op het door het W.B.N. geregelde verlies van nationaliteit. Voor de gevallen van nationaliteitsverlies t.g.v. internationale verdragen of een wijziging van het grondgebied, zie: Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 400-405 en M. VERWILGHEN, *a.w.*, 382-384.

AFDELING I

AFSTAND

213 Artikel 22, § 1, 2° W.B.N. geeft aan ieder die de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt de mogelijkheid afstand te doen van de Belgische nationaliteit, tenzij hij hierdoor staatloos zou worden.

De verklaring van afstand wordt afgelegd ten overstaan van de ambtenaar van de burgerlijke stand van de hoofdverblijfplaats van de belanghebbende of, in het buitenland ten overstaan van het hoofd van de Belgische diplomatieke zending of consulaire post. De ambtenaar van de burgerlijke stand treedt op zonder getuigen. De verklaring wordt overgeschreven in het register van de geboorteakten of in het aanvullend register of in een bijzonder in tweevoud gehouden register, en wordt vermeld op de kant van de geboorteakte die in België is opgemaakt of overgeschreven (art. 22, § 4 W.B.N.).

214 Het W.B.N. voorziet naast de uitdrukkelijke afstand in twee gevallen die men als stilzwijgende afstand kan beschouwen.

215 Krachtens artikel 22, § 1, 1° W.B.N. verliest de persoon die de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt en die vrijwillig een vreemde nationaliteit verkrijgt, de staat van Belg.

Deze bepaling past in de door het W.B.N. nagestreefde beperking van de meervoudige nationaliteit (zie boven, nrs. 32-36). De vreemde nationaliteit moet verkregen zijn na een persoonlijke keuze, b.v. na een naturalisatieaanvraag (M. VERWILGHEN, *a.w.*, 399-400). Het arrest dat vaststelt dat de betrokkene niet bewijst van rechtsweg de Franse nationaliteit verkregen te hebben en dat hij de geldigheid van de hem op zijn vraag toegekende naturalisatie niet betwist, heeft geldig beslist dat de betrokkene vrijwillig een vreemde nationaliteit heeft verkregen (Cass. 28 april 1955, *Arr. Verbr.* 1955, 713 en *Pas.* 1955, I, 934).

216 Artikel 22, § 1, 5° W.B.N. regelt de stilzwijgende afstand door het verlies van banden met België. De persoon die niet geboren is in België of in een voormalige Belgische kolonie (bedoeld zijn de gebieden onder Belgische soevereiniteit of onder Belgisch bestuur: A. HEYVAERT en R. VANCRAENENBROECK, *a.w.*, art. 22-10 W.B.N.), en die van achttien tot achtentwintig jaar ononderbroken

zijn hoofdverblijfplaats in het buitenland heeft, verliest de staat van Belg, tenzij hij alvorens de leeftijd van achttien jaar te bereiken verklaart de Belgische nationaliteit te willen behouden; die verklaring dient om de tien jaar te worden herhaald. De regeling van de stilzwijgende afstand door het verlies van banden met België wordt evenwel niet toegepast voor degene die in het buitenland een ambt uitoefent dat hem door de Belgische regering of door dezer bemiddeling opgedragen is, of die in het buitenland tewerkgesteld is door een vennootschap of een vereniging naar Belgisch recht waarvan hij personeelslid is. De regeling wordt evenmin toegepast indien ze tot de staatloosheid van de betrokkene zou leiden (art. 22, § 3 W.B.N.).

Het lijkt enkel zin te hebben om de tienjaarlijkse herhaling van de verklaring dat men de Belgische nationaliteit wenst te behouden te vereisen zolang de betrokkene in het buitenland blijft wonen (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 383 en M. VERWILGHEN, *a.w.*, 406). VERWILGHEN stelt dat het in feite een fictie is om het in artikel 22, § 1, 5° W.B.N. bedoelde nationaliteitsverlies te beschouwen als een vrijwillige afstand: in de praktijk zullen de betrokkenen hun nationaliteit verliezen omdat ze niet op de hoogte zijn van de noodzaak om een verklaring af te leggen (M. VERWILGHEN, *a.w.*, 404).

AFDELING II

ONVRIJWILLIG VERLIES

217 Binnen de gevallen van onvrijwillig verlies neemt de vervallenverklaring een bijzondere positie in, omdat zij door de rechterlijke macht wordt uitgesproken en gemotiveerd wordt door het gedrag van de betrokkene. Alvorens deze “burgerlijke sanctie” te onderzoeken, behandelen we de andere vormen van onvrijwillig verlies.

§ 1. Onvrijwillig verlies waarbij het gedrag van de betrokkene geen rol speelt

218 Drie vormen van onvrijwillig verlies waarbij het gedrag van de betrokkene geen rol speelt, kunnen worden onderscheiden: het onvrijwillig verlies als gevolg van het nationaliteitsverlies van de ouder of adoptant, het onvrijwillig verlies ten gevolge van een wijziging van het persoonlijk statuut van de betrokkene en het onvrijwillig verlies ten gevolge van de toekenning van een vreemde nationaliteit (M. VERWILGHEN, *a.w.*, 392-393).

A. NATIONALITEITSVERLIES VAN DE OUDER OF ADOPTANT

219 Het niet ontvoegd kind dat de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt, verliest de Belgische nationaliteit als gevolg van de uitdrukkelijke of stilzwijgende afstand van de Belgische nationaliteit (zie boven, nrs. 213-216) door de ouder(s) of adoptant(en) die het gezag over het kind uitoefenen (art. 22, § 1, 3° W.B.N.).

Wanneer één ouder of adoptant het gezag uitoefent over het kind verliest dit kind de nationaliteit wanneer de ouder of adoptant uitdrukkelijk afstand doet van de Belgische nationaliteit (art. 22, § 1,

2° W.B.N.) of vrijwillig een vreemde nationaliteit verkrijgt (art. 22, § 1, 1° W.B.N.) en op voorwaarde dat de (niet-Belgische) nationaliteit van de ouder of de adoptant aan dit kind wordt verleend of dit die nationaliteit reeds bezit. Wanneer het gezag over het kind wordt uitgeoefend door twee personen (ouders of adoptanten) verliest het kind de Belgische nationaliteit niet zolang één van hen die nog bezit (art. 22, § 1, 3° W.B.N.).

Krachtens artikel 22, § 1, 6° geldt dezelfde regeling indien de ouder(s) of adoptant(en) stilzwijgend afstand van de Belgische nationaliteit doen door het verlies van banden met België. Ook deze regelingen worden niet toegepast indien ze tot staatloosheid zouden leiden (art. 22, § 3 W.B.N.).

B. WIJZIGING VAN HET PERSOONLIJK STATUUT

220 In twee gevallen verliest een minderjarige onvrijwillig de Belgische nationaliteit ten gevolge van een wijziging van zijn persoonlijk statuut.

1. *Afstamming die niet langer blijkt vast te staan*

221 Krachtens de artikelen 8, § 4 en 11, vierde lid W.B.N. verliest de persoon aan wie de Belgische nationaliteit is toegekend overeenkomstig de artikelen 8, § 1, en 11, eerste lid W.B.N. deze nationaliteit indien voor de leeftijd van achttien jaar of de ontvoogding voor die leeftijd zijn afstamming niet langer blijkt vast te staan (zie boven, nrs. 59-60 en 78).

222 Wanneer de minderjarige die zijn Belgische nationaliteit verloren heeft omdat zijn afstamming niet langer vaststaat staatloos wordt, rijst de vraag naar de verzoenbaarheid van het W.B.N. met de bescherming tegen staatloosheid en tegen het verlies van nationaliteit die geboden wordt door artikel 24, 3 van het BUPO-Verdrag en de artikelen 7 en 8 van het Verdrag over de Rechten van het Kind (zie boven, nrs. 23-25 en 27).

Daar het W.B.N. het tegengaan van de staatloosheid tot doel heeft, stelt VERWILGHEN dat artikel 8, § 4 zo veel als mogelijk moet gecombineerd worden met artikel 10, dat volgens het *ius soli*-beginsel de Belgische nationaliteit toekent aan de in België geboren kinderen. Deze auteur voegt hieraan toe dat indien het kind in het buitenland geboren is, artikel 10 niet van toepassing is, zodat de staatloosheid dan niet vermeden kan worden. Hij concludeert dan ook: "*Rien que pour ce motif, l'article 8 ici commenté mérite d'être critiqué*" (M. VERWILGHEN, *a.w.*, 270; zie hierover ook M.-H. MARESCAUX en M. TAVERNE, "Le droit des étrangers, moteur du Code de la nationalité?", *J.T.* 1984, 626). Men zou tevergeefs opwerpen dat een minderjarige die zijn Belgische nationaliteit verliest omdat zijn afstamming niet langer blijkt vast te staan, dan maar vrijwillig de Belgische nationaliteit moet herkrijgen. Volgens artikel 24, eerste lid W.B.N. kan immers enkel de persoon die ten minste achttien jaar oud is de Belgische nationaliteit herkrijgen (zie verder, nr. 231).

223 Meer in het algemeen rijst de vraag of het gelijkheidsbeginsel wordt gerespecteerd door de artikelen 8, § 4 en 11, vierde lid W.B.N., krachtens welke, wanneer de afstammingsband niet langer vaststaat, de minderjarige zijn nationaliteit verliest en de meerderjarige niet, terwijl enkel de meerderjarige vrijwillige rechtshandelingen met betrekking tot het verkrijgen en herkrijgen van de Belgische nationaliteit kan stellen (zie boven, nr. 45).

Zoals bekend zijn zowel het Arbitragehof, het Hof van Cassatie als de Raad van State van oordeel dat de grondwettelijke regels van de gelijkheid en de niet-discriminatie niet uitsluiten dat een verschil in behandeling tussen bepaalde categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is (A. ALEN, *Handboek*, 520-521). Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld rekening houdend met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de ter zake geldende beginselen; het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

Over de reden waarom minderjarigen anders dan meerderjarigen de nationaliteit verliezen als hun afstamming niet langer vaststaat, behoudt de memorie van toelichting bij het wetsontwerp dat tot het W.B.N. heeft geleid het stilzwijgen (*Parl. St.* Kamer 1983-84, nr. 756/1, 36; zie M. VERWILGHEN, *a.w.*, 269). CLOSSET verdedigt het leeftijdscriterium door te stellen dat de nationaliteit pas ernstige gevolgen heeft vanaf 18 jaar, daar het pas vanaf deze leeftijd is dat men militaire verplichtingen heeft en hogere studies of werk aanvat (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 146). Deze redenen lijken echter weinig pertinent in het licht van enerzijds het BUPO-Verdrag en het Verdrag over de Rechten van het Kind en anderzijds het feit dat minderjarigen niet in aanmerking komen voor vrijwillige verkrijging en herverkrijging van nationaliteit.

2. Adoptie door een vreemdeling

224 Krachtens artikel 22, § 1, 4° W.B.N. verliest het niet ontvoogd kind dat de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt en dat door een vreemdeling of door vreemdelingen geadopteerd wordt, de staat van Belg, op voorwaarde dat het kind ten gevolge van de adoptie de nationaliteit van de adoptant of van één van hen verkrijgt of die nationaliteit reeds bezit. Het kind verliest de Belgische nationaliteit evenwel niet wanneer een van de adoptanten Belg is of de ouder die echtgenoot is van de vreemde adoptant, Belg is.

C. TOEKENNING VAN EEN VREEMDE NATIONALITEIT

225 In drie gevallen verliest men de Belgische nationaliteit onvrijwillig ten gevolge van de toekenning van een vreemde nationaliteit (art. 8, § 1, derde lid, 9, derde lid en 10 W.B.N.). Deze gevallen zijn het spiegelbeeld van de regels m.b.t. de zogenaamde “precaire” toekenning van de Belgische nationaliteit en kwamen aldus reeds eerder ter sprake (zie boven, nrs. 67, 70 en 75).

§ 2. Vervallenverklaring

226 Belgen die hun nationaliteit niet hebben verkregen van een ouder die Belg was op de dag van hun geboorte en Belgen wier nationaliteit niet werd toegekend op basis van artikel 11 W.B.N. (toekenning aan de allochtonen van de derde generatie; zie boven, nrs. 76-78), kunnen, indien zij ernstig tekortkomen aan hun verplichtingen als Belgische burger, van de nationaliteit vervallen worden verklaard (art. 23, § 1 W.B.N.; over het begrip “ernstig tekortkomen”, zie B. CHAPAUX en J.C. MUBERUKA, *a.w.*, *Rev. dr. étr.* 1998, 32).

Naast de in artikel 23 W.B.N. geregelde vervallenverklaring, zijn er ook gelegenheidswetten die in vervallenverklaringen voorzien. Deze wetten werden zowel na de eerste wereldoorlog (Wet van 25 oktober 1919 en Wet van 15 mei 1922) als na de tweede wereldoorlog (Besluitwetten van 6 mei

1944 en 20 juni 1945 en Wetten van 1 juni 1949, 30 december 1953 en 30 maart 1962) aangenomen, om de vervallenverklaring van “incivieken” te vergemakkelijken (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 399; over de Besluitwet van 6 mei 1944, zie H. VANPARRYS, “La déchéance de nationalité”, *J.T.* 1945, 97-99; S. DEGROODT, “Les déchéances prévues par l’arrêté-loi du 6 mai 1944 et la loi du 14 juin 1948 en matière d’épuration civique”, *J.T.* 1948, 633-641 en J. DUPRÉEL, “Aperçu général des déchéances de droits frappant les personnes qui, en temps de guerre, ont contribué à mettre le pays en danger”, *R.D.P.* 1946-47, 347-356). De rechtsleer bekritiseerde het ontbreken van effectieve rechtsbescherming tegen de door deze gelegenheidswetten doorgevoerde vervallenverklaringen (F. DELPÉRIÉ, *Droit constitutionnel*, I, *Les données constitutionnelles*, Brussel, Larcier, 1987, 140-142, nr. 78).

227 Er wordt aangenomen dat het verval kan worden uitgesproken ten opzichte van diegene die zich buiten onze nationale gemeenschap stelt, door op klare wijze, door zijn daden, te kennen te geven dat zijn gehechtheid aan de Belgische nationaliteit slechts een woord is en geen werkelijkheid. De vervallenverklaring mag echter geen middel zijn om de fundamentele rechten en vrijheden, zoals de vrijheid van meningsuiting, in te perken (*Vr. en Antw. Kamer* 1996-97, vr. nr. 605 COLÉN, *T. Vreemd.* 1997, 348-349; zie Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 394 en M. VERWILGHEN, *a.w.*, 415).

Bij de parlementaire voorbereiding van de Wet van 30 juli 1934, waarop het huidige artikel 23 W.B.N. teruggaat, werd gesteld dat een vervallenverklaring niet uitsluitend mag steunen op de godsdienst of het ras van de betrokkene (*Parl. Hand.* Kamer 11 en 12 juli 1934, 1814 en 1835; M. VERWILGHEN, *a.w.*, 414-415). In antwoord op een parlementaire vraag sloot de Minister van Justitie in 1991 iedere verwijzing naar ras, godsdienst of taal ter verantwoording van een vervallenverklaring uit (*Vr. en Antw. Kamer* 1990-91, vr. nr. 664 SIMONS; Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 394). Bij de parlementaire voorbereiding van de Wet van 1 maart 2000 stelde Kamerlid COVELIERS dat hij de nationaliteitsverklaring en het verzoek tot naturalisatie beschouwde als een weerlegbaar vermoeden van de wil tot integratie, maar dat indien deze *a posteriori* onvoldoende zou blijken, een onafhankelijke rechter nog altijd de nationaliteit vervallen kon verklaren (*Parl. St. Kamer* 1999-2000, nr. 292/7, 26). In antwoord hierop verwees de Minister van Justitie naar de in rechtsleer aanvaarde gronden tot vervallenverklaring (*Parl. St. Kamer* 1999-2000, nr. 292/7, 46).

228 Met verwijzing naar de rechtsleer (M. VERWILGHEN, *a.w.*, 380) stelde de Minister van Justitie bij de parlementaire voorbereiding van de Wet van 1 maart 2000 dat fraude aangewend in een procedure tot naturalisatie beschouwd kan worden als een ernstig tekortkomen aan de verplichtingen als Belgische burger, dat een vervallenverklaring van de nationaliteit kan verantwoorden (*Parl. St. Kamer* 1999-2000, nr. 292/7, bijlage 3, nota van de minister van Justitie over de toepassing van het “*Fraus omnia corrumpit*”-principe in het geval van het bedrieglijk bekomen van de Belgische nationaliteit, 152-153).

Artikel 7 van het op 6 november 1997 te Straatsburg gesloten Europees Verdrag inzake nationaliteit (*Rev. dr. étr.* 1998, 117), dat niet door België werd geratificeerd (zie boven, nr. 22), staat toe dat staten het verlies van de nationaliteit in hun intern recht voorzien, wanneer deze nationaliteit door een bedrieglijke handeling, door valse informatie of door het verbergen van een relevant feit werd verkregen, zelfs als de betrokkene door het verlies staatloos wordt. JESSURUN D’OLIVEIRA is van mening dat deze vrijheid van staten om staatloosheid te laten ontstaan zich moeilijk laat rijmen met het karakter van het recht op nationaliteit als grondrecht of mensenrecht en hij stelt de vraag of men door eigen wangedrag zijn fundamentele rechten kan verliezen (H.U. JESSURUN D’OLIVEIRA, *a.w.*, *Trends in het nationaliteitsrecht. Nationaal en internationaal*, Den Haag, Sdu, 1998, 15).

229 Vervallenverklaring kan beschouwd worden als een werkelijke burgerlijke straf (H. DE PAGE en J.-P. MASSON, *a.w.*, 246; het Hof van Cassatie heeft evenwel geoordeeld dat de vervallenverklaring een maatregel van burgerlijke aard is die geen straf uitmaakt: Cass. 30 juni 1949, *Arr. Verbr.* 1949, 424-428; *Pas.* 1949, I, 482, zie: Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 394-395). Gezien het hebben van een nationaliteit een recht is (zie boven, nrs. 21-27) en de vervallenverklaring tot staatloosheid kan leiden, is in de rechtsleer betreurd dat onze nationaliteitswetgeving nog steeds in de “ontzetting” van de Belgische nationaliteit voorziet (L. WALLEYN en D. TORFS, *a.w.*, *T. Vreemd.* 1995, 280 en F. DELPÉRIÉ, *a.w.*, 140-142, nr. 78). De vervallenverklaring die tot staatloosheid leidt is vergeleken met de burgerlijke dood, die krachtens artikel 18 van de Grondwet is afgeschaft en niet opnieuw kan worden ingevoerd (S. SAROLEA, “L’apatridie: du point de vue interétatique au droit de la personne”, *Rev. dr. étr.* 1998, 191).

Vóór de tweede wereldoorlog werden vier vervallenverklaringen uitgesproken, onmiddellijk erna vierendertig en sedertdien geen enkele meer (A. ALEN, *Handboek*, 477; zie *Vr. en Antw.* Kamer 1990-91, vr. nr. 664 SIMONS en *Vr. en Antw.* Kamer 1996-97, vr. nr. 605 COLEN, *T. Vreemd.* 1997, 348-349; bij de parlementaire voorbereidingen van de Wet van 2000 sprak de Minister van Justitie over negenendertig toepassingen van art. 23 W.B.N. na de tweede wereldoorlog: *Parl. St.* Kamer 1999-2000, nr. 292/7, 46). De belangrijkste aanleiding van deze vervallenverklaringen was actieve collaboratie in oorlogstijd waardoor de nationale veiligheid en onafhankelijkheid in het gedrang werd gebracht (Gent 3 mei 1952, *R.W.* 1952-53, 243; M. VERWILGHEN, *a.w.*, 415).

230 De vervallenverklaring wordt gevorderd door het openbaar ministerie, met name door de procureur-generaal bij het hof van beroep van de hoofdverblijfplaats in België van de verweerder of, bij gebreke daarvan, bij het Hof van Beroep te Brussel (J. MATTHIJS, *Openbaar Ministerie*, in *A.P.R.*, Gent, 1983, 158). De ten laste gelegde tekortkomingen worden in het dagvaardingsexploot nauwkeurig omschreven (art. 23, § 2 W.B.N.). De vordering tot vervallenverklaring wordt vervolgd voor het hof van beroep (art. 23, § 3 W.B.N.; zie A. HEYVAERT en R. VANCRAENENBROECK, *a.w.*, art. 23-7 tot 23-11 W.B.N.). De zaak wordt behandeld en berecht zoals in gewone strafzaken (J. MATTHIJS, *a.w.*, 158).

Indien de vervallenverklaring bij verstek is uitgesproken, is verzet mogelijk, volgens de in artikel 23, § 5 W.B.N. voorziene procedure.

De persoon tegen wie een arrest van vervallenverklaring is uitgesproken kan steeds een voorziening in cassatie instellen (art. 23, §§ 6 en 7).

Het beschikkend gedeelte van het onherroepelijk geworden arrest van vervallenverklaring wordt overgeschreven in het register van de geboorteakten of in het aanvullend register of in een bijzonder in tweevoud gehouden register, en wordt vermeld op de kant van de geboorteakte die in België is opgemaakt of overgeschreven (art. 23, § 8 W.B.N.).

De persoon die van de staat van Belg vervallen is verklaard, kan alleen door naturalisatie opnieuw Belg worden (art. 23, § 9 W.B.N.).

HOOFDSTUK II HERKRIJGING

231 Door middel van een verklaring van nationaliteitskeuze (art. 15 W.B.N.; zie nr. 139) kan wie voldoet aan drie cumulatieve grondvoorwaarden de Belgische nationaliteit herkrijgen (art. 24 W.B.N.). Men moet ten minste 18 jaar oud zijn, gedurende de twaalf maanden die aan de verklaring voorafgaan zijn hoofdverblijfplaats in België hebben gehad en de Belgische nationaliteit anders dan door vervallenverklaring verloren hebben. Daar het gaat om een verklaring van nationaliteitskeuze zal het toezichtsmechanisme, en in eerste instantie het advies van de procureur des Konings, betrekking hebben op de vraag of er een beletsel is wegens gewichtige feiten, eigen aan de persoon (zie boven, nr. 152).

Een in Congo geboren persoon die zijn bij de annexatie van Congo door België verworven Belgische nationaliteit verloren was bij de onafhankelijkheid, kan de Belgische nationaliteit herkrijgen met toepassing van artikel 24 W.B.N., ook al heeft hij geen gebruik gemaakt van de tijdelijke bepalingen die de Wet van 22 december 1961 voorzag (Rb. Brussel 23 oktober 1996, *J.L.M.B.* 1997, 1573-1575).

De persoon die de Belgische nationaliteit, welke hij door afstand heeft verloren, wil herkrijgen kan zich niet beroepen op de procedure van nationaliteitsverklaring (art. 12bis W.B.N.; nrs. 111 e.v.), maar moet de procedure van artikel 24 W.B.N. toepassen (Rb. Brussel 6 december 1995, *Pas.* 1995, III, 48 en *J.L.M.B.* 1996, 39; zie ook *J.L.M.B.* 1996, 952-953).

232 Artikel 24, tweede lid W.B.N. bepaalt dat wanneer de betrokkene niet kan voldoen aan de verblijfsvoorwaarde of indien het verlies van de Belgische nationaliteit het gevolg is van de in artikel 22, § 1, 2° W.B.N. bedoelde afstand (nr. 213), de procureur des Konings toch kan menen geen negatief advies te moeten uitbrengen, nadat hij de omstandigheden heeft beoordeeld waarin de belanghebbende de Belgische nationaliteit heeft verloren, alsmede de redenen waarom hij die wil herkrijgen.

HEYVAERT heeft erop gewezen dat de mogelijkheid voor de procureur om toch geen negatief advies uit te brengen geen betekenis meer heeft indien het verlies van de Belgische nationaliteit het gevolg was van afstand, nu de Wet van 1 maart 2000 de notie “integratiewil” uit het W.B.N. heeft geschrapt (A. HEYVAERT, *Het personen- en gezinsrecht ont(k)leed*, Gent, Mys & Breesch, 2000, 58, voetnoot 35). De procureur zou de afstand inderdaad nooit kunnen aanmerken als een gewichtig feit eigen aan de persoon, terwijl hij ze tot vóór de Wet van 1 maart 2000 kon beschouwen als een element dat wees op een onvoldoende integratiewil.

233 Krachtens artikel 2 W.B.N. heeft de herkrijging van de Belgische nationaliteit alleen gevolg voor de toekomst (M. VERWILGHEN, *a.w.*, 434; zie boven, nr. 43).

De rechtspraak was reeds vóór de invoering van het W.B.N. in die zin gevestigd (Cass. 5 oktober 1953, *Arr. Verbr.* 1959, 71-74; *Pas.* 1954, I, 83 en *R.W.* 1954-55, 1149).

TITEL V
NATIONALITEIT EN BEWIJS

HOOFDSTUK I

BEWIJS VAN NATIONALITEIT

234 Het bewijs van de Belgische nationaliteit wordt geleverd door aan te tonen dat de bij de Belgische wet opgelegde voorwaarden en vormvereisten zijn vervuld (art. 4, eerste lid W.B.N.).

235 Wanneer de Belgische nationaliteit echter alleen op afstamming of adoptie berust, wordt zij, behoudens tegenbewijs, als bewezen beschouwd, indien de persoon, aan wie de belanghebbende zijn nationaliteit beweert te ontleen, zonder onderbreking de staat van Belg heeft bezeten (art. 4, tweede lid W.B.N.).

Het bewijs van de Belgische nationaliteit is eenvoudig te leveren wanneer deze behouden of verworven werd door een verklaring tot behoud of tot toekenning ervan of door verkrijging (A. HEYVAERT en R. VANCRAENENBROECK, *a.w.*, art. 4-1 tot 4-3 W.B.N.). Wanneer men de verwerving van de nationaliteit op grond van het *ius sanguinis* moet bewijzen, zou men een *probatio diabolica*, een onmogelijk bewijs, moeten leveren, met name dat alle voorouders tot in het begin der tijden de Belgische nationaliteit hadden (deze moeilijkheid deed zich in België voor tot aan de Wet van 8 juni 1909: J. GILISSEN, *Historische inleiding tot het recht*, Antwerpen, Kluwer rechtswetenschappen, 1981, 503). Om deze bewijsmoeilijkheid te vermijden heeft de nationaliteitswetgeving aan het familierecht het begrip 'bezit van staat' ontleend (R. DEKKERS, *Handboek Burgerlijk Recht*, Brussel, Bruylant, 1972, 83, nr. 115). HEYVAERT en VANCRAENENBROECK bekritisieren het feit dat in artikel 4, tweede lid W.B.N. wordt bepaald dat de erin opgenomen bewijsregeling geldt ingeval de Belgische nationaliteit *alleen* op afstamming of adoptie berust, nu de artikelen 8 en 9 W.B.N. de toekenning van de Belgische nationaliteit ook nog aan andere positieve en negatieve vereisten koppelen. Zij besluiten dat om de onbetwistbaarheid aan te tonen van de Belgische nationaliteit berustend op een na de inwerkingtreding van het W.B.N. (1 januari 1985) gevestigde afstamming of op een adoptie die eerst vanaf die datum uitwerking heeft, de betrokkene naast zijn afstamming of adoptie door een Belg, zal moeten bewijzen:

- hetzij dat hij zelf in België is geboren, door een afschrift van de geboorteakte over te leggen;
- hetzij dat zijn Belgische ouder of adoptant is geboren in België of in gebieden onder Belgische soevereiniteit of onder Belgisch bestuur, door een afschrift van de geboorteakte van de ouder of adoptant over te leggen;
- hetzij dat hij voor de leeftijd van 18 jaar of zijn ontvoegding voor die leeftijd geen andere nationaliteit bezat of behouden heeft, wat praktisch het moeilijkst bewijsbaar is (A. HEYVAERT en R. VANCRAENENBROECK, *a.w.*, art. 4-5 W.B.N.).

236 Het bezit van de staat van Belg wordt verkregen door uitoefening van de rechten welke uitsluitend aan Belgen worden toegekend (art. 4, derde lid W.B.N.). In de rechtsleer wordt gesteld dat het bezit van staat ook uit andere elementen kan blijken dan enkel de uitoefening van de traditionele politieke rechten (zie boven, nr. 178).

237 Volgens het adagium "*actori incumbit probatio*" ligt de bewijslast bij diegene die zich op de Belgische nationaliteit beroept (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 416 en M. VERWILGHEN, *a.w.*, 439).

In sommige gevallen zal het bewijs van nationaliteit gemakkelijk geleverd kunnen worden, b.v. wanneer ze verworven werd door een verklaring die na het doorlopen van een gerechtelijke procedure ingeschreven diende te worden in de registers van de burgerlijke stand. Moeilijker wordt het wanneer

de nationaliteit verworven werd na een eenvoudige verklaring die niet onderworpen was aan een gerechtelijke procedure: dergelijke verklaringen hebben dan immers geen bijzondere bewijswaarde (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 419-420). De vermelding in het bevolkingsregister is op zichzelf geen bewijs of vermoeden van nationaliteit (Cass. 4 juni 1909, *Pas.* 1909, I, 282; Cass. 29 juni 1933, *Pas.* 1933, I, 80; Brussel 6 april 1925, *Rev. adm.* 1926, 467). Ook de vermelding van de nationaliteit op de identiteitskaart levert geen bewijs van deze nationaliteit (Rb. Gent 1 juni 1921, *Pas.* 1921, III, 119, *Rev. adm.* 1922, 27).

238 Anders is het, wanneer iemands hoedanigheid van Belg wordt betwist door een derde. In dat geval staat het aan deze derde om te bewijzen dat de betrokkene de Belgische nationaliteit niet bezit. Niet alleen voor het bewijs dat iemand geen Belg is maar ook voor het bewijs dat iemand de Belgische nationaliteit verloren heeft of staatloos is, geldt immers het adagium "*actori incumbit probatio*".

239 Wat het bewijs van een vreemde nationaliteit betreft, moet gewezen worden op artikel 2 van het Verdrag van 's Gravenhage van 12 april 1930, krachtens hetwelk de vraag of een persoon de nationaliteit van een bepaalde staat bezit, moet worden beantwoord overeenkomstig de wetgeving van deze staat.

De beslissingen en akten van vreemde staten waarbij de vreemde nationaliteit wordt toegekend moeten evenwel voldoen aan twee voorwaarden: de vreemde wetgeving moet overeenstemmen met de internationale verdragen, de internationale gewoonte en de algemeen erkende rechtsbeginselen ter zake van nationaliteit (art. 1 van het Verdrag van 's Gravenhage van 12 april 1930), en krachtens het beginsel "*locus regit actum*" moeten de beslissingen en akten de vormvereisten respecteren van de staat van dewelke ze uitgaan (Ch.-L. CLOSSET, *a.w.*, 429; voor een toepassingsgeval, zie Rb. Brussel 10 juni 1933, *B.J.* 1933, 538, noot R. DEKKERS, waarin gesteld werd dat het bewijs van nationaliteit kan blijken uit een verklaring van de betrokken regering).

HOOFDSTUK II

NATIONALITEIT EN BEWIJSSTUKKEN

240 Wanneer de wet voorziet in het opstellen van een akte van de burgerlijke stand, kan het bewijs van dat gegeven in principe enkel door die akte geleverd worden (G. BAETEMAN, *a.w.*, 191 en H. DE PAGE en J.-P. MASSON, *a.w.*, 262). Wie de Belgische nationaliteit wil verkrijgen wordt geconfronteerd met de akten van de burgerlijke stand. Zo is voor alle procedures van nationaliteitsverkrijging voorzien dat de aanvrager een geboorteakte moet voorleggen (zie boven, nrs. 127, 155 en 202).

241 Over de vraag wat er diende te gebeuren wanneer het voor de belanghebbende in een procedure van nationaliteitsverkrijging bijzonder moeilijk zoniet onmogelijk was om zich een geboorteakte te verschaffen is in het verleden veel te doen geweest. Het door de Wet van 1 maart 2000 ingevoegde artikel 5 W.B.N. regelt deze problematiek door in de mogelijkheid te voorzien om, in alle procedures tot verwerving van de Belgische nationaliteit, de geboorteakte te vervangen door een gelijkwaardig document (zie verder, nr. 242), uitgereikt door de diplomatieke of consulaire autoriteiten van het land van geboorte, en subsidiair door een akte van bekendheid (zie verder, nr. 243), uitgereikt door de vrederechter en gehomologeerd door de rechtbank van eerste aanleg (*Parl. St. Kamer 1999-2000*, nrs. 292/1 en 293/1, 6). Ook voor het geval de belanghebbende in de onmogelijkheid verkeert zich een akte van bekendheid te verschaffen wordt in een oplossing voorzien (zie verder, nr. 244).

Vóór het aannemen van de Wet van 1 maart 2000 bestond over het antwoord op voornoemde vraag geen eensgezindheid binnen het parlement (M. VERBEEK, "Nationaliteit. vreemdelingen", in *Oranjeboek. Deel 5. Burgerlijke stand*, Brugge, Vanden Broele, 2000, 52-53), de rechtspraak (Arbitragehof nr. 27/99, 3 maart 1999, *B.S.* 6 juni 1999; Rb. Bergen 9 april 1997, *J.L.M.B.* 1997, 1582-1584; Rb. Brussel 8 mei 1996, *Pas.* 1995, III, 91-92; Rb. Brussel 18 september 1996, *R.T.D.F.* 1997, 89; Rb. Gent 28 januari 1993, *T. Vred.* 1997, 262-264 en *T.B.B.R.* 1994, 148) en de rechtsleer (B. CHAPAUX en J.C. MUBERUKA, *Rev. dr. étr.* 1998, 24 en H. DE PAGE en J.-P. MASSON, *a.w.*, 266). De oplossing leek hierin te liggen dat enerzijds aan artikel 46 van het Burgerlijk Wetboek, krachtens hetwelk wanneer er geen registers hebben bestaan of de registers verloren zijn, het bewijs daarvan wordt toegelaten zowel door bescheiden als door getuigen, een extensieve interpretatie diende te worden gegeven en dat anderzijds wanneer iemand zich door overmacht in de tijdelijke onmogelijkheid bevond het bewijs (kopie of uittreksel) aan te brengen van een burgerlijke staat die hij in de registers bezit, een rechterlijke uitspraak op basis van artikel 1348 van het Burgerlijk Wetboek in vervanging kon voorzien, zij het dat deze rechterlijke uitspraak geen declaratief karakter had en dus niet moest worden overgeschreven in de registers (H. DE PAGE en J.-P. MASSON, *a.w.*, 264 en 266-267).

242 Artikel 5 W.B.N. bouwt een gradatie in inzake de stukken die kunnen worden voorgelegd (*Parl. St. Kamer 1999-2000*, nr. 292/7, 79). De wet gewaagt in een eerste hypothese van personen die in de onmogelijkheid verkeren zich een akte van geboorte te verschaffen. Deze kandidaat-Belgen kunnen een gelijkwaardig document overleggen, afgeleverd door de diplomatieke of consulaire autoriteiten van het land van geboorte (art. 5, § 1, eerste zin W.B.N.).

In de Omzendbrief van 20 juli 2000 (B.S. 27 juli 2000, tweede uitgave) stelt de minister van Justitie: "Wat 'de onmogelijkheid van het zich verschaffen van de akte van geboorte' betreft, acht ik het nuttig er aan te herinneren dat dit begrip werd overgenomen uit artikel 70 van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot de onmogelijkheid voor een van de aanstaande echtgenoten om zijn akte van geboorte voor te leggen. Het is bijgevolg raadzaam de interpretatie te volgen die door de rechtsleer werd gegeven aan dit begrip. Volgens deze is het niet noodzakelijk dat de akte van geboorte niet werd opgemaakt of werd vernietigd. De afstand, moeilijke verbindingen, de staat van oorlog in het land waar de akte werd opgemaakt kunnen eveneens worden beschouwd als voldoende beletsels om zich een akte van geboorte te verschaffen. Zo kunnen ook bepaalde personen zich in de materiële onmogelijkheid (b.v. financieel) bevinden om zich naar hun geboorteland te begeven om hun akte van geboorte te halen. Uit wat voorafgaat en rekening houdend met het beoogde doel van de wetgever, past het het begrip 'onmogelijkheid' te beoordelen op een soepele manier.

Zodra de ambtenaar van de burgerlijke stand de onmogelijkheid voor een persoon om een eensluidend verklaard afschrift van de akte van geboorte voor te leggen vaststelt, dient hij het gelijkwaardig document afgeleverd door de diplomatieke of consulaire vertegenwoordiging in België van het geboorteland van betrokkene te aanvaarden."

Ook bij de parlementaire voorbereiding van de Wet van 1 maart 2000 had de minister van Justitie verwezen naar de rechtspraak die in het kader van het huwelijk bestaat over de omstandigheden waarin een persoon een akte van bekendheid kan overleggen (*Parl. St. Kamer* 1999-2000, nr. 292/7, 79).

243 In bijkomende orde, in geval van onmogelijkheid of zware moeilijkheden om zich voorgenoemd gelijkwaardig document te verschaffen, reikt de wet een tweede oplossing aan. Deze personen kunnen de akte van geboorte vervangen door een akte van bekendheid, afgegeven door de vrederechter van hun hoofdverblijfplaats (art. 5, § 1, tweede zin W.B.N.). In de akte van bekendheid leggen twee getuigen een verklaring af over de identiteitsgegevens van de belanghebbende. Het gaat hierbij om diens voornaam, naam, beroep, woonplaats (en indien bekend, ook de woonplaats van diens ouders), de plaats, en, zo mogelijk, het tijdstip van diens geboorte. De getuigen geven ook de redenen aan waarom belanghebbende geen geboorteakte kan overleggen. De akte van bekendheid wordt ondertekend door de vrederechter en de getuigen (art. 5, § 2 W.B.N.) en ter homologatie voorgelegd aan de rechtbank van eerste aanleg van het rechtsgebied. De rechtbank, na advies van de procureur des Konings, verleent of weigert de homologatie, naargelang de verklaringen van de getuigen en de redenen die het overleggen van de akte van geboorte beletten, al dan niet voldoende zijn (art. 5, § 3 W.B.N.).

In artikel 5 is nu eens sprake van "de onmogelijkheid", dan weer van "onmogelijkheid of zware moeilijkheden" om zich een bepaald document te verschaffen. Daar het onduidelijk is wat de bedoeling is van dit onderscheid, kunnen hieruit interpretatieproblemen ontstaan (B. RENAULD, *a.w.*, *Rev. b. dr. const.* 2000, 52).

De procedure waarbij met het oog op de verkrijging van de Belgische nationaliteit de akte van geboorte kan worden vervangen door een akte van bekendheid is volledig analoog met deze procedure waarin het Burgerlijk Wetboek voorziet in het kader van het huwelijk (*Parl. St. Kamer* 1999-2000, nr. 292/7, 8). De artikelen 71 en 72 van het Burgerlijk Wetboek werden integraal overgenomen (*Parl. St. Kamer* 1999-2000, nrs. 292/1 en 293/1, 8). De ambtenaar van de burgerlijke stand kan niet oordelen over de toereikendheid van de voorgelegde documenten. De uiteindelijke beslissing ligt bij de rechtbank van eerste aanleg die de akte van bekendheid al dan niet zal homologeren (*Parl. St. Senaat* 1999-2000, nr. 308/3, 37).

244 De wet voorziet tenslotte nog in de laatste hypothese dat de belanghebbende in de onmogelijkheid verkeert om zich een akte van bekendheid te verschaffen. In dit geval kan de akte van bekendheid, met toestemming van de rechtbank, op verzoekschrift verleend, het openbaar ministerie gehoord, vervangen worden door een beëdigde verklaring van de belanghebbende zelf (art. 5, § 4 W.B.N.).

Artikel 5, § 4 W.B.N. werd toegevoegd op advies van afdeling wetgeving van de Raad van State (R.v.St., afd. wetg., 8 oktober 1999, *Parl. St.* 1999-2000, nrs. 292/1 en 293/1, 26). Deze bepaling herneemt, voor wat betreft de procedures van verkrijging van de Belgische nationaliteit, artikel 72bis van het Burgerlijk Wetboek, dat betrekking heeft op het huwelijk (*Parl. St.* Kamer 1999-2000, nrs. 292/1 en 293/1, 8).

245 De akten van de burgerlijke stand en de uittreksels uit de bevolkings- en vreemdelingenregisters zijn aan zegelrecht onderworpen. Dit recht wordt aangerekend in de diensten die de gevraagde documenten afleveren. De bij de naturalisatieaanvraag te voegen akten en stavingsstukken zijn vrijgesteld van het zegelrecht (zie boven, nr. 204).

246 Alle documenten en aktes die in het buitenland of door een buitenlandse instelling zijn opgesteld, moeten vertaald worden in het Frans, Nederlands of Duits. De vertaling gebeurt door een beëdigde vertaler (de lijst van de vertalers kan bij de rechtbank van eerste aanleg worden verkregen). De handtekening van de vertaler moet worden gelegaliseerd door de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg van het rechtsgebied.

247 De na te leven formaliteiten voor de legalisatie worden vastgelegd in internationale verdragen en zijn naargelang van het land van herkomst verschillend.

De gewone legalisatie van buitenlandse akten bestaat uit de legalisatie volgens de gebruikelijke procedure van de betrokken staat, gevolgd door legalisatie door de Belgische diplomatieke of consulaire post ter plaatse. Kort samengevat betekent dit dat, voor alle landen die niet vermeld staan onder de hiernavolgende nrs. 248 en 249, buitenlandse akten moeten worden gelegaliseerd door de bevoegde autoriteiten in het land van herkomst, vervolgens door de bevoegde Belgische ambassade of het bevoegde consulaat-generaal of ere-consulaat, en tenslotte door de Dienst legalisatie van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Vermelden we volledigheidshalve dat Poolse documenten conform de Consulaire overeenkomst tussen België en Polen ook kunnen worden gelegaliseerd door het Pools Consulaat te Brussel en door de dienst legalisatie van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (Consulaire overeenkomst tussen België en Polen, gesloten te Warschau op 11 februari 1972, *B.S.* 5 februari 1974).

Zowel artikel 25 van het Verdrag van Genève betreffende de status van vluchtelingen, als artikel 25 van Staatlozenverdrag voorzien dat de verdragsstaten documenten of verklaringen zullen verstrekken of onder hun toezicht doen verstrekken, welke normaal aan vreemdelingen zouden worden verstrekt door of door tussenkomst van hun nationale autoriteiten. De aldus verstrekte documenten zullen strekken tot vervanging van de officiële bewijsstukken, dit tot bewijs van het tegendeel. Krachtens artikel 57/6, eerste lid, 4° Vreemdelingenwet is de Commissaris-generaal voor de vluchtelingen en de staatlozen bevoegd om aan de vluchtelingen en de staatlozen (zie boven, nr. 17) hogergenoemde documenten te verstrekken.

248 Voor bepaalde landen is legalisatie niet vereist. Dit is het geval wanneer België en het land dat de stukken aflevert, gebonden zijn door een bilaterale of multilaterale overeenkomst houdende vrijstelling van legalisatie.

In concreto betekent dit dat de uittreksels van akten van de burgerlijke stand afgeleverd door de volgende landen aan geen enkele legalisatie-formaliteit onderworpen zijn: Bosnië-Herzegovina, Denemarken, Duitsland, Frankrijk, Groothertogdom Luxemburg, Israël, Italië, Kroatië, Macedonië, Monaco, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Slowaakse Republiek, Slovenië, Spanje, Tsjechische Republiek, Turkije, Verenigd Koninkrijk, Zweden en Zwitserland.

249 Voor de landen die gebonden zijn door de Overeenkomst van Den Haag van 5 oktober 1961 tot afschaffing van het vereiste van legalisatie van buitenlandse openbare akten (goedgekeurd bij Wet van 5 juni 1975, *B.S.* 7 februari 1976) geldt een 'apostille-verplichting'. Dit betekent dat de bevoegde plaatselijke overheden een 'apostille' moeten aanbrengen op de uittreksels uit de registers van de burgerlijke stand. Indien aan deze formaliteit voldaan is, behoeven deze akten geen verdere legalisatie meer, noch door de diplomatieke of consulaire posten, noch door het ministerie van Buitenlandse Zaken in Brussel.

Voor een actueel overzicht van de landen waarvan de afgeleverde uittreksels van akten van de burgerlijke stand aan de 'apostille-plicht' onderworpen zijn, zie <http://www.hcch.net/e/status/stat12e.html>).

ZAAKREGISTER

A

Adoptie, 22, 40, 57, 68, 69 tot 72, 79 tot 81, 88, 114, 141, 219, 224 en 235
 Afstamming, 27, 44, 54, 57, 58 tot 60, 66, 68, 71, 73, 78, 80, 84, 88, 103, 106, 114, 127, 178, 180, 221 tot 223 en 235
 Afstand, 45, 77, 103, 212, 213, 214 tot 216, 219, 231 en 232
 Afwezigheid, 87
 Akte van bekendheid, 241 tot 244
 Ambtshalve, 37, 136 en 211
 Apatride, *zie* Staatloos
 Apostille, 249
 Arbitragehof, 190

B

Beëdigde verklaring, 244
 Beginselen van een behoorlijke rechtsbedeling, 185
 Belang van het kind, 25, 90 en 102
 Bewijs
 - bewijslast, 153
 - bewijsstukken (stavingsstukken), 127, 200, 202, 204, 205 en 240 tot 249
 - nationaliteit, 6, 54, 127, 155, 234, 235 en 237 tot 239
 Burgerlijke stand
 - ambtenaar van de burgerlijke stand, 66, 69, 76, 91, 92, 94, 95, 99, 100 tot 102, 112, 114, 125, 126, 128, 129, 133 tot 135, 137, 138, 151, 155, 157, 172, 203, 205, 213, 242 en 243
 - documenten, 17
 - staat van de persoon, 19, 45 en 84
 Burgerschap, 7, 8 en 13

C

Cassatieberoep, *zie* Hof van Cassatie
 Commissariaat-generaal voor de vluchtelingen en de staatlozen, 17 en 247

D

Dienst Veiligheid van de Staat, 129, 158, 194, 196, 197, 206, 209 en 211
 Dienst Vreemdelingenzaken, 129, 158, 194, 196, 197, 206, 209 en 211
 Diplomaten, 76, 115, 165 en 196
 Diplomatieke post, 66, 69, 101, 156, 157, 199, 203, 213, 247 en 249

E

Echtscheiding, *zie* Ontbinding huwelijk
 Ernstig tekortkomen, 226, 228 en 230

F

Fundamentele rechten, *zie* Mensenrechten

G

Geboorte, 22, 23, 25, 26, 30, 31, 40, 57, 58, 65, 72, 73, 76, 77, 80, 81, 103, 106, 113, 116, 127, 141, 147, 226 en 243
 - geboorteakte, 69, 94, 99, 127, 144, 155, 202, 213, 230, 235 en 240 tot 243
 - geboorteland, 19, 21, 154, 241 en 242
 - geboorteplaats, 115
 - geboorteregister, 69, 94, 134 en 138
 Gelijkheidsbeginsel, 13, 27, 60, 188, 190 en 223
 Gelijkwaardig document, 127, 155, 202 en 241 tot 243
 Gewichtige feiten, 106, 108, 117 tot 124, 133, 140, 152 tot 154, 158, 161, 179, 194, 196, 197, 206, 231 en 232
 Grondwet
 - art. 8, 4, 5, 9, 10, 11, 105, 106 en 201
 - art. 9, 4, 5, 105, 106 en 182
 - art. 10, 12 en 13, (*zie ook* Gelijkheidsbeginsel)

- art. 11, 13 (*zie ook* Gelijkheidsbeginsel)
- art. 18, 229
- art. 32, 187
- art. 60, 207
- art. 191, 13 en 14

H

- Herkrijging, 42, 43, 50, 103, 139, 222, 223 en 231 tot 233
- Hof van beroep, 98, 102, 134 en 230
- Hof van Cassatie, 98 en 230
- Hoofdverblijfplaats, 66, 69, 76, 79, 80 tot 82, 85, 89, 91, 101, 102, 108, 113, 115, 116, 127, 141, 145, 147, 155, 156, 192, 194, 203, 206, 211, 213, 216, 230, 231 en 243
- begrip, 51 tot 53
 - bewijs, 52
- Huwelijk, 55, 104, 124, 139, 154, 159 tot 175 en 242 tot 244
- Huwelijksakte, 160

I

- Illegaal, 53, 73, 90, 145 en 149
- Instemming, *zie* Toestemming
- Integratie (wil), 47, 77, 106, 145, 153, 154, 161, 166, 173, 197, 227 en 232
- Ius sanguinis*, 54 en 235
- Ius soli*, 25, 54 en 222

K

- Kamer van volksvertegenwoordigers 106, 107, 110, 135, 136, 137, 161, 179, 183, 186, 194 tot 197, 203, 205 tot 208, 210 en 211
- Kennisgeving, 95, 97, 98, 100, 102, 133, 134 en 138
- Kinderrechten, *zie* Verdragen, Verdrag over de rechten van het kind

L

- Leeftijdsgrens van 18 jaar
- min achttien, 44, 46, 59, 60, 68, 70, 71, 73, 75, 103, 219, 221, 224 en 235
 - achttien, 65, 66, 77, 79, 111, 112, 143, 192, 213, 215 en 223
 - minstens achttien, 44, 45, 49, 59, 60, 78, 222 en 231
- Leeftijdsvereiste, 45, 140, 142 tot 144, 179, 181, 194, 196, 197, 202 en 206
- Legalisatie, 246 tot 249

M

- Meerderjarigheid, 44, 108, 114, 124, 143 en 223
- Meervoudige nationaliteit, 3, 32 tot 36, 56 en 215
- Memorie van antwoord, 107, 136, 185 en 211
- Mensenrechten
- algemeen, *zie* Verdragen
 - nationaliteit als mensenrecht, 21 tot 27
- Minderjarige, 23, 40, 46, 60, 103, 220, 222 en 223
- Motivering, 109, 133, 158, 186, 190, 194 en 200
- Multipatridie, *zie* Meervoudige nationaliteit

N

- Nationaliteitsband, 1, 3, 6 en 16
- Nationaliteitskeuze, 14, 41, 105 tot 108, 114, 139, 140 tot 181, 188, 198, 211 en 231
- Nationaliteitsverklaring, 13, 45, 91, 104 tot 138, 188, 198, 211 en 231
- Naturalisatie, 5, 30, 31, 41, 53, 105 tot 109, 137, 161, 179, 182 tot 211, 215, 228, 230 en 245
- Nietigheid, 37, 125 en 174
- Niet-retroactiviteit, 43 en 233
- Notaris, 101 en 141

O

Onbekwaamheid, 47 en 48
 Onmogelijkheid, 87, 241 tot 244
 Ontbinding huwelijk
 - (echt)scheiding, 174
 - nietigverklaring, 174
 - overlijden, 173
 Ontnemings, 3, 16 en 26
 Ontvoogding, 26, 27, 43, 44, 58, 59, 66, 67, 68, 70, 71, 73, 75, 78, 79, 103, 180, 219, 221, 224 en 235
 Openbaar Ministerie, 37, 90, 91 tot 99, 102, 106, 107, 108, 117, 128, 129, 130 tot 134, 137, 138, 151, 154, 156 tot 158, 161, 179, 194, 196, 197, 206, 209, 211, 230 tot 232, 243 en 244
 Openbare orde, 20, 37 en 38
 Overlijden, 57, 87 en 173
 Overmacht, 144 en 242

P

Parket, *zie* Openbaar Ministerie
 Procureur des Konings, *zie* Openbaar Ministerie
 Procureur-generaal, *zie* Openbaar Ministerie

R

Raad van State, 188
 Rechtbank van eerste aanleg, 19, 96, 102, 133 tot 135, 137, 161, 188, 243 en 246
 Register
 - bevolkingsregister, 52, 116, 127, 165, 167, 202, 237 en 245
 - vreemdelingenregister, 52, 127, 165, 202 en 245
 - wachtregister, 52, 127 en 202

S

Samenleven, *zie* Samenwoning
 Samenwoning, 162, 164 en 166 tot 175
 Schijnhuwelijk, 56, 166 en 195
 Staatloos, 3, 16, 17, 21 tot 27, 29, 32, 56,

60, 67, 72, 73, 103, 192, 202, 213, 216, 219, 222, 228, 229 en 238
 - erkenning statuut, 18, 19 en 20
 Staat van Belg, 9, 42, 45, 59, 66, 78, 105, 139, 176, 177, 178 tot 181, 215, 216, 224, 230, 235 en 236
 Strafrechterlijke veroordeling, 120, 121, 122, 194 en 195
 Student, 82, 115, 116, 148, 163, 165 en 196
 Subnationaliteit, 4

T

Taal
 - taalkennis, 154
 - taalwetgeving, 126 en 199
 Toestemming, 4, 83, 101 en 102

U

Uitvoerende macht, 5

V

Verblijf, 6, 14, 15, 20, 31, 53, 54, 82, 90, 101, 106, 115, 116, 120, 121, 125, 127, 128, 137, 145, 148, 162 tot 166, 196, 200 en 202 (*zie ook* Hoofdverblijfplaats)
 - verblijfsvoorwaarde, 15, 76, 116, 137, 140, 142, 145 tot 148, 179, 191, 192, 194, 196, 197, 202, 206, 208 en 232
 Verdragen
 - Europees Verdrag inzake nationaliteit (6 november 1997), 22, 34, 109, 110 en 228
 - Europees Verdrag ter bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM), 13, 14, 107, 109 en 121
 - Internationaal Verdrag inzake burgerlijke en politieke rechten (BUPO), 14, 23, 24, 25, 222 en 223
 - Overeenkomst van Den Haag van 5 oktober 1961 tot afschaffing van het vereiste van legalisatie van buitenlandse openbare akten, 249

- Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, 21 en 28
 - Verdrag van 12 april 1930 nopens zekere vragen betreffende de wetsconflicten inzake nationaliteit, 3, 21, 36 en 239
 - Verdrag over de rechten van het kind, 23, 24, 25, 60 en 223
 - Verdrag tot vermindering van de staatloosheid van 30 augustus 1961, 22
 - Verdrag van Genève betreffende de status van vluchtelingen, 20 en 247
 - Verdrag van Straatsburg van 6 mei 1963 betreffende de beperking van de gevallen van meervoudige nationaliteit, 33 en 34
 - Verdrag van New York betreffende de status van staatlozen (Staatlozenverdrag), 17, 18, 19, 20 en 247
- Verklaring
- van de adoptant, 68, 81, 84 tot 92 en 100 tot 102
 - van de ouder, 65, 81, 84 tot 92 en 100 tot 102
- Verlengde minderjarigheid, 49

Verlies, 3, 22, 27, 28, 35, 42, 43, 50, 55, 59, 70, 71, 73, 174 en 212 tot 230

Vertegenwoordiging, 46 tot 49

Vervallenverklaring, 31, 139, 217, 226 tot 231

Vluchteling, 20, 192 en 202

Volmacht, 50

Vondeling, 74

Voorlopig bewindvoerder, 48

Vrederechter, 241 en 243

W

Werkelijke band, 53, 65, 137, 148, 149, 175, 193 en 202

Wetgevende macht, 5, 105, 106, 182 tot 185, 187, 188, 190 en 210

Z

Zware moeilijkheden, 243